hayal
KÜLTÜR
SANAT
EDEBİYAT
Nisan - Mayıs - Haziran 2014 Fiyatı 10 TL

Dosya: Kadına Şiddet

Betül DÜNDER

"Sıradan ve süssüz bir hayatın hiçbir iddia taşımadığını düşünürüz. Oysa her hayat içinde bir iddia barındırır. Asıl mesele neyi nasıl ürettiğiniz kadar kim olduğunuzdur."

Deniz DURUKAN

"Erkeğine itaat etmemek, aynı zamanda var olan bu yapıya biat etmemek anlamına gelir. Bundandır kadınların tehlikeli olduğu inancı."

tiyatro seyirlik

Caferağa Mahallesi, Asım Gündüz Cad.
Sakız Gülü Sk. Mustafa Kemal Ekşi Pasajı, No: 31B
34710 Kadıköy İstanbul

Telefon: 0-216-345 66 65 fax: 0-216- 345 66 75
E-posta: info@tiyatroseyirlik.com
İnternet Sitesi: http://www.tiyatroseyirlik.com

Editörden

Sevgili okurlarımız, sizlere 49. sayımızla, baharla birlikte merhaba diyoruz. Geçtiğimiz günlerde; gezi parkı olayları esnasında markete ekmek almaya giderken yaralanan ve uzun bir süredir yoğun bakımda hayata tutunmaya çalışan, 15 yaşındaki Berkin'imizi kaybettik. Başımız sağ olsun.

Bizler de bir süredir hastalıklarla boğuşuyorduk. Bu zor zamanlarımızda, bu sayıdaki önemli dosyamızın editörlüğünü üstlenerek yanımızda olan, sevgili Betül Dünder'e sonsuz teşekkürlerimizi sunarız. Bu sayımızda dosya konumuz: Kadına Şiddet.

Dosyamızda; soruşturma bölümünde Deniz Durukan, Emel İrtem, Didem Gülçin Erdem, Zehra Betül, Petek Sinem Dulun ve Yeşim Ağaoğlu yanıtlarıyla; Gülseli İnal, Arife Kalender, Nilay Özer, Hilal Karahan, Nigar Çelebi, Nilüfer Altunkaya ve Emel Koşer ise yazılarıyla yer alıyorlar.

Söyleşiyorum köşelerimiz yine dopdolu. Deniz Durukan, Cenk Taner'le yeni kitabı Özgür Olduğunda Marmara ve Kadıköy üzerine keyifli bir sohbet gerçekleştirirken; Şeref Birsel, Faris Kuseyri'yle tarihsel bir söyleşiye imza atıyor. Ayrıca sevgili Şeref Birsel'i 18. Altın Portakal Şiir Ödülü'nü kazanması vesilesiyle kutluyoruz.

Zafer Demir'in kaleme aldığı Turgut Uyar'da Şiirsel Söylemin Doğası ve Parçalanmış Zihinsel/Ruhsal Dünya başlıklı incelemesi yine dikkat çeken yazılarımızdan.

Nisan ayında 19.'su düzenlenen İzmir Kitap Fuarında, Hayal standımızda İzmirli okurlarımızı bekliyor olacağız. Bahar gibi taze ve yeni kalmanız dileğiyle... Görüşmek üzere...

hayal

Hayal Dergisi yerel süreli yayındır.
Üç ayda bir yayımlanır.
Yayım Türü-Kültür- Sanat-Edebiyat
Sayı-49
ISSN: 1304 - 4818

Hayal Yayıncılık Ltd. Şti. Adına
İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Özgen KILIÇARSLAN DANYAL

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Ahmet DURAN
Dergi Editörü
Müslüm ÇİZMECİ
Halkla İlişkiler
Reşide SARIKAVAK

Kapak Tasarımı
Veysel ŞAYLI
Düzelti
Müslüm ÇİZMECİ
Dizgi
Nihat TAÇYILDIZ
Hukuk Danışmanı
Cihat DUMAN

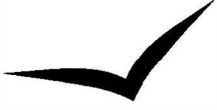
Hayal Yayınları
Yönetim ve Yazışma Adresi:
Caferağa Mah. Miralay Nazım Sok.
No: 25/A Daire: 1
Kadıköy - İstanbul
Tel: 0216 700 28 36
Belgeç: 0216 700 28 37

www.hayalyayinlari.com
bilgi@hayalyayinlari.com
hayal_dergisi@yahoo.com
hayald@gmail.com

Basım Yeri-İstanbul
Basımcı Bilgileri
Ege Reklam ve Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.
Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Caddesi No:4 Ataşehir / İstanbul
Tel: 0216 470 44 70 Faks: 0216 472 84 05
www.egebasim.com.tr
Sertifika No: 12468

İçindekiler

Veysel ÇOLAK

Yalnızlık Algısı

Dışarda insanları dünyaya dağıtan sabah.

Salonda Kafka'nın şaşkın böceği
koltuklar eskimiş ama yaşam kokulu
suyu verilmiş kafesteki kuşun
nedense televizyonun yeri değiştirilmiş
sehpanın üstünde birkaç gazete, yalan dolu.

Duvarlarda yoğun sigara kokusu
resimleri nikotin boyamış, renkleri somurtkan.

Yatak düzeltildiği gibi
jilet gibi ütülü bütün giysiler
dolaptan taşıyor sabun kokusu
askıdaki pardösü giyilmemiş
pencereler sanki açılmamış hiç.

Buzdolabı hâlâ çalışıyor, dışı içinden soğuk
inceden sızıyor dışarıya turşu kokusu
donup kalmış çaydanlıktan yükselen buğu
fincanda kahve bulanık, falı okunaksız
susuzluğa direniyor mutfak masasındaki çiçek
yeşilini yitirmiş, yaprakları lekeli.

Kitaplık güzel ama tozlu dikenli
masada bir kâğıt parçası
okunmuyor bırakılan not
yere düşmüş bir kalem, mürekkebi kurumuş
hüznü kışkırtıyor öylece açık kalmış bir kitap.

Dört köşede bir kedi hayaleti
demek ki valize sığmamış onca anı
yırtık sözler ve bir yığın ölü zaman
ev tıka basa dolu ama bomboş.

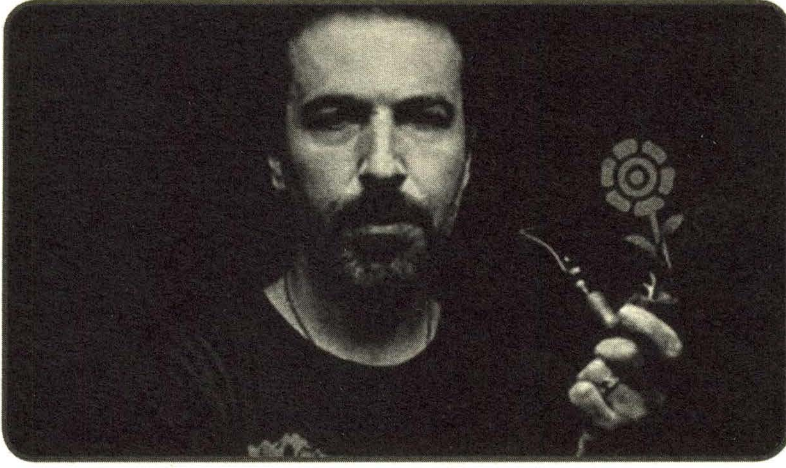
İstasyonda sadece gidenler
ayrılık gürültüsü.

Çocuğunu öpüyor çok uzaktan bir adam.

SÖYLEŞİ**YORUM**

Cenk TANER - Deniz DURUKAN

Suyu emen geçirgen zeminlerdir. Bir tek farkla: Suç kontrol edilebilir, sanat kontrol edilemez.

Cenk Taner'i nasıl bilirsiniz? İyi adamdır, has müzisyendir, kent ozanıdır, Kesmeşeker'in kaptanıdır, müzikli hikayeler anlatıcısıdır, iyi bir yazardır ve Kadıköylüdür; Kadıköy müziğinin öncülerindedir. Daha da ötesi bu müziğin felsefesini oluşturmuş, o felsefeyle hayatı kucaklayan, sakinliğini; olgunluğuna, görmüş geçirmişliğine borçlu olan bir adam. Onu herkes böyle bilir. Onu bilen, izleyen, takip eden kitlesi sadece müziğini değil, kitaplarına da aynı oranda sahiplenir. Bunda iyi bir yazar olmasının dışında, müziğiyle, yazdıkları bir bütündür. Ya da yakaladığı melodinin devamı da denilebilir.

Cenk Taner'in ilk kitabı Andıran Otu'nun üzerinden tam on yıl geçmiş. Geçtiğimiz günlerde Marjinal Kitap'dan Andıran Otu'nun hem ikincisi baskısı, hem de yeni denemeleri Özgür Olduğunda Marmara adlı kitabı çıktı. Bu dönemin anlatıcısı, bilgesi kıvamında denemeler bunlar. Her kurduğu cümle okuyucuya farklı kapılar aralıyor. Dönüp dönüp okunacak, her okuduğunuzda önceki keşfin üzerine başka keşifler yapmanın tadını çıkaracağınız bir çalışma bu. Hatta önerim bir önceki kitabı Andıran Otu'yla birlikte okumak. Bu eminim bir sondaj çalışması olacak okuyucu için.

Kuşkusuz her iki kitapta da ana sahne Kadıköy olsa da, bu size yanıltmasın; o pasını geniş alanlara atıyor. Ve tam isabet; top kalede.

Marmara özgür olduğunda sahiden kurtulacak mıyız? Ya da var mı böyle bir olasılık? Neden Marmara?

Evet, en azından simgesel bir kurtulma olacak. Marmara dememin iki nedeni var. Birincisi Marmara'nın kıyısında büyümüş olmam, diğeri de Marmara'nın "gelişmişlik" adına en çok bedel ödeyen yer olması.

Sanayileşmenin getirdiği çevresel kirlilikle beraber kültürel dezarformasyon da etkili bunda, değil mi?

Tabii, Türkiye'nin neredeyse bütün sanayisi orada. Ve bu kimsenin de umurunda olmamış yıllarca. Kapitalizmin de en önemli ayağı Marmara'da. Kültürel başkent de Marmara, çevresel (kötü anlamda) başkent de Marmara.

Sanki bir kurtarıcı beklentisi de var kitaptaki bazı metinlerde. Ya da ben öyle hissettim. Belki de kurtarıcı değil de, savaşçı bir ruh. Kim o?

(Gülüyor) Dediğin gibi savaşcı o. Dünyadaki bütün savaşçılar öyle aslında. Tabii ki savaşcı psikolojisi de yansıyor. Aslında bu denemeleri yazdığım dönemde eski Japon kitaplarını okuyordum, onun etkisi olabilir. Samurayların yazdığı kitaplar bunlar. En meşhuru da hiç savaşa gitmemiş bir Samurayın savaş üzerine yazdığı kitap. Biraz o hesap, biz de hiç öyle ciddi bir savaş görmeden, savaşçının halet-i ruhiyesini yazdık aslında.

Bu savaşcı ruhu anlatırken kan, iktidar savaşı, güç gösterisi gibi durumlar da anlatılıyor. Kan gerçek anlamının dışında şarabı da işaret ediyor. Yani onunla da ilişkilendiriyorsun. Bu, iktidarla sarhoş olanlara bir gönderme mi?

Bütün savaşçılar bir yanıyla iktidar kurbanıdır. Savaş nedir? Bir paylaşım mücadelesi. Bu paylaşım için savaşanların yüzde doksan dokuzu mecburiyetten savaşmıştır. Bu iktidarın bir tarafı. Zaten hiç bir iktidar gelir gelmez bir savaşa girmez. Hep oturmuş iktidarlar savaş açar. Dolayısıyla, o sarhoşluk onun içinde var. Kanın sarhoşluğu, bir çekiciliği var. Bundandır belki de Hristiyanların İsa'nın kanıyla şarabı legalleştirmesi. Ben insanda kafayı bulma geni olduğunu düşünüyorum. Yani her açıdan savaş. Belki ona bir gönderme yapmış olabilir bilinçaltım.

Nedir kafayı bulma geni?

Bence öyle bir gen var. Yoksa insanlık bu kadar alkollü sıvıyı, kafayı bulacak şeyi icat etmezdi. Hem de insanlığın ilk icatlarından. İnsanlık tarihi kadar eski.

Peki sen bunu neye bağlıyorsun? İnsan neden kafayı bulma ihtiyacı duyar?

Bu, "Başka bir dünya mümkündür"ün bireysel hali. Çünkü alkolin esriklik hali vardır, aynı zamanda sosyalleştirir de. Tek başına kafayı bulmak değil mesele. Dediğim gibi, şu dünya koşullarında başka bir dünyaya geçmenin tek hali o belki de.

Şarabı, aşkı anlatırken de kullanyorsun. O da bir tür uyuşma ve esriklik hali değil mi?

Tabii ki o tip kafaya en yakın ve legal olan şey aşık olma durumu. Bağımlılık yaratma meselesi var. Kimyan değişiyor, o da başka bir bağımlılık. Kurtulabilirsin de, kurtulamayabilirsin de... Kurtulamazsan da ayvayı yersin. Ama tabii ki geçici bir hal. Geçici delilik.

Suç Sanat Soyundandır adlı metinde; "Ustayla öğrenci aynı noktadır, bir farkla: Biri çemberi tamamlamıştır, diğeri taze yolcu" diyorsun. Başladığın yerle bitiş noktası aynı yerde. Asıl mesele, bir çember var mı sahiden?

O çember meselesi de yine Japon Samurayın benzetmesiydi. Tabii eskiden usta- çırak ilişkisi çok daha keskinmiş. Günümüzde bu ilişkinin o eski anlamı yok artık. Dolayısıyla herkes aynı yerdeymiş gibi bir durum var. Bunun bugünkü anlamı pazarlama stratejisiyle ilgili. Ne kadar iyi pazarlanırsan o kadar parlarsın, durumu hakim. Bir de herkes başı ve sonuyla ilgileniyor bu çemberin. Batılıların hiç böyle bir derdi olduğunu

sanmıyorum. Çünkü onlarda herşey düz bir çizigidedir. Çember daha çok doğunun bir halet-i ruhiyesi.

Bunun zaman ve hızla ilgisi var mı?

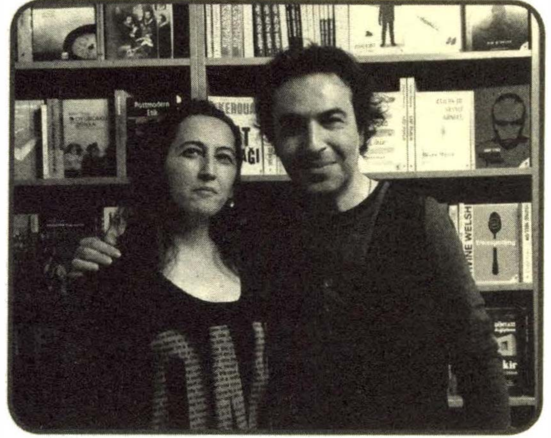
Doğuda, evet, biraz daha yavaştır her şey. Hem kimsenin acelesi yoktur, hem de başladığın yere dönersin bir şekilde. Aslında çok da mantıklı bir şey. Bireysel olarak da bu böyle. Zaman ilerledikçe, gençlikte ilgilendiğin, sevdiğin şeyleri tekrardan yokluyor ya da topluyorsun. Yani bir taraftan gençliğine yaklaşıyorsun. Öyle bir anlamı var.

"Suç, sanat soyundandır" diyorsun, nasıl bir bağ var aralarında?

Suç nasıl verili düzene karşı "illegal" bir tehdit oluşturuyorsa, sanat da bunu "legal" yoldan yapar. Dolayısıyla bu ikisi, bağlantılı gözükmeyen ama aslında alttan alta birbirini iyi tanıyan iki sevgili gibidir. Bölünmüş Kore gibi. Çünkü neyin ne olduğu, baktığın yere ve zamana göre değişir. Yani suç "legal", sanat "illegal" olabilir. Suyu emen geçirgen zeminlerdir. Bir tek farkla: Suç kontrol edilebilir, sanat kontrol edilemez.

Özgür Olduğunda Marmara'yı okurken geçmişin izlerini de buldum. Hani gençliğe dönme meselesi var ya? Senin biriktirdiklerin, geçmişten gelip bugüne süzülen, ama bugünü de anlatan bu metinler beni heyecanlandırdı. Kadıköy'de geçirdiğim ilk gençlik yıllarımdaki ruhu yakaladım bir yanıyla. Bizim kuşaktan çoğu kişinin de aynı hissiyatı yaşayacağını düşünüyorum bu metinleri okurken. Ama bu durum, Kadıköylü olanlar için daha belirgin. Bu kitap bir anlamda Kadıköylü olma durumunu ve buranın felsefesini de anlatan bir çalışma. Nedir Kadıköy'ün farkı? Konuşalım mı?

Evet, Kadıköylü olma bilincinden söz ediyorum. Kadıköylü olma durumundan. Bu benim konserlerde falan da gözlemlediğim bir şey: Herkeste bir Kadıköy merakı var. Herkes Kadıköy'e gelmek istiyor. Bu anlamda kültürel,

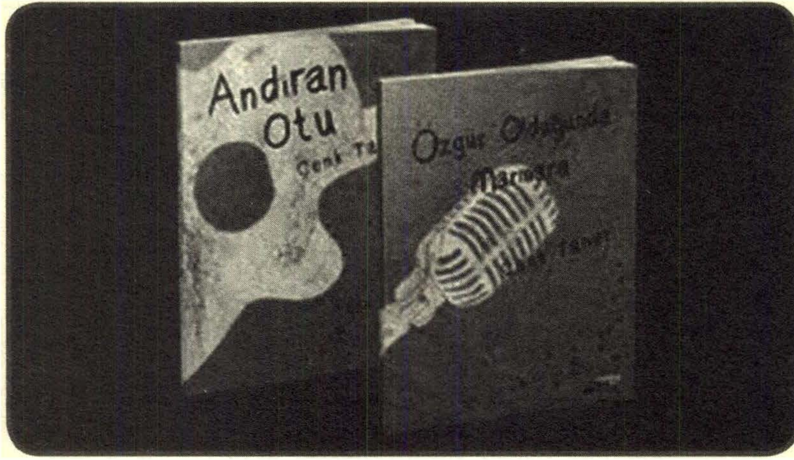

turistik bir yer de olmuş burası. Çünkü herkesin rahat nefes aldığı ender yerlerden biri Kadıköy. Kadıköy kralı diye bir metin var kitapta, orada açıklanıyor aslında buradaki rahatlığın nedenleri. Ciddiyetle adam sendecilik arasındaki bir yerde durur Kadıköylüler. Gerektiğinde ne kadar ciddi, gerektiğinde de tersi olabileceklerini gösterirler. Eğlenceye düşkün oldukları gibi kültüre de önem verirler. Hem Anadolu'ya, hem de Avrupa'ya yakın bir yerdir Kadıköy. Ama ne orası ne burası. Burası Kadıköy!

Kadıköy kralından sıkça söz ediyorsun kitapta. Kitapda kullandığın anlamın dışında soracağım: Bu kral tanımlaması erkeklerin kendi aralarında çok sıkça kullandığı bir söylem. Mesela; kral adam, kral çocuk ya da futbolun kralı, mahallenin kralı, alemin kralı... Bu, bir yanıyla erkekliğe de övgü. Aslında biliyorum, sen maço bir adam değilsin. Yine de bu söylemle ilgili konuşmak isterim.

Çok bilinçli bir söylem değil. Kadın yazar olsaydım, Kadıköy kraliçesi derdim. Erkek olunca böyle oldu.

Peki Kadıköy kralından söz edelim. Bu kral iyi bir krala benziyor. En azından hırslarından arınmış, bilgece bir yaklaşımı var. Zaafları olan, onu da gösteren, öyle çok parası olmayan ama ruhu zengin bir adam. Kadıköy'ün kralı olursa böyle mi olur, gibisinden bir yaklaşım mı? Yoksa o kral tüm Kadıköy ahalisi mi?

Onun diğer krallardan farkını ortaya koydukça, diğer kralların ne kadar boktan olduğunu görüyorsunuz. Bizimki taçsız bir kral. Zaten krallığın maliyesi yok. Ucuz şarap içiyor, arkadaşları var, forsunu meyhaneye gitmek için kullanan, dediğin gibi zaafları olan ve bunları gösteren biri. Evet, buradaki kral tek kişi değil, Kadıköy'de yaşayan öğrenciler olabilir, memurlar olabilir. Hepsi kendi çapında Kadıköy'ün kralı.

Kitapta, bir kralın sahip olması gereken en önemli özelliğin sakinliğini koruması olduğu belirtiliyor. Bu Kadıköy'ün yapısını da ortaya koyuyor. Ama başka açıdan bakarsak, iktidarlara bir öneri olabilir mi bu söylem?

Bu bizim jenerasyon için bir özlem. Çünkü biz bağırıp çağırmayan bir politikacı görmedik. Hesapta bizde demokrasi var. Sessiz, sakin kral sanırım İspanya'da var. Sakin durabilmek çok önemli bir konu. Hem de şu yüzyılda. Dolayısıyla, kralın da bir sessizlik eğitiminden geçmiş olması gerekiyor. O ciddi bir eğitimdir, olgunluktur. Bu, her şeyi biliyorum havası da yaratmaz. Hani krallar her şeyi bilir ya, mesela bizim Kadıköy kralı, bilmiyorsa "bilmiyorum" der. Gider google'dan bakar ya da sorup öğrenir.

Bu metinlerde özellikle kralı anlatan metinlerde masalsı bir anlatım var. Sen masallara inanır mısın?

Masallar da insanların genlerinde var. Ondan kaçmak olmaz. Özellikle krallarla ilgili bir yazıya, ister istemez öyle bir anlatım yansıyor. Sanırım geçmişteki krallarla bugünün kralı, yani Kadıköy kralının benzerlikleri veya farklılıklarının ortaya koyarken o atmosferi de yakalıyorsunuz.

Özgür Olduğunda Marmara, bir kentleşme hikayesi aslında. Ya da şöyle söyleyeyim: Kent vurgusunun ön planda olduğu bir kitap. Aslında son otuz küsür yıldır dünyada uygulanan politikalar sonucu kent vurgusu öne çıktı. Küresel kent politikası diyorlar buna. Mevzuyu bağlayacağım şimdi; senin bu denemelerin farklı bir öngörüyü de taşıyor. Sen bir kenti anlatırken aşkla bağlandığın bir ilçeyi ele alıp şehrin içinden ayrı bir yere taşıyorsun. Belki de ileride kentten çok ilçeler merkez olacak. Ne dersin?

Yeni dünya düzeninde bir marka değeri yaratılıyor. O marka üzerinden pazarlama stratejisi uygulanıyor. O açıdan bakarsak Kadıköy hem İstanbul'un, hem de Türkiye'nin marka değeri en yüksek olan yeri. İstanbul'un da en büyük ilçelerinden olması gerek. Dolayısıyla zaten kendi markasını yaratmış. Politik olarak da bu böyle. Gezi eylemlerinde de o fark hissedildi. Ne zaman buraya geldiler, "burası kadıköy, başka bir yere geldiniz, burası karşıya benzemez" durumunu da gördüler. Burada eylem yapanlar da, buraya

gelenler de bunun bilincinde. Ama hep böyleydi. Mekanlarıyla, kültürel ortamıyla burası hep başkaydı.

Peki bozuldu mu Kadıköy, yani eskiye oranla bir değişim var mı?

Hayır, tam tersine bir durum var. Burası bir kaledir.

Peki mümkün olanlar kulübünde, mümkün olmayanlar ne?

Mümkün olanlar kulübünde, mümkün olmayan hiçbir şey olmaması gerekiyor aslında. Işte Kadıköy kralı ne kadar imkansızsa, bu klüp de imkansız bir kulüp. Öyle bir kulüp gerçekte olmaz. Kralın üye olduğu, muhtemelen de tek üyesinin de kendisi olduğu bir kulüp.

Peki senin özelinde mümkün olmayanlar ne?

Aslında bunu insanlıkla ilgili bir soru olarak kabul ediyorum. İlkelerim var. Mesela zalim bir kralı yazmazdım, iyi bir kralı anlattım. Vicdansız, dediğim dedik, cinsiyetçi bir kral olamaz benim kitabımda.

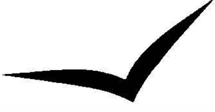
Sen hem albümlerinde hem de kitaplarında yazarları ama özellikle şairleri dost tutmuşsun. Hatta "İyi bir kaptan olmak ancak bir şairin dostuysan olur," diyorsun kitabında. Benim çok sevdiğim Didem Madak'ı da gördüm Özgür Oduğunda Marmara'da...

Onları adres göstermek kendi adıma doğru bir hareket. Aynı zamanda seni takip edenler için de tarihi bir öneri sunuyorsun. Didem Madak' ı çok severdim. İlk kez onun şiirine bir dergide rastlamıştım. Sonra kitaplarını edindim. Aslında bütün sanatçılar benim için önemli. Ama şairler, daha ayrıcaklı bir yerde duruyor. Sözün gücü diye bir durum var. O da bir frekans. Sözün frekansına çok inanıyorum. Şairlerde bu var. Aslında bu iktidarlar için korkutucu bir durum. O nedenledir ki, tüm iktidarlar şairleri tehlikeli bulur.

Müzikten söz edelim. Sen müziğinle yeni kuşak müzisyenlere bir kanal açtın. Seni referans alan veya tavrından etkilenen genç müzisyenler var. Bu bence çok önemli.

Teşekkür ederim. Öyle bir durum oldu galiba. Bu istikrar ve duruşunu bozmamaktan kaynaklanan bir şey. Bunun için çok televizyona çıkman veya popüler olman gerekmiyor. Kulaktan kulağa yayıldık. Bana kalırsa en doğrusu da bu. Dolayısıyla insanlar keşfetti. Popülist söyleme dayanmadan, kendi istediğin gibi müzik yapılabileceğini ve bu tavırla uzun soluklu, aynı zamanda sağlam bir dinleyici kitlesi oluşturabileceğini gördüler.

Dilek DEĞERLİ

Rüzgârlı

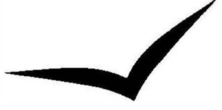
Güneşten saklanan odada
kağıt mağarama çizerken
düş meltemiyle yüzen adayı
Sylvia bir kaplan suretinde atlar
çakıl taşıyla dolu fanusun üstüne
cam kırıkları birleşip süte dönüşür
boz bulanık perdede iki küçük ağız
iki pembe Şubat balığı uyanır.

Yürürüm bazen de kayarım
şeytan örümceğinin ip yollarında
bulut bahçesinin papağanlarıyla Frida
Furûğ'un ellerini boyar
şiirin sekizinci rengiyle.

Bir kasırganın yelesinde girerim
çamurdan bir odaya
masada Camille'in heykel kalbi
camdan bir yaprak şeklinde
üstünde ateş dikeni
yıkmaya gideriz Rodin müzesini.

Düşerim hep suya hep
yapışırım deniz altı rüzgârına
deniz fenerini geçerken
iner suya Virginia
bir taş verir cebinden üçgen
üstünde kazınmış kara bir cümle
kaybolurum taş dilinde.

Fatme Nur TÜRK

Göğeren Gönül

başlamakla kaybetmek arası
bir yerde

ısırdın beni
ah oh o da nesi

düşündüğünden fazla acıdı canım.

limitsiz bir uydurukçuydun,
prensesim diyordun bana, ama ben burjuva mıydım?
eğildim kurtlarını karıştırdım çok defa teknemden su sızdı
top gibi büzüldüm zamanı doldurdum,
n'apsaydım
bir türlü gelmeyen çişime ağladım zırıl zırıl
henüz ölmüş cesedimin ağzını kapatamadım gene de.

bandırmalıktın, ... of of
çimdirticiydin, ... ci ci
el hoşlanmasıydın, ... ay ay
...
-nı çilingir sofrasının sarhoşları değildik diye.

kapris'lerden, adres'lerden, çünkü'lerden
çoğuldun, beni iki kez okudun sonra
aferin.
geçişli fiillerim genleşti cümlelerinde
fikrimin saçaklarına oyuşturduğun kahkaha sayısı
nominal değere eşit olmalıydı bana ödeyeceğin.
behemehal,
hiçbir santimetrekaresi de ziyan olmamalıydı
çekoslovak hikayelerinin.

keşke
ah keşke acımızın biçimlenişinde,
iletişebilseydik *ce ne me.*

allahın gücüne gitmesin ama sen zır deliydin
yoo, hayır
her zaman yarı deliydin,
tedavideydi diğer yarın da.

andolsun,
acımın ibraz gününü izleyen dört iş günü içinde
ihbar edeceğim seni, başlatacağım işlemleri.

gerekçemse:

gövdemin artık dirimi götürememesi.

hayâl

DOSYA

Kadına Şiddet

Deniz Durukan

Emel İrtem

Didem Gülçin Erdem

Zehra Betül

Petek Sinem Dulun

Yeşim Ağaoğlu

Gülseli İnal

Arife Kalender

Nilay Özer

Hilal Karahan

Nigar Çelebi

Nilüfer Altunkaya

Emel Koşar

KADINA ŞİDDET

Betül DÜNDER

Ben hiç kimseyim!
Sen kimsin?
Sen de mi hiç kimsesin?
Öyleyse iki kişiyiz.
Kimseye söyleme."
Emily Dickinson

"*Şiddetten Ölen Kadınlar İçin Dijital Anıt*"tan haberdar mısınız? 2008 yılından bugüne kaç tane kadın... Birer tuğla içinde yazılı adları. Ben metni yazmaya oturduğumda 2014 yılının ilk üç ayının ilk günlerindeyiz ve anıt "36" kadını işaret ediyor. Ne vakit bir cinayet haberi daha geliyor -www.anitsayac.com- sayaç işlemeye devam ediyor, sayılar birbirini kovalıyor. Artık hepimiz bu rakamları biliyoruz, istatistik konusunda akademik bir bilgiye sahip değilsek bile son yıllarda "kadın cinayetleri" %1400 arttı cümlesindeki rakamlar bizde bir sarsıntı yaratıyor olmalı. Yaratıyor... Olmalı.

Bu sarsıntının şiddetine gündelik hayatın heyulası içerisinde olası psikolojik/fiziksel şiddetle mücadele etmek zorunda kalan kadınların yaşadığı travmayı da eklediğiniz de hayatta kalmanın da çok kolay olmadığını anlayabiliriz belki... Anlayabiliriz...belki.

Sıradan ve süssüz bir hayatın hiçbir iddia taşımadığını düşünürüz. Oysa her hayat içinde bir iddia barındırır. Asıl mesele neyi nasıl ürettiğiniz kadar kim olduğunuzdur. Nasıl kötülük üretmeye meyilli bir toplum haline gelişimiz rakamlara istatistiklere bakılarak anlaşılıyor mutlaka. Mesele yaşam hakkı olduğunda, bunun karşısında durup "ama..." ile başlayan cümleler kurmak insan olmaya dair bir iddia taşınmadığının göstergelerinden biri olarak kalacaktır. Zira her cinayetin bahanesi hemen hemen aynı cümlelerle kurulmaktadır: "Ama o da boşanmak istemiş...", "Ama o da seni istemiyorum, demiş", "Ama o da çalışacağım diye tutturmuş","Ama o da aldatmış", vs... Bu üretilen kötülüğün sistemleşerek, süreklilik halinde devam ediyor oluşunun sebeplerini toplumsal cinsiyet bağlamında farklı mecralarda defalarca ele almış olsak da sayaç işlemeye devam ediyor ve biz bu konunun konuşulabileceği her yerde sesimizle sözümüzle yer almanın önemli olduğunu düşünüyoruz. Bizim gibi düşünen nice insan var... Bulundukları yerde inatla farkındalıklar yaratmaya çabalayan, bir yandan hukuksal anlamda mücadeleyi sürdürürken diğer yandan her türlü engellemeye rağmen kapı kapı dolaşıp -yaşam alanı sadece "ev" olarak tanımlanmış- kadınlara ulaşıp onları "şiddet" konusunda bilinçlendirmeye, o kadınları kendi haklarını savunmak konusunda yüreklendirmeye çalışan birçok aktivist kadından da söz açabiliriz. Bu sayfalardaki bir araya geliş ise, daha çok bütün bu kadınların varlığı yanında kendini bu minvalde sorumlu hisseden edebiyatçı kadınları yan yana getirebilme gayreti olarak düşünülebilir aslında.

Hem metinleriyle hem de soruşturmaya verdikleri yanıtlarıyla şairler; kadın" ve "şiddet" sözcüklerinin yan yana gelişindeki fotoğrafları kendi deneyimleriyle aktarıyorlar... "kadın cinayetleri"ne dair farklı çıkış noktalarından ilerleyen metinler kaleme aldıkları gibi, buradan hareketle "çocuk gelinler" başlığının içinde saklı olan trajediyi de nasıl okuduklarını da paylaşıyorlar... Yoğun ve ağır konulu bir dosyayı okur için biraz daha okunur kılmak istedik diye soruşturmanın olmasını özellikle düşündüğümüzü belirtelim.

Okur, *Gülseli İnal*'ın metniyle "dişi" olanın lanetlenmesinin ardında yatan sebeplerden *Arife Kalender*'in metnine geçtiğinde feodalitenin sarmalında "kadın" olmanın 'yorgunluğuna' ve başkaldırmanın şifrelerine dair cümlelerle karşılaşacak. *Nilüfer Altunkaya*'dan "kadın sorunu" olarak tamlananın aslında ne çok alt başlık taşıdığını açımladığı bir metin okuyacak okur. *Nilay Özer*, "çocuk gelinler"den biri ile paylaştıklarını, sistemin denetimini Spinoza'nın "karşılaşmalar" kavramında bahsettiği "üzüntü"yü yaratarak ve bunu kullanarak nasıl sistemleştirdiğini açıklıyor. Kendisi aynı zamanda bir jinekolog olan *Hilal Karahan* hem meslek hayatında karşılaştığı gerçek hikâyelerle cinsiyetçi algının nasıl işlediğini anlatıyor hem de içimizde olan dilimizde olan türkülerin erkek dilini sorguluyor bir yandan... *Nigar Çelebi* kapitalist sistem olarak işaretlediği büyük suçlunun kadının enerjisini, sömüreceği yeni canlar üretmekten başka ve fazla bir şey olarak görmediğini lirik bir dille anlatıyor. Erk olanın sadece biyolojik olarak erkek olmadığının, kadınlığını unutarak bu iktidara kan taşıyan kadınların yanılgılarının büyüklüğüne de dikkat çekiyor. *Emel Koşar* ise, ülkenin şiddet atlasına panoramik bir bakış göndererek son sözü şiire bırakıyor.

Soruşturma sorularımıza verilmiş her yanıt ise, birer metin ölçüsüyle de okumaya olanak tanıyor. *Deniz Durukan, Emel* İrtem, *Zehra Betül, Didem Gülçin Erdem, Petek Sinem Dulun ve Yeşim Ağaoğlu* her bağlamda bir şiddet kültürü içerisinden okunan kadını orijine alan "yok ediş" taarruzuna karşı şiirin sanatın ne ölçüde gücü olduğunu sorguladıkları kadar, sanatçı/edebiyatçı kadınların bir süre öncesinden başlayarak ülkenin farklı bölgelerinde ve kentlerinde örgütlemeye çalıştıkları bir araya gelişleri nasıl değerlendiklerini de söze taşıyorlar... Bütün bu şiddetin içinde/tanıklığında sanatla/şiirle direnmek mümkün mü sorusuna da belki bir cevap bulacaktır okur... Amacımız biraz da budur.

İyilikle,,,

SORUŞTURMA

1) 'Çocuk' ve 'gelin' sözcüğünün yan yana gelişinin sizdeki yansımasından başlayalım (mı)....

2) Bazı coğrafyalar kendi hikâyelerini ayaklarını bastıkları topraktan biriktirirler. Feodalizm kavramının açıldığı yerde memleketin Doğusu akla geliyor. Oysa az zaman önce 'töre/ namus cinayetleri" olarak adlandırılan, bugün 'kadın cinayetleri' başlığı altında geniş bir hacim tutuyor. İzmir'in orta yerinde bir üniversite hocasının infazıyla da sarsılıyoruz örneğin... Şiddetin, yok etmenin coğrafyasızlığı... Bu fotoğrafta bu bağlamda neler var sizce?

3) Dil önemli bir miras. O mirası düşündüğümüzde, kadın olarak zorlandığınız yerler var mı? Her şeyden önce bir okur olarak, okuduklarınızda kadını ötekileştiren, yok sayan, karikatürize eden, bedenen hırpalayan metinlerle karşılaştınız mı? Örneklesek...

4) Son dönemde artan kadın merkezli- 'kadın'ın özne olduğu -kültür/sanat/edebiyat-etkinliklerini dikkate alınca bu etki alanının toplum nezdinde karşılığını bulan, kadın sorunları üzerine, bir katkı sağladığını, sorunların 'görünür olması' noktasında bir yol açıcılık görevi üstlendiğini düşünüyor musunuz?

5) İktidarların kendinden olmayanı ötekileştirip dışarıda bıraktığı bir ortamda 'çocuk gelinler ' ve Kadın Cinayetleri"ne dair edebiyatçı, sanatçı kadınlar olarak bir araya gelerek bir farkındalık alanı daha yaratılmaya çalışılıyor. Bu ve benzeri oluşumlara dair ne düşünüyorsunuz?

Deniz DURUKAN

> **"Erkeğine itaat etmemek, aynı zamanda var olan bu yapıya biat etmemek anlamına gelir. Bundandır kadınların tehlikeli olduğu inancı."**

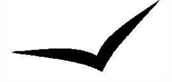
1) Bende oluşan ilk duygu mide bulantısı. Çünkü bu bir tecavüz. Gelenekselleştirilmiş ve resmiyete dökülerek meşrulaştırılmış bir tecavüz. İşin içinde cehalet de var hiç kuşkusuz. Ama bu halkı cahil ve yoksul bırakan sistemi, yani öncelikle bireyleri değil ataerkil yapıyı sorgulamak gerek. Çünkü meselenin kaynağı orada. Ve o da çok katmanlı bir yapı.

2) Bu meselenin güneyi, doğusu, batısı yok. Bu, sistemin toplumun üzerindeki sistemli tecavüzü. Ataerkillik demek erkek demek. Erkek tarafından belirlenen bir kültür ve yine onların kurduğu bir dil üzerinden yürütülen yapı bu. Aynı sistemin içinde erkek de iktidarla kışkırtılıyor. Erkekliğini göstermesi kadına ve çocuğa tahakkümden geçiyor. Bir de şeref meselesi var. Erkeğin şerefi, kadının namusu önemli. Biçilen rollerin yarattığı ciddi bir baskı söz konusu. Erkek şerefini, kadın da namusunu korumakla yükümlü. Böyle öngörülmüş. Ama bir farkla; şeref yeniden kazanılan bir şey. Ve erkek diğer erkeğe veya topluma o kaybettiği şerefi tekrardan kazandığını ispatlama şansına sahip. İspatlarsa erkini korumuş olacaktır. Oysa namusun affı yok. Yani kadının bedeni üzerinden yürütülen namus algısı, kadının özgürleşmesine de sekte vuruyor. Çünkü toplumsal cinsiyetin dayattığı rollerde ya da iş bölümünde diyelim, kadının mekanı öncelikle ev, erkeğin ise sokaktır. Bu sınıflandırmanın özü kadının evcilleşmesi ve boyun eğmesi anlamına gelir. Oysa sokağa çıkan ve sosyalleşen kadın; öğrenecek, gelişecek ve özgürleşecektir. Zaten asıl mesele de burada başlıyor. Erkeğine itaat etmemek, aynı zamanda var olan bu yapıya biat etmemek anlamına gelir. Bundandır kadınların tehlikeli olduğu inancı.

3) Sadece atasözlerine, deyişlere bakın yeter.

4) Bir farkındalık tabii ki oluştu. En azından kadına yönelik şiddetin görünür olmasına katkı sağlamıştır. Ama yeterli mi? Değil. Bu bir zihniyet işi. Bu zihniyetin değişmesi için belki de cinsiyete dayalı rollerden vazgeçmemiz gerekir.

5) Kadın sanatçıların bir araya gelmesi elbette önemli. Bu özellikle yazılı ve görsel basında bir baskı oluşturacaktır. Kullandıkları dili ve TV aracılığıyla oluşturdukları bağımlı kadın algısını ya da ataerkil yapının izlerini, bu zihniyeti süsleyerek sunan anlayışı denetlemek zorundayız. Eğer böyle bir baskı oluşturulabilirse o algının değişimine katkı sağlamış oluruz, diye düşünüyorum.

Emel İRTEM

DUVAĞI TELLİ GELİN
ELİ LOLİPOPLU GELİN...

1) İki küçük hatıraya dokunacağım. Biri sevimli sıkı sıkı tuttuğum bir çocukluk hatırası. Diğeri unutmak isteyip de unutamadığım, unutamayacağım bir ayıp.

Çocukken sorulan o meşhur soru bana da sorulurdu:
"Büyüyünce ne olacaksın"

O yaşlarda gördüğüm en görkemli en ışıltılı şey olmak isterdim elbette... Elinde teli ile (artık gelinlerin elinde tel olmuyor) gelin olmak açık ara farkla listemin başındaydı. "gelin olacağım" diye dolaşır dururdum. Bütün mahalleli bunu bildiğinden herkes saçıma başıma bir şeyler takar gelin oldun derlerdi. Biraz da bir çocuğun yaramazlığından kurtulmak için olacak "hadi git biraz şu köşede süzül" derlerdi. Hiçbir gücün önüne geçemediği enerjimin önüne geçen o büyük düşün esiri olur, bir köşede canım sıkılıncaya, aklıma daha orijinal bir fikir gelinceye kadar süzülürdüm. Sonra bir gün annem elimden tuttu saçıma kurdeleler taktı, bir düğüne götürdü. Derken gelini bir ata bindirdiler, davullar zurnalar eşliğinde ağlaşa sızlaşa götürdüler. Anneme nereye götürdüklerini sordum. "gelin oldu yeni evine gitti" dedi. Bunu anlayınca "gelin" olmaktan vazgeçtim.

Mecburi hizmetteydim. 18 yaşımın ilk günleri... Yanakları rujla boyanmış bir kız çocuğunu hastaneye getirdiler. Dövülmüş, hırpalanmış dahası tecavüze uğramıştı. Fiili livata sonucu her tarafı kan içinde kocası olacak o başka türlü "şey" tarafından bize teslim edildi. Küçük kızın kendinden epey yaşlı ve çirkin kocası halinden oldukça memnun koridoru turlarken içimin kalktığını anımsıyorum. Kızın anasına sordum "küçük değil mi, niye verdiniz?"

"E yazmasını aldılar yoksa biz de istemezdik" dedi.

"Ne yazması?" diye sordum.

"Başındaki yazmayı alıp kaçmışlar, namustur, biz de verdik" dedi.

Çocuk bahçede oynarken başındaki yazmayı alıp kaçmışlar. İlkokulu yeni bitirmiş, tutup o adama vermişler. Küçük bir çocuğa korkunç bir deneyimi elbirliği ile yaşatmışlar... Üç gün yattı o çocuk hastanede. Üç gün boyunca ağzından tek kelime çıkmadı. Başını battaniyenin altına soktu neredeyse hiç kımıldamadı. Çektiği ve tanımlayamadığı acı yüzünden ölmesinden korktum. Bana bakarken beni gördüğünden emin değildim. Koridordaki koca bir an önce taburcu olsun istiyordu. Üç gün sonra gönderdik. Bir ölüyü mezara gönderir gibi...

2) Bu mevzuda hep doğu, güneydoğu akla gelir, gelmese de getirilir. Sanki sadece doğuya ait bir şeymiş gibi. Oysa coğrafyanın her yerinde karşılaşırız bu tabloyla. Hatta dünyanın her köşesinde var. Batıda çocukları koruyan yasalar olsa da porno endüstrisinin büyüyen devasa lobisi çocukları da cinsel obje olarak kullanmaktan çekinmiyor. Kapitalizm her türlü ahlaksızlığın önünde diz çöktürüyor en insan yanımızı. Sonuçta burada da kız çocuğu büyürken namusu da yük oluyor ailelere. Bir an önce "evden çıkarmak" "baş göz etmek" kaygısıyla eti kemiği, ruhu bir ruhsuza satılıyor...eskiden başlık parası alınıyordu. Şimdi modernize ederek, kızın babasının banka kredi borçları ödeniyor...yani pek bir şey fark etmiyor. Sadece kocası tarafından ezilmekle kalmıyor çocuk, kayınvalidesi, kayınbabası ve varsa erkek tarafının diğer aile fertleri tarafından da hırpalanıyor. Acı çeken çocuklar erken büyür, çünkü başka çareleri yoktur. Her biri "sineklerin tanrısı" olmaya adaydır. Kötülüğü yaşayan için hayat kötülükten ibarettir. 21 yaşında Roman bir genç kız ile tanıştım. 3 çocuğu var. 13 yaşında evlenmiş. Şu çok bilinen örneği verdi. "Sandalyeye oturttular ayağım yere deyince evlenme vaktimin geldiğini

söylediler, ben de buna aşık oldum sesi güzeldi, güzel klarnet çalardı ama üç gün sonra beni aldattı..." 13 yaşında aldatıldığını asla unutmayan bu genç kız çocukluğunu çoktan unutmuştu.

3) Sen şimdi böyle sorunca aklıma "defter" dergisinde okuduğum bir metin geldi. Zehra Toska'nın hazırladığı "Kadın Dergileri"ni konu alan makaleyi buldum. 1839 ile 1876 arasında kadınlarla ilgili süreli üç yayın var. Kadın okurların epey ilgisini çeken bu yayınlara kadın okurlardan eleştiri geliyor. Biraz sayfa karıştırıp, aynen alıntılıyorum. Böylece satır arası okumaları da okurlara bırakmak istiyorum. Küçük bir tersten okuma egzersizi...

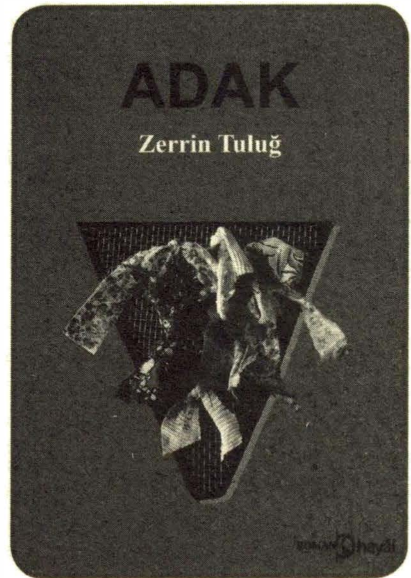
"Bizim için çıkardığınız gazeteyi her defa okuyorum. Doğrusu şuna her kadın teşekkür etmiştir. Fakat şu kullandığınız lisanı çok lugat ezberlemiş kadınlar anlayabiliyorlar, o da nadirdir. Herkes Belkıs Hanım olamaz a! Onun gibi İstanbul'da beş on kadın bulunur bulunmaz.." Terakki Muhedarat Terakki gazetesinin kadınlar için çıkardığı ilaveye gelen okur mektubu. İmza sahibi Fatma Hanım.

"Bir kere karılara mahsus olmak üzere Ayine ismiyle çıkan gazetenizin bir danesini elime geçürdüm. Birkaç defalar baştan aşağı okuyup ibaresi Türkçe yazılmadığı için bir takım sözlerine mana veremeyüp her ne kadar lugat kitabına bakdımsa da layıkıyla manasını çıkaramayup ancak murad-ı aliniz bizi cahillikten kurtarmak, fena ahlaktan geçürüp iyiyi kötüyü ve bize lazım olan vazifeyi bildirmek ise... ricam şudur ki bundan böyle çıkacak nüshaları bizlerin anlayacağı dilde Türkçe yazmalısınız"

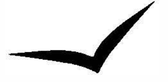
"...burasını affınıza sığınarak söylüyorum. Gücenmeyiniz. Eğer maksadınız kadınların memnun olacağı surette bir gazete çıkarmak ise öyle bir takım saçma sapan havadis yazmaktan vazgeçiniz. Kadınlara tahmininizden fazla ahval-i aleme vakıf nazarıyla bakınız. İçimizde Basiret, İstikbal, Vakit ve Ceride-i Havadis gibi politika gazetelerini sizin gazetenize tercih edenler vardır. Burasını bilip de bizi yalnız kurt masallarıyla avuturum zannetmeyiniz. Biz politika havadisi ve tevcihat gibi şeyler de isteriz."

4) "Bu daha başlangıç..." diye sloganlaştırarak devam etmek istedim birden. Elbette "kadın" konuşulacak. Ama mesele kadın meselesi değil, mesele erkek meselesidir. Erkeklerin algısıyla ilgilidir sorun. Kendimizi yeterince anlattığımızı düşünüyorum. Bundan sonra erkekleri anlatalım, onların algılarının bizdeki yansımalarını... Erkek algısı iç bükey bir aynanın odak noktasına gizlenmiş kesişme noktası gibidir. Oradadır ama yansımaz...bu yüzden konuşmaya devam etmeliyiz.

5) Kadınlar tepkilerini ortaya koyacaklar elbet. Geç bile kalındı. Bu uğurda mücadele veren bütün girişimleri desteklemeliyiz. Kadınların kendi aralarındaki kardeşliği ütopik birlikteliği pratikte uygulanamaz görülür. Ama belki de gücümüzü bu başka hiçbir ilişkiye benzemeyen paradoksal iletişim sarmalından alıyoruz. Bu kanaldan bizi kimse dinleyemez, hala çözülmemiş bir şifreye sahip o gizemli dilden bahsediyoruz. Bu hem anlaşmanın hem de mücadelenin inceliklerini taşıyan bir lisan. Zaten elimiz taşın altındaysa taştan bize ne hem de taşı kim takar...

Didem Gülçin ERDEM

"Kadın sorununu sömürü düzeninin hayatlarımızda yarattığı zedelerden bağımsız okumak olanaklı değil. Burada, omuz omuzalıkta bir parça sıkıntı varmış gibi geliyor bana."

1) Bir meşrulaştırma telaşı bu. Bazı sözcüklerin yan yanalığı sinkaflı nice küfürden çok daha ağır. Korkunç rahatsız oluyorum 'gelin' olma hâlinin hemen yamacına, dökülen kana, çocukluğun iliştirilmesinden. Ne demek bu? Çocukluktan devrişilen onca keder yetmezmiş gibi...

2) Feodalizm kavramını bir örgütlenme biçiminden ziyade mental bir süreç olarak okuyorum ben. Buradan bakınca, kadının konumlandığı yer coğrafya tanımaz bir hâl alıyor. Feodal olan, zihinsel örgütlenme biçimi. Bu fotoğrafta mürekkeple üzeri örtülmeyen, rengi açılmayan bir karalık var. Nereye giderseniz gidin aynı karanlık. Nasır tutan elle kalem tutan elin aynı biçimde hoyrat oluşu şaşırtıcı değil. Meseleye toplumsal cinsiyet kavramı üzerinden yaklaşmak daha sağlıklı olacaktır. Bu kavramsallık da coğrafya tanımayan bir hâle işaret ettiğinden, kadının payına düşen aşağı yukarı hep aynı.

3) Türk dilinde erillik-dişilik bahsinin örneklendirilmesi hususunda henüz uzlaşılmadığından, dilbilimsel anlamda böylesi bir hâlden söz etmem olanaklı değil. Ama pratikte, sözü edilen örneklerin çok sayıda karşılığından bahsetmek mümkün. Metin bağlamında mutlaka düşününce söylenecekler olacaktır ama kendi hayat pratiğimde şu 'kadın şair' bahsinden daha çok rahatsız eden bir şey varsa o da 'hoca hanım' hadisesi. Hanımlık onların olsun. Biz gürültü içiniz.

4) Elbette. Aksi halde tüm bu soruların yanıtları üzerine kafa yoruyor olmazdım. Sesin gürleşmesi, ses kaynağının çoğalması kadın öznenin, bir 'özne' olarak kadının çoğalmasına bağlı.Ses ne kadar yükselirse, mesele o kadar kulak tıkanmaz bir hâl alır. Söz konusu özneler de, toplum nazarında dediği, ettiği kıymet gören kimseler olduğundan, desibel arttırıcı oldukları su götürmez bir gerçek.

5) Bir baca temizleyici vazifesi üstlendiklerini düşünüyorum -şimdilik. Kıymetsizleştirmek için söylemiyorum bunu; aksine, tek bir kadının soluduğu hava miktarı bir parça dahi arttıysa, yaratılmaya çalışılan söz konusu farkındalık sahası sayesindedir. Ama baca tıkanıyor, her defasında, mesele tam da bu. Kadın sorununu sömürü düzeninin hayatlarımızda yarattığı zedelerden bağımsız okumak olanaklı değil. Burada, omuz omuzalıkta bir parça sıkıntı varmış gibi geliyor bana. Mesele bacaya varan borularda, mesele ısının ve karalığın kaynağında, çok daha derinde. Kadının işgücünü, bedenini metalaştıran sömürü düzeninin kendisiyle mesele.

Zehra BETÜL

1) Çocuk ve gelin bende gelinlik giymiş bebeği ile oynayan bir kız çocuğu imgesinin doğmasına yol açıyor. Ama asla çocuk yaşta evlendirilen bir kız çocuğu gelmiyor gözümün önüne. Böyle bir şeyi akıl almaz buluyorum, aklım hiçbir şekilde oyun çağında, okul çağında iken bir kız çocuğunun kendisinden yaşça çok büyük bir erkekle evlendirilmesi olayını anlayamıyor. İslam dininin davranışlarını referans gösterdiği Hz. Muhammet'in ve o dönemde yaşamış erkeklerin kendilerinden küçük kızlarla evlenmeleri ekonomik ve coğrafi şartların dayatması gibi çeşitli gerekçelere dayandırılarak haklı veya olağan bir durum olarak gösterilmeye çalışılıyor. Hz. Muhammet'in evlatlık kızı ile evlendiği biliniyor ve bu olay yüz yıllar sonra günümüzde bazı erkek zihniyetler ve İslami kesim tarafından örnek alınabiliyor, yasal ya da makul bulunabiliyor Modern çağ, her ne kadar kendi iç sorunları olsa da, kadına erkeklerle eş eğitim olanaklarından yaralanarak kendi ayakları üzerinde durabilmesi, ikinci sınıf varlık olmadığını gösterebilmesi, kamusal alanda kendisine kendisi olarak yer bulabilmesi gibi konularda fırsat eşitliği sağlamıştır. Kadın sadece çocuk doğurmak ya da erkeklerine haz vermek için var değildir. Kadın her alanda erkeklerle birlikte var olabilir, yaşayabilir, çalışabilir, üretebilir. Ama erkek zihinlerde yerleşik kültürel miras öyle köklü izler bırakmış ki, kadının her alanda erkekten bir alt konumda olduğuna eğitimlisi, eğitimsizi, solcusu sağcısı, İslamcısı, ateisti bütün erkekler, bazı istisnaları vardır belki, bilinçdışı bile olsa, inanıyor. Ya da bir şeklide böyle davranıyor veya düşünüyor. İçinde yaşadığımız çağda, İslam dininin para ve güç elde etmede bir araç olarak kullanıldığına, hep beraber, somut kanıtlar eşliğinde, şahitlik ediyoruz. İslam dininin bu çağda toplumsal yaşamda referans olarak gösterilmesi laik toplumsal yapımızın kabul edebileceği bir durum değil. Gelinin önüne gelmiş çocuk sıfatını şiddetle reddediyorum. Kız çocuklarının böyle bir travmayı yaşamamaları için elimden ne gerekiyorsa yapmaya, her türlü girişime katı sunmaya hazırım.

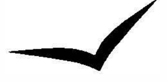
2) Memleketin doğusu ya da batısı fark etmiyor diyemeyiz elbette. Şiddet kültürle ilgili olarak yerleşik erkek kodlardan, yaratıya yönlendirilmemiş libidonun bilinçsiz kullanımından, ekonomik güçsüzlüklerden dolayı her yerde var, ama sanki batıda doğuya göre daha az. Az olmasını olumlayarak söylediğim gibi bir yanlış anlamaya sebebiyet vermek istemem. Ancak doğuda feodalizm ve bunun uzantısı olarak işleyen erkek kodlar kadının üzerindeki baskıyı ve şiddeti artırıyor. Eğitimsiz bırakılan, eğitim görmesi engellenen veya buna olanağı olmayan kız çocukları mecburen ya erkenden, daha çocuk yaşta iken evlendiriliyor ya da baba evinde ise evdeki erkeklerin tacizine uğruyor. Doğudan batıya göç olayı nedeniyle töre cinayetlerini batıda da görüyoruz. Kadın eğitimsiz bırakılarak aslında işsiz dolayısıyla parasız ve erkeğe bağımlı bırakılıyor, soyut düşünme yeteneği eğitimle kazanıldığından, hayatta tek başına ayakta kalabilme ve sorun çözme yetisi gelişmiyor. Parasız, bilinçsiz oldukça da içinde bulunduğu kötü şartlardan ve erkeğin egemenliğinden kurtulamıyor. İstediği gibi bir yaşamı kurması ve erkekten bağımsızlığı eğitimli kadınlar için bile çok zorken, yukarıda söz ettiğim kadınların yaşadıklarını ve maruz kaldıkları her türden şiddeti gelin hep beraber bir kez daha düşünelim, içselleştirelim, anlamaya çalışalım. Ama eğitimli insanlar arasında karı- koca veya birliktelik ilişkilerinde eğer psikolojik bir sorun, kişilik bozukluğu vs yoksa daha sağlıklı, en azından şiddete dayanmayan kadın-erkek ilişkisinin yaşanabildiğini söyleyebiliriz.

3) Dil önemli bir miras gerçekten, şimdi burada o kadar derinlere inilebilir ki... Dil alanında yapılmış arkeolojik kazılardan görüldüğü gibi dilin ilk ortaya çıkışı bitki çağı yani kadınların çağı. Kadınlar çocuk doğuruyor, onları besliyor; bunun için onlara ad verme hakkı da

kadınların. Kadın çok kutsal bir varlık; ana tanrıçanın yeryüzündeki temsilcisi konumunda. O zamandan bugüne kalma dişil ses birimleri var dilimizin içinde. Daha sonra yerleşik düzene geçilmesi, av-avcılık derken erkek kodlar dilimizden davranışlarımıza, inancımıza, toplumsal yaşantımıza-kültürümüze her alana sızıyor, iyice yerleştiriyor, kök salıyor. Çoğumuz gündelik- uzlaşı dilinin içinde işleyen erkek egemen tezahürleri fark etmiyoruz bile. Şiirlerde görüyorum bu örnekleri; bana en çok dokunanı şiirlerde kadını aşağılayan, ötekileştiren ve şiirin poetik değerine varlığıyla hiçbir şey katmayan küfürlerin şiirde kullanılması. Küfür zaten doğası gereği açık edici, ötekileştirici, yok etmeye zemin ya da gerekçe oluşturucu bir yapıya sahiptir, içinde şiddet barındırır. Dil konusunda hassas olması gereken şairlerin kullandığı kadını aşağılayan, onu cinsel meta olarak gören zihniyetin şiirdeki ya da yazındaki varlığı kabul edilebilir değil (Hatırlayabildiğim bir dize geçen sene Varlık gibi yerleşik bir dergide yayınlanan bir şiirde okuduğum ve tüylerimi diken diken eden şu dize; "üstümde ilik gibi bir karı", ya da şu: "Amerika sen busun, orospu çocuğusun"

4) Kadın erkek eşitliğinin bir gün gerçekleşeceğine ve her iki cins için daha adil ve eşitlikçi şartların işlediği bir toplumsal yapıya olan inancım tam olmakla birlikte, o günlere varmak için radikal bir değişim ve dönüşümü oturup beklemektense, bugün içinde yaşadığımız çağ ve coğrafyada sesimizi duyurabilmek için kadın adına pozitif bir ayrımcılığın yapılmasından yanayım. Çoğu insan, kadınların da büyük bir kısmı bunu gereksiz, yersiz, ötekileştirme hareketinin ya da zihniyetinin bir parçası- uzantısı gibi görse de, öyle olmadığını düşünüyor ve bunu savunuyorum. Kadınların her konuda, çalıştıkları alan her ne ise, şiir olabilir, sanatın her hangi bir dalı olabilir, meslek yaşamları ya da aileleri olabilir, fark etmez kendilerini ortaya koymaları ve etkin olmaları gerekiyor. Oturup birilerinin devrim yapmasını ve ondan sonra gelecek güzel günleri falan beklemeyeceğiz. Şimdi hangi ortamda olursak olalım düşüncemizi söyleyeceğiz, etkin olacağız, itiraz edeceğiz, müdahil olacağız. Yapmamız gereken bu. Bunun etkili olabilmesi için de çok çalışacağız, çok okuyacağız, tembellik etmeyeceğiz, konformizme yaslanmayacağız. Kadınların görünür olması konusunda her hareket çok önemlidir, yol açıcıdır, ama tüm bu hareketler yorucudur, enerji ve süreklilik gerektirir.

5) Evet, bu anlamda olumlu, bizi de harekete geçiren aktivist hareketler var. En son çocuk gelinler ve kadın tacizleri-istismarı konusunda Betül Dünder'in ve arkadaşlarının ön ayak olduğu, Bursa'da bizim de destek verdiğimiz bir basın açıklaması- bildiri olayı oldu. Bu hareketlerin geniş katılımlara ihtiyacı var ve sürekliliğe, sonuna kadar gidilmeli, birkaç kişinin üstüne kaldığında yorucu ve yıpratıcı olduğu da bir gerçek. Bizim kültürel ortamımızda kadın yazarlar ve şairler, erkekler de öyle aslında, aktivist hareketlere pek sıcak bakmıyorlar. Seçkinci bir duruş, her şeyi ben yarattım gibi tuhaf, anlaşılmaz bir tavır ve bir de böyle bir şey yaparsam şiirim basılmaz, kitabım çıkmaz, aman bana ne gibi, şairlere hiç yakıştıramadığım bir çekince var. Sanki bu tür girişimler çok avammış gibi, ayrıca hangi alandaysa sanki o alanda üretimde, yaratımda başarısızmış da bu gibi konularla uğraşıyormuş gibi bir bakış. (Ör. Tomris Uyar kadın şair veya kadın yazar gibi ayrımlardan hiç hazzetmez; bunu yapanların başarısız şairler ve yazarlar olduğunu düşünür. Ama onun yanı sıra bir Gülseli İnal vardır, tek başına, korkusuzca hem şiirde erkek egemen söyleme ve hem tavırlara kafa tutar, hem de iyi şiir yazar). Sonra büyüklere saygıyla şekillenen, ezberle süren çağdaş eğitim şeklimizle de ilintili bir durum bu. Bir de işin içinde günümüzde yaşanan siyasi çalkantıları, iftiraları, yalanı, hileyi vs ekleyelim; korku: bizi durduruyor. 70'lerden sonra 80'lerle başlayan bir durgunluk ve korku bu. Şairlere tarihe tanıklık etmek yetmez, bakmak, algılamak, düşünmek, ifade etmek kadar eylemek- müdahil olmak yakışır. Hükümetlerin kadınlara uygulanan şiddet, töre cinayetleri, çocuk-gelinler konularına bakışını değiştirmesini sağlayacak ve çözüm getirecek, kültürel politikalarını değiştirtecek hareketlere ivedilikle ihtiyaç var, var olmasına, ama hep çok daha önemli sorunlarla meşgul meclis.

Petek Sinem DULUN

1) Bu kavram bir insanlık suçu olarak ele alınmalı. Bir çocuğun ruhsal ve bedensel tahribatının meşrulaştırılarak örtülmeye çalışılması nasıl kabul edilebilir? Nasıl gerekçelendirilebilir? Çocuk çocukluğunu yaşayamadan 'sen kadınsın' deniliyor. Yaşadığı travma, dışlanma ve sindirme de beraberinde geliyor. Öğrenim hayatı, geleceği vs. her şeyden koparılıyor, mahrum bırakılıyor. Kimin ne hakkı var bunu yaşatmaya? En acısı da çocukgelinler ailelerinin isteği, rızası ya da onayıyla varlık kazandı. Mevcut toplumsal yapı geleneksel, ekonomik vb. gerekçelerle bu kavramı normalleştirmeye çalışıyor. Vicdanı olan herkesin karşısında durması gereken bir durum, pedofili.

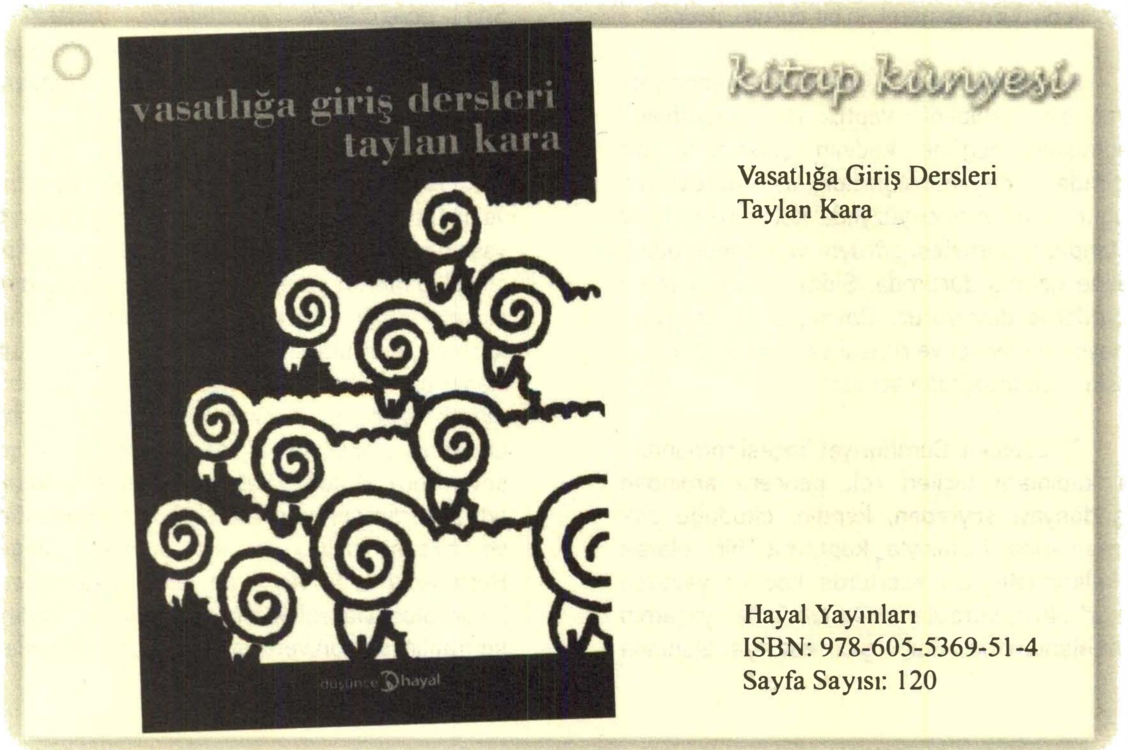
2) Anadolu yüzyıllardır farklı medeniyetlere ev sahipliği yaptı. Bu coğrafyada geçmişten bugüne kadının sistematik bir biçimde değersizleştirildiğini görüyoruz. Bugün yirmi birinci yüzyılda kadın ikinci sınıf vatandaş muamelesi görüyor ve şiddetin odağı haline gelmiş durumda. Şiddetin sesini farklı biçimlerde duyuyoruz: Dayak, taciz, tecavüz, cinayet, bedensel ve ruhsal yaralama, işkence, baskı... Bu fotoğrafta acı var!

3) Özellikle Cumhuriyet öncesi romanlarda kadınlara biçilen rol, pencere ardından dış dünyayı seyreden, kendini okuduğu aşk romanlarına fazlasıyla kaptırmış biri olarak şekillenmiştir. Bu eserlerde kadının yalnızca 'okur' oluşu vurgulanır. Günümüzde -yaşamın tüm alanlarında olduğu gibi- edebiyat alanında da kadının varoluş mücadelesi sürüyor. Yazıyla ilgili yaratıcılığımız, iktidarın gözüyle yerimiz, toplumsal rolümüz hatırlatılarak bastırılmaya çalışılıyor. Bu durum Çiğdem Sezer'in "yuttuğum kelimeler diziliyor boğazıma / mide bulantımı gebeliğe yoruyorlar" dizeleriyle örneklenebilir. Kadının yerini ev olarak gören zihniyete ilişkin Deniz Durukan kendisiyle yaptığım söyleşide şunları söylemişti; *"Ev ölüdür. Ama sokak canlıdır ve herkesindir. Sokakta ayakta kalmak için mücadele edersin ve gardını alarak yaşarsın. Ama insan evde kendini güvende hissettiği için bir önlem alma gereği duymaz. Ama ne olursa da orada olur. Son dönemlerde gazetelerde, haberlerde izlediğimiz şiddet ve ensest ilişkilerin hepsi o güvenle sığındığınız evlerde oluyor. O nedenle insanın içi ve evlerin içi beni korkutur."*

Yazınsal alanda sıkıştırılmışlık, bastırılma ve gözetlenme hissini hemcinslerim gibi ben de yaşıyorum. Okuduğum metinlerde ise, kadının cinselliğinin ön plana çıkarılışını, hatta kadının cinsel kimliğini, 'kendinin' kullanması üzerine kurulan kurguları rahatsız edici buluyorum. Kadın bu açıdan bazen nesne, bazen de özne olarak işleniyor. Kadının bir karakter, yahut anlatımcı olarak yer aldığı metinleri daha çok seviyorum. Örneğin Şebnem İşigüzel'in *Venüs* adlı son romanı bu meseleler üzerine eleştirel ve mizahi üslubuyla konuşulmaya değer. Hem anlatıcılar hem de ana karakterlerin kadın oluşuyla aslında hep eleştirilen 'kadının figüranlığına' son vermiş İşigüzel, romanında.

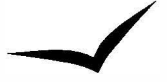
4) Önceleri pozitif ayrımcılığa karşı temkinli bir duruşum vardı. Ancak bunca eşitsizliğin olduğu bir dünyada -zaten eşitlik sağlamak amacıyla oluşturulan- bu kavrama karşı ılımlı yaklaşıyorum artık. Yaşadığım kentteki duyarlılığı aktarmak isterim en başta. Betül Tarıman, Çiğdem Sezer, Emel İrtem, Feryal Tilmaç, Hande Öğüt, Sevim Korkmaz Dinç'in katılımı ve Antalya Büyükşehir Belediyesinin desteğiyle 'Kadınlar Edebiyatla Buluşuyor' adı altında 2010 yılında bir proje oluştu. Özellikle kırsal kesimdeki kadınların katılımını hedefleyen bu çalışmada, –içlerinde okuma yazmayı yeni öğrenenler de vardı- kadınların kendilerini yazı yoluyla ifade etmeleri amaçlanıyordu. Kimi öykü yazdı, kimi şiir, kimiyse kendi gerçeğini. Kocasından şiddet görüp dış kapının önünde yatan da vardı anlatılanlarda, tecavüze uğrayıp susan da. Bunları 'dile getirmenin' ürkekliğini yaşayan, kaygı duyan insanların yazdıkça cesaret kazandıklarını gördük. Gülten Akın'ın, *"Yazdıkça yaşama katılacağız"* sözleri kadının edebiyatla bağının yaşamsal bir bağ olduğunun kanıtı gibiydi adeta. Bu proje o yıl kitaplaştı. Ardından tiyatro çalışmaları geldi ve 'Herkesin bir hikâyesi var' adı altında şu sıralar üçüncü serisinin hazırlığına başlanan kitap projeleri. Kadınlar imkânları değerlendirdiler ve sahiplendiler bu çalışmaları.

5) Bu çalışmaları takip ediyorum ve destekliyorum. Ancak geçen yıl "8 mart 8 kadın" projesi kapsamında bir kamu spotu izledik. Burada Ayşe Paşalı cinayetini simgeleyen sanatçı, çalışma ekranlarda gösterildikten kısa süre sonra adeta projeyi sabote etmişti. Yani bu projelerde yer alan insanların da duyarlılığa sahip, gerçeklik algısı oluşmuş ve 'farkındalık' duygusu gelişmiş olmasını önemsiyorum. Bu yıl anıtsayaç sayfası oluşturuldu, edebiyatçı ve sanatçıların basın açıklaması bildirisi duyurusu yapıldı. Çeşitli adımlar atılıyor, belki kadın örgütleriyle birlikte daha kapsamlı ve güçlü adımlar haline gelebilir bu çalışmalar...

Vasatlığa Giriş Dersleri
Taylan Kara

Hayal Yayınları
ISBN: 978-605-5369-51-4
Sayfa Sayısı: 120

Yeşim AĞAOĞLU

"Özgüveni olan bir erkek, eşine el kaldırmayacağı gibi özgüveni olan bir kadın da zaten bu kalkan eli daha havada iken durdurabilir ve o el bir daha kalkmaz!"

1) Benim çocukluğumda (70'ler), "gelin bebekler" vardı. O zamanlar ülkemizde bu denli bolluk olmadığından her çocuğun böyle bir bebeğe sahip olabilmesi zordu. Birçokları için ise neredeyse bir düştü. Bana gelince; "gelin bebeğim" hiç olmadı. Zaten hiçbir zaman da olmasını arzulamamıştım. Kimi kız çocukları bu gelin bebekleriyle evcilik oynar, ama çoğu gelin arabalarının ya da evlerin süsü olarak kullanılırdı.

Bir de düğünlerde şirinlik olsun diye gelin ya da damadın yakını olan kız çocuklarına gelinlik giydirmek âdeti de vardı. Ayrıca, İstanbul'da doğup büyümeme karşın kız çocuklarına sık sık şaka yollu da olsa "gelin olmak istiyor musun, sen ne zaman gelin olacaksın" gibi sorular sorulduğunu da hatırlıyorum.

Evcilik oyunlarında da çoğu kez "evlilik" oyunu oynanırdı aslında. Ve yine bizim çocukluğumuzda her genç kızın rüyası Zetina dikiş makinasıydı, yani reklamlar bile bu yöndeydi. Ve durumların gelecekte kız çocuklarını ne yönde etkileyeceği hesaba bile katılmazdı ya da tam tersi bilinçli olarak çocuklarımızı geleceğin gelinleri olarak görüp yetiştirmek isterdi toplum kimbilir. İstanbul'da durum böyleyken aynı tarihlerde Anadolu köylerini düşünemiyorum bile.

2) Evet, yıllarca "namus cinayetleri, töre cinayetleri" diye diye geldik bu günlere. "Evlerden dışarı"ydı o zaman bu tür şiddet ve cinayet eylemleri. Gazetelerden okur, çok uzak bulduğumuz ve öteki diye adleddiğimiz "doğu" ya, onlara, başkalarına aitti! Vah vahtı tabi, ama onlar cahil olduğundan yapacak da pek birşey yoktu. İşte bugünlere gelindi... Erkek şiddeti artık sınır tanımıyor. Kendi çevremizde de, yakınlarımız arasında da üniversite mezunu, meslek sahibi kadınlar bile aynı konumdaki eşlerinden şiddet görüyorlar. Ne var ki, bu kesim bunu dile getirmeye utandığı için yıllarca sessiz kalındı. Hep sözünü ettiğimiz ekonomik özgürlük ise çok önemli olmasına karşın bana göre her zaman da işe yaramıyor. Diyeceksiniz ki, o zaman ne yapmalı? Yapılacak en önemli şey kanımca, kız erkek ayırımı yapmadan öncelikle çocuklarımıza özgüven aşılamak olmalı. Özgüveni olan bir erkek, eşine el kaldırmayacağı gibi özgüveni olan bir kadın da zaten bu kalkan eli daha havada iken durdurabilir ve o el bir daha kalkmaz!

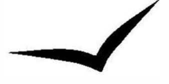
3) Çocukluğumdan beri gerek çevremde olup bitenlere gerekse okuyup izlediklerime zaten doğal olarak, her türlü ayırımcılık yapılıp yapılmadığı açısından bakarım. Dolayısıyla, hele de bu gözle yazılanları okuyorsanız hemen her gün özellikle basılı ve görsel medyada kadını ötekileştiren, karikatürize eden konuşmalar ve metinlerle sıkça karşılaşıyoruz. Ama ben, bunları örneklemekten ziyade, okuyunca hepinizi şaşırtacağına ve hayal kırıklığına uğratacağını düşündüğüm bir örnek vermek istiyorum. Bu örnek, Antoine de Saint- Exupery'nin hepimiz tarafından çok iyi bilinen ve sevilen "küçük prens" kitabı. Bu kitap, bilindiği üzere dünyada kutsal kitaplar ve "kapital"den sonra

en çok okunan kitap olma özelliği de taşıyor. 2004 yılında İstanbul'da katıldığım uluslararası bir kadın sanatçılar sergisinde (Sfenks seni yiyip yutacak-Wkuratör Beral Madra) ilk defa bir metin yerleştirme olarak küçük prens kitabında hiç bir kadın kahramana yer verilmemesine dikkat çeken bir çalışma gerçekleştirdim! Yaptığım bu çalışma, sergiyi gezenler tarafından büyük bir ilgi, beğeni ve şaşkınlıkla karşılandı. Çünkü bugüne dek hiç kimse böyle bir tespitte bulunmamıştı. Ancak, birkaç kişi de çıkıp küçük prensteki "gülün" belki de kadın olduğunu söylediler. Tabii, ben bunu söyleyenlere tepki göstererek kadınların yaygın kullanılan klişe olan çiçek ve gül benzetmesine daha da karşı olduğumu belirttim ve zaten kadınların başına ne geliyorsa sorumlusu biraz da bana göre kadınları "gül, çiçek" olarak görme saçmalığı. Kısa bir süre önce de kendi çabalarımla yıllar önce yapmış olduğum bu çalışmamı, "woman as a rose" adıyla minik bir kitap haline getirdim.

4) Edebiyatın yanısıra plastik sanatlar alanında da çalışmalar yapan birisi olarak bu sorunun cevabını özellikle plastik sanatlar alanından örneklemek istiyorum. Çünkü, bir süredir dikkatimi çeken ve özellikle 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'ne denk getirilen kadın özneli sergiler düzenleniyor ve bu yapılan sergiler içerisinde hiç bir kadın sanatçıya yer verilmeden erkek sanatçılar bir araya gelerek biz kadınlardan anladıklarını yine bizlere ve topluma anlatmaya çalışıyorlar. Ve yaptıkları işler de genellikle nü kadın figürleri, kadın heykelleri, kadın fotoğrafları, vb. oluyor. Durum böyle olunca da, bana göre bu tip sergilerin bırakın kadın sorunlarına bir katkı sağlamasını, olsa olsa kara mizaha bir katkı sağladığını düşünüyorum. Ha bir de şu meşhur ünlülerin çektirdikleri dayak yemiş görünümlü kadın fotoğrafları var ki; bu çalışmaları da ayrıca kara mizah örnekleri olarak değerlendiriyorum.

Ancak, tabii ki, çok farklı bir açıdan ve dikkatle seçilmiş kadın ve erkek sanatçılardan oluşan çok daha sosyal ve gerçek içerikli bir sergi, edebiyat, kültür etkinlikleri ve tartışmalar bir nebze de olsa bu sorunun görünür olmasına katkıda bulunabilir.

5) Elbette değerli, takdir edilesi çabalar. Ancak, bu tür işler yaparken ben genellikle sanatçı, edebiyatçı kimliklerimizin dışarıda bırakılıp yalnızca konuya duyarlı bir kimse ya da kadın olarak ve gerçekten daha sosyal bir açıdan konuya yaklaşarak katkıda bulunabileceğimize inanıyorum. Yani, mağdur olan kadınları hiç bir açıdan ötekileştirmeyip ve kendimizi onlardan üstün kılmadan ben de bu toplumun bir bireyiyim, sizin gibi kadınım, size birşey öğretmeye değil, dertleşmeye, paylaşmaya geldim edasıyla bu işlerin yapılması taraftarıyım. Ve bu tür paylaşımlarda edebiyatçı ve sanatçı kadınların yanısıra, hukukçu ve psikolog kadınların katkıları da çok önemli ve mutlaka olmalı diyorum.

Kibele'yi Geri Çağırmak

Gülseli İNAL

"Tanrıça sizi; kanın özündeki gizem ve kendi rahminin gerçek armağanı yoluyla yarattı. Kan ve gizemleri kadının genetik soyunu ve yaşayan kitaplığı anlama anahtarıdır. Siz insanlar annenizin kanıyla beslenerek varlık sahnesinde yerinizi aldınız. Kadınlar aracılığıyla bu zengin ve yaşamsal madde / kan, bir sihir gibi ortaya çıkmış ve sizi yaratmıştır."

İlk yaratıcı ilke dişi titreşimdir. Bu dişi ilkeye eşlik eden erkek titreşim Tanrıçaya duyduğu aşk rekabeti nedeniyle milyonlarca yıl önce dişi enerjiyi kötüye kullanarak bölünmeye başladı. Erkekler için her şeyin ardında dişi titreşimin bulunduğunu bilmek onlar için çok sarsıcı bir durum yaratmıştır. Milyonlarca yıl önce Tanrıça sayısız tanrıya eşlik etmek için bölündü ve kendini birçok biçime soktu; bugün yaşanan, hala bu bölünmenin sürdürülen mirasıdır. İlk Tanrıça öyle bir bilinçtir ki her şeye izin verir ve sınırsızdır. Çünkü yaşamı kanıyla nefesiyle örgütleyen odur. O, şeyleri bir arada var eden yaşamın tutkalıdır. Bizler ise günümüzde erkek titreşimin olağanüstü ölçülerde kötüye kullanıldığı günlerdeyiz. Ataerkil hareket tanrıçayı sürgüne yolladı, mit ve efsaneler fısıltıyla anlatılır oldu. Tarihimiz değişti. Tanrıça ilkesinden öylesine uzaklaşıldı ki dişi beden günahla sarmalandı. Bugün Tanrıçanın kim olduğuna ilişkin önümüze koyacağımız bir imge ya da rol model bile yok. Tanrıça ataerkillerle savaşta çok gerilerde kaldı, üç kutsal kitapta Tanrıçadan yani ilk dişi ilkeden söz bile edilmiyor.

Ana tanrıça sevgi ilkesini temsil eder ve yaradılışı harekete geçirir. Tanrıça enerjisiyle çalışmak dişi ilkenin daha derinlerine inerek deneyimlemek demektir. Tanrıçada ayrımcılık, öfke, şiddet yoktur. Ne ki Tanrıçanın gücünden korkan erkek yeryüzünü yakıp yıkmakta, korktuğu gücü alt etmek için ırzına geçmekte, tecavüz etmektedir. Günümüzün erkekleri güçten düştükçe, ruhsal ve toplumsal olarak zayıfladıkça cinayetler işlemeye başladılar. Erkekler önce toprağa tecavüzde bulundular, denizlerin, nehirlerin, ağaçların ırzına geçtiler, çitler çekip sınırlar, duvarlar yarattılar. Sonra savaşmaya başlayarak, saldırdıkları ülkelerin halklarını kılıçtan geçirdiler, yakıp yıktılar, yaşamı yok ettiler. Güçlerinin sınırsızlığı onları sadece objeye yönelen birer hayvana çevirdi. Üçüncü boyut varlıkları olarak yeryüzündeki her şeyin sahibi olduklarını düşünüyorlar, içlerindeki vahşeti vurarak yıkarak yasak koyarak uyguluyorlardı. Kendi eşlerine, karılarına bacılarına, kızlarına da aynı baskıyı uyguluyorlar, yasaklar koyarak adaletsizliğin ikonik görüngüleri haline geliyorlar. Sindirme politikalarıyla, kaba güç kullanma, söz hakkı vermeme gibi eylemlerle kadınları yok sayarak insanlık tarihine kara bir leke olarak geçtiler. Erkekler dişi enerjiden korktukları için, asırlar boyunca savaştılar, yağmaladılar, yaktılar, yıktılar adalet tanrıçası Portia'yı, ana tanrıçayı, dişi enerjiyi, toprağı temsil eden ana tanrıçayı hiçe sayarak. Bu aynı zamanda yaşama yapılan büyük bir saldırıydı.

Tanrıça sizi; kanın özündeki gizem ve kendi rahminin gerçek armağanı yoluyla ya-

rattı. Kan ve gizemleri kadının genetik soyunun ve yaşayan kitaplığı anlama anahtarıdır. Siz insanlar annenizin kanıyla beslenerek varlık sahnesinde yerinizi aldınız. Kadınlar aracılığıyla bu zengin ve yaşamsal madde/ kan, bir sihir gibi ortaya çıkmış ve sizi yaratmıştır. Kadınların her ay kanayan bedenleri erkekler açısından hem bir güç eylemi hem de utanç verici bir lanet olarak algılandı. Yaşam kaynağına ataerkil erkekler böyle bakıyorlardı. Oysa kan atalarımızla olan döngüsel bağın bir kanıtıdır ve bütün varlıklarda saklı olan bilinç şifrelerini gösteren yaşayan bir simgedir. Kadınlar her ay kanayan bedenleriyle genetik bir kitaplıktır. Bu deneyimler bizim üç boyutlu formumuzda; kişisel, gezegensel, göksel deneyim arşivleri olarak kanımız aracılığıyla var oluyor. Kanımız fiziksel varoluş içindeki bütünselliği taşır. Ana Tanrıça her şeyin kaynağı olduğu için tüm şifrelemeler ondan gelir ve bu özellik çağlar boyunca erkekleri korkak birer varlığa çevirmiştir. Çağlar boyunca dişi ilkeden korkan erkekler kanın lanetli olduğunu söyledi. Ve kadınlar kendi yaradılışlarından kendi kanlarından iğrenir oldular.

Kadınlar; bilin ki kanınız başvurabileceğiniz en büyük doğurganlık ve alan işaretleme kaynaklarından biridir. Kanın gizemlerini anlamak gücünüzün kaynağı ve derin iç bilgiyle bağlantı kurmanın anahtarıdır. Gücün yeniden birlikteliği içinde dişil ve erilin birbirini doğru yöntemlerle paylaşma zamanıdır.

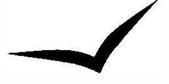
Kadınlar uyanın bedeninizin kılavuzunu okumaya hazırlanın, çok değerli bir şeye sahip olduğunuzu hissedin, bedeniniz mucizevidir.

Yaşam sarkacının yanlış kullanımıyla farklı döngüler oluşturarak uzun süren bir ataerkil dönem artık geride kalıyor. Tanrıçadan korktuğu için bir plan içinde olan erkekler dişiyi yok etme savaşı başlatmış olabilirler ama dünyadaki topluluklar Ana'nın kim olduğunu anlamak zorundadır. Kimliklerimizi özünde Ana'nın besleyiciliğini, armağan ve gizemini anlamak yazılıdır. Her şeye izin veren Ana ilke, öğretme ve değiştirme gücüne sahiptir ev bu yüksek bir bilinç durumudur.

Sizden yüreğinizi açık tutmanızı ve Tanrıçayı geri çağırmanızı istiyorum, içinizdeki ve dışınızdaki dişi ilkeyi onurlandırmanızı istiyorum. Kadın bilgisinin sihirli mistik biçimde konuşulmasının, paylaşılmasının zamanıdır. Bu onay toplulukların ve uygarlıkların yeni temeli olacaktır. Doğmayı bekleyen küller altında kalmış dişi enerjiyi ortaya çıkarın.

Savaş, erkeklere kanın gücünü geri verme girişimi olarak ataerkillerin ortaya çıkardığı bir sapmadır. Bu aynı kan değildir. Şiddete, yaşamı yok eden korku ve öfkeye başvurarak, öldürerek boğup bastırarak ortaya çıkan bu kan eril bir kandır ve korku yüklüdür. Kadın erkeğin kaburgasından yaratılmamıştır. Eğer gezegende her kadın ne kadar güçlü olduğunu bilseydi ataerkillerin hali ne olurdu bir düşünün!

Hedef; kadınların, bedenlerinin gizemlerini ve gücünü hiçbir sır saklamadan hiçbir köhne olgudan korkmadan erkek titreşimiyle paylaşması gezegenin sağlığı açısından yararlı olacaktır. Dişilkan kişisel ve evrensel gezegene ait göksel deneyimler arşivini içerir. Doğru cinsel birleşme sırasında kan deneylendiğinde ruhumuzu, şimdiki anlama ve sindirme yeteneğini geride bırakan çok daha aşkın bilgi dalgaları kaplar. Erkekler kadınların kanına gereksinim duyacak kadınlarsa içlerindeki tanrıça ilkesini/ yaratıcı ilkeyi-ilk ilkeyi/ içselleştirerek yeni bir uyum yaratarak gezegende yeniçağ dengesi var etmeyi öğreneceklerdir. Bozulmuş, köhne, çürük kalıpları bir kenara bırakıp dişi titreşimi yaşama zamanıdır. Şunu bilin ki artık ataerkil toplum sona erdi, 2012 itibariyle anaerkil çağ başladı. Erkekler dişil enerjiden korktukları için hem de hat safhada korktukları için gözleri dönüyor ve öldürüyorlar. Öldürdükçe de kadın yeniden diriliyor, gücüne güç katılıyor. Sizden şunu istiyorum; içinizde küflenmiş derinlere gömülmüş dişi gücünüzü geri çağırın, unutulmuş Tanrıçayı geri çağırın. Asırların kapağını usulca açın, ruhunuzun hazinelerini açığa çıkarın, mucizevi bedeninize güvenin. Kan atlasını onarın.

Yoruldum Kadınlığımdan

Arife KALENDER

" Vicdanı belirleyen şey bilgidir. Bilgiyi incelterek, estetize eden şey ise sanattır."

Güne eksilerek başlıyorum. Her yanını kurtçukların sardığı bir ağaç gövdesi ömrüm. Soymuk damarlarım delik deşik. Yapraklarıma kadar hasarlıyım. Ayaklarımdan tutuyorlar, dallarımdan, filizlerimden tutuyorlar, kımıldayamıyorum. Tarih adımın önüne eksi koymuş doğuştan. Çağlar boyu eksinin eşiğini aşamadım, aşırmadılar. Sıfır olmaya az kalmıştı, düze çıkmaya az kalmıştı, ama tırmandığım tepeden kaydı ayaklarım. Şimdi yeniden dipten başlıyorum. Yoruldum saçlarımdan, memelerimden, kalçalarımdan. Yoruldum kadın olmaktan!

"bir duvarı itip duruyorum
kımıldıyor kımıldıyor da
ne geri iki santim
ne ileri bir metre"

"Türkiye'de Kadın olmak", evet, sorun bu. Düşündükçe, yazdıkça aynı kuyuya düşüyorum. Çözüm bir günlüğüne bir şeyleri yakmak, yıkmak, yok etmek olsa; yapacağım. Ama öyle değil. Zaman katmanlarını araladıkça; bir cinse yönelik saldırıların yoğun olarak yaşadığı başka katmanlar çıkıyor ortaya. Bir tanrı arıyorum, bir tanrı; konuşmalarının bir yerinde: "Kadınlara eziyet etmeyin, sizi bağışlamam!" demiş olsun. Yok, bulamıyorum. En gelişmiş dinde bile, ayetler "analık" kavramıyla kadını yüceltirken, "gerektiği yerde azıcık dövebilirsiniz" demiş. Cennetle dayağı eşitleyen toplum; kendince, kadına şiddet uygulamaya hak kazanmış. Şimdi bu hakkın! Bedelini ödüyor küçücük kızlar, gelinler...

Şiddetin çözümü bugün için kolay görünmüyor. Yasalarımız "Şiddet" konusunda yetersiz olduğu gibi, cezalandırmalar da caydırıcı olmaktan uzak. Üstelik son yıllarda bakıp görmeyen, düşünüp söylemeyen ve aymazlıkla gerçeklere sırtını dönen bir toplum olduğumuz için; her şeyi kanıksadık. Basın-yayın organlarında cinayetleri 'korku filmi' izler gibi okuyarak geçiyoruz. Hatta siyasetten, toplumda olup bitenlerden konuşmak yasak olduğu için; bu tür konular durağan yaşamlarda çeşni bile yaratıyor diyebiliriz. Çevrenin dedikoduları eksilince 'kadın cinayetleri' ilginç konular olmaya başlıyor. Öte yandan, tarihsel olarak baktığımızda bu konu çok da yeni değil. Alınan, satılan, çarşaflara, odalara gizlenen, taşla-sopayla öldürülen kadın yeni mi? Kuralların öngördüğü davranışlarda bulunmayan kadının öldürülme-

sini, çağlar boyu alkışlayan bir yaşamın içine doğmadık mı?

Evet, kadının doğudaki yaşamı ve koşulları ile batıdaki durumu bugüne değin aynı olmadı. Feodal baskılar doğuda kadına göz açtırmazken; batıda daha esnek bir yapı gözleniyordu. Bugün, İstanbullu bir kadının; berdeli, çocuk gelinlerin koşullarını, namus cinayetlerini, zorla evlendirilmeleri anlaması oldukça zor. İnsan tanık olmadıkça bazı gerçekleri masal sanıyor, ya da bir iki örnekleme olarak algılıyor. Hani, Ahmed Arif: "Rivayet sanılır belki..." diyor ya, öyle.

Yüzyıllara dayanan kült yapının yenilemesi ve dönüşümü bir günde, bir dönemde olamazdı. Cumhuriyet değerleri yerleşemeden, yaşama geçmeden; eski sistemin töresel yapılanması yaşamı yeniden ele geçirdi. Eğitimin yeterli olmayışı, sosyoekonomik yapının sorunları, kadını daha çok metaya çevirmiş, giderek artan köhne zihniyetlerin elinde; kesilen, vurulan, satılan köle durumuna getirmiştir.

Bugüne değin sanatta, edebiyatta kadın bilincinin, yeteneğinin yollarını açan aydın erkekler olmuştur çoğunlukla. Tarihimizde destek almadan kendi varlığını ortaya koyan kadın, ya da kadın gurupları yok gibidir. Olanların çoğu da büyük kentlerdeki varlıklı ailelere mensuptur. Sınıfsal olarak baktığımızda, işçi sınıfı içinde 'kadın işçi' çok azdır. Osmanlının feodal yapılanması; yıllarca kadını çalışma koşullarından ayrı tutmuş, kimlik arayışına engel olmuştur. Dini idarelerin etkin olduğu hiçbir ülkede kadının özgürlüğünden söz edemeyiz. Kapitalizm ise kadın ve çocuklar; en zayıf halka gördüğü için sömürüyü oradan başlatır. Çocuk işçiler, fuhuş sektörü, kozmetik ve reklâm dünyası kadının pazara dönüştürüldüğü belli alanlardır.

Ülkemiz iki baskı altında yaşayan; ne batılı ne doğulu olabilmiş bir ülkedir. Cumhuriyet kazanımları kısa süre sonra yok olurken; yerine köklü ve sürekli bir yaşam biçimi gelememiştir. Bir yandan eğitim sistemi bilim ve sanattan uzaklaşarak hantallaşıp, köhneleşirken; öte yandan cehaletin yardımıyla sömürü düzeni insanı parçalayarak kolay yutulur hale getirmiştir. Bu kolay lokmaların ilki kadınlar ve çocuklardır. 'Kadın Cinayetleri' ne törelere, ne alışkanlıklara ne de namus anlayışımıza aykırı gelmez. Bu alışkanlıkla yetişmiş kanun koyanlar ve uygulayanlar; yani erkek egemeni hukuk sistemi de yasalardaki açıkları görmez, fark etmez, üstünde durmaz. Alışmak öldürmektir. Biz önce öldürmek düşüncesine alışkın bir toplumuz. Düşüncede kabullenmiş olduğumuz 'kadın ölümü', eylemde bizi şaşırtmaz!

Ölümünü, doğuştan itibaren kabullenip alıştığımız bir cinsin varlığı ve varlığında yaşadıkları ne derece önemli bir sorun olabilir? Tarihler öncesinden 'yok' sayılan bir cinsin, ya da yalnızca insan soyunu sürdürmesi için gerekli olan (ana) bir cinsin; erkeğin cinsel arzularını yerine getirmek için yaratılmış, etten yapılmış malın yok olması, acıları ciddi sorunlar mıdır? Bizim gibi gittikçe karanlıklara gömülen toplumlarda sorun değildir. Her gün bir öldürme öyküsünü okuyarak geçeriz!

Vicdanı belirleyen şey bilgidir. Bilgiyi incelterek, estetize eden şey ise sanattır. Televizyondaki yapay ve naylon kültürün dışında bilgilenmeyen; tiyatroları kapatılan, heykelleri yıkılan, kitapları yasaklanan, kasetleri toplatılan, düşünceleri yüzünden yazarları hapse atılan bir toplumda başlayan kuraklığın, çoraklığın gösterimidir bu öldürmeler. Barbarlığın ilk belirtisi cinayetlerdir. Düşünmeyen, görmeyen, söylemeyen, düşlemeyen bir canlı; yaşamak egosunun emrettiğince yaşamak için ne yapar? Yakar, yıkar, parçalar... Bugün gelinen nokta da budur. Eşine, karısına, kızına kızdı vurdu. Bu kadar basit her şey! Çünkü bunun ardında yüzyıllar boyu erkeğe "kadın senin elinin kiridir" diyen bir inanış var, töre var. Bu beyinler hiç başka renklerle, aydınlıkla yıkanmadı ki. Buna fırsat vermediler.

Belgesellerde, küçücük bir kurt onlarca kuzuyu, ceylanı kovalar ve en zayıfını yakalayarak yer. Kurt kuzuyu iştahla yerken; sürü dizilerek meleşir ve onu seyreder. Oysa kovalamaca

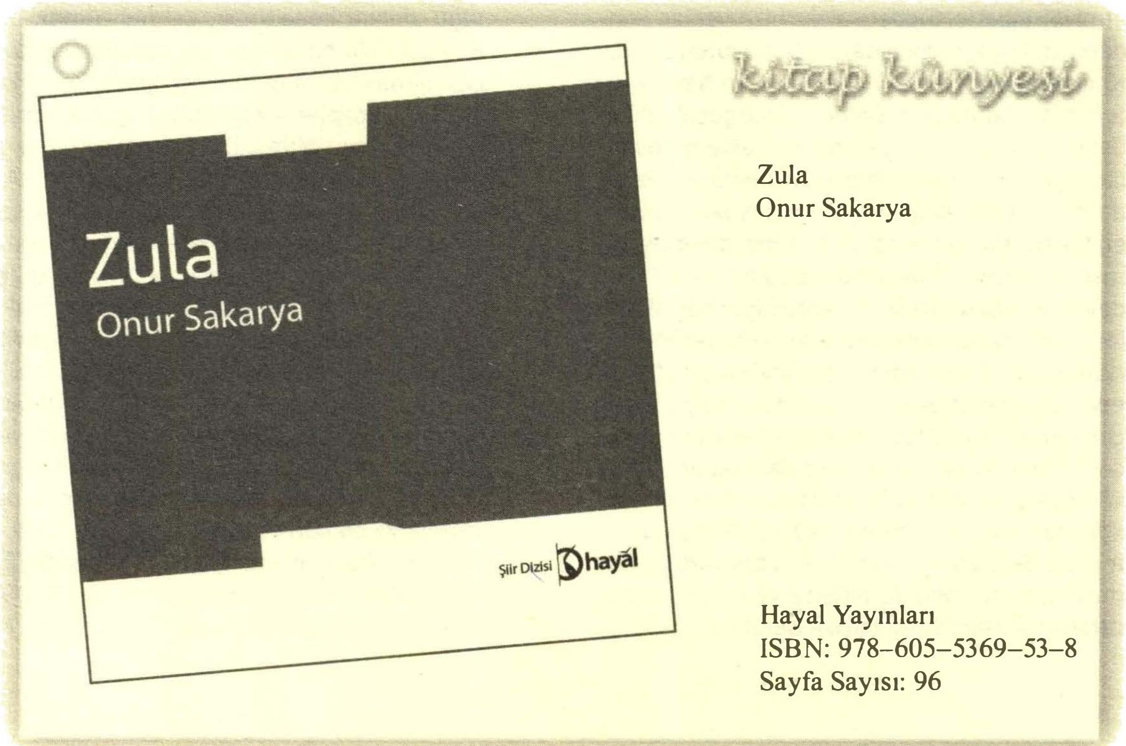
aşamasında tümü birden geri dönerek kurda saldırsalar, kurdu paramparça ederlerdi. Ama her biri sürü içinde yaşarken, yalnızca kendi canını düşündüğünden, günün birinde kurban olmaları kaçınılmaz.

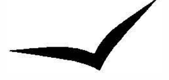
Doğaya ve yasalarına bir şey diyemeyiz. Ama bize insanın koyun olmadığını öğretmişlerdi. "Bir ağaç gibi tek ve hür", ormandaki öteki ağaçlarla kardeşçe yaşamayı öngörürken, kendi varlığımızın da bilincinde olmalıydık. Kadın hakları ve yaşamının korunması konusunda yapılan çalışmalar elbette gerekli, ama yasaların durumuna, erkeğin bakışına, sistemdeki kuralların işleyişine göre son derece zayıf çalışmalar bunlar. Protestolar, oturumlar, bir çığlık olarak dikkati çekse de; asıl çözümün kadınların genel olarak uyanmasında, bilinçlenmesinde yattığını düşünüyorum. Tüm yaşamsal haklarını bizzat kendileri söke söke almadıkça, bunun savaşımını bilinçle vermedikçe, çalışmalar yüzeysel kalacaktır, dışarıda kalacaktır. Bunun için de yasaların zorlanması, kadın hakları için toplumdaki tüm kurumların birlikte mücadele etmesi gerekmektedir.

"İkizim uysal bir kadın / kaç çeşit yemek yapar / bardak kırar parmağında kan / rüyasını ben şiire kaçırdım / dışarıdan korkuyor / çekme beni diyor, çekme beni / sınırın ötesine götürme"...

"İkizim Öteki Kadın"ın, kendisi için mücadeleye çekilmesi, bugünün koşullarında kolay değil. O, yaşadıklarının korkunçluğunun farkına vararak; çocuk yaşta, kocasının ve ailenin kararıyla evlendirilen kızı için, üstüne getirilen kuma için, kız kardeşiyle yapılan berdel için, namus uğruna öldürülen teyzesi için savaşacak gücü kendisinde bulmadıkça sorunlar bitmeyecek. Bugüne değin din, ırk, töre ve yönetimlerle; aklını ve bedenini ödünç verdiği erkeklerin karşısına dikilerek: "Hüseyin, aklımı ve bedenimi elleme!" demedikçe cinayetler sürecektir.

Kaynakça:
Arife Kalender: Suçlu Fırtınalar-Toplu Şiirler 2-İlya Yay.

"Gelin Çocuk!.." Diye Bağırmak Çıplak Krala

Nilay ÖZER

Kız çocuklarının evlendirilmesi olgusuyla mücadele etmeye başladığımız anda, ortadaki masum olan tek şeyi, çocuğu savunmak için kötülüğün alanına giriyoruz. Modern devletin hukuku yasası, geleneksel aile kavramının koruyup kollayıcılığı, dinin sevabı iyiliği hep birlikte havaya uçuyor ve çırılçıplak kasıtlı planlı organize bir kötülük kalıyor geriye. Gazetelerden okuduğumuz cinayet ya da intihar haberleri zorla evlendirilen kız çocuklarının akıbetini yansıtıyor. Hepsi öldürülmüyor ya da intihar etmiyor elbette. Şiddete alışıp büyüyenler, kendileriyle birlikte çocuklarını da büyütenler, kötülükten başka bir şey görmedikleri hayata tutunanlar çoğunlukta. Onlar sadece çocuklukları değil, tüm hakları ve gelecekleri çalınmış insanlar. Hepsinin az çok değişen bir hikâyesi varsa da hikâyelerin değişmeyen yanı yoksulluktan, eğitimsiz bir anne-babanın eline doğmuş olmaktan geçiyor. Yoksulluk ve eğitim deyince de devlet ve siyasi iktidar bu kötülüğün baş aktörleri, yani inancı sömüren, aile "kutsiyet"ine çürümüşlüğü ikame eden, cezalandırmayıp teşvik eden bir mekanizma olarak belirginleşiyor. Kız çocuğunu evlendiren annelere-babalara ve bu çocuklarla evlenen çeşitli yaşlardaki erkeklere verilecek cezanın caydırıcılığı çok önemli ama sorunun kesin çözümü cezalandırmakla olmuyor. Bir suçun oluşması için her türlü unsur mevcutsa suçlananla birlikte ve ondan ziyade ortamı yaratanı sorgulamak gerekir.

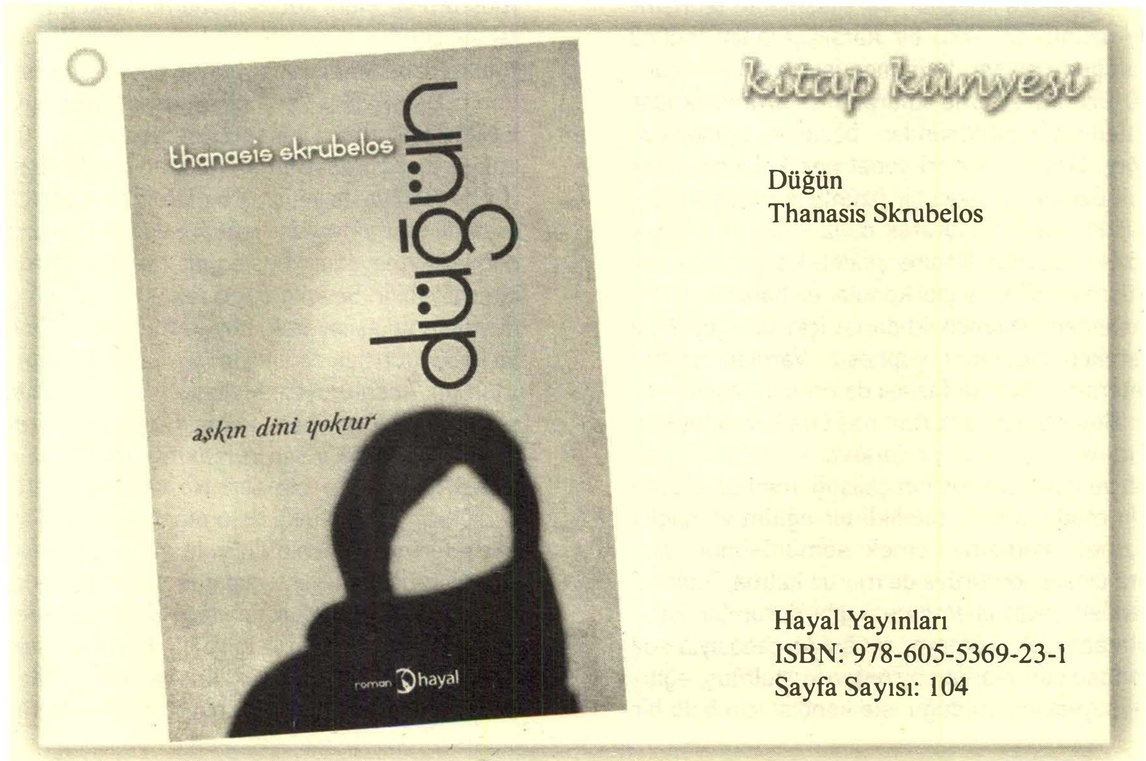
Öğrencilik hayatımda, okulda yurtta temizlik görevlisi ya da çaycı olarak çalışan pek çok kadından dinledim çocuk yaşta evlendirilişlerinin hikâyesini. Bu kadınlar çok konuşmayı, uzun uzun anlatmayı sevmezler. "Anlatılacak bir şey değil" derler belki kendilerine. "Babam beni vermiş", "sokakta seksek oynuyordum" gibi ifadeler kullanırlar. M de öyleydi ilk zamanlar, sonra arkadaş ve sırdaş oldukça içinde birikenleri, görüntüleri, sesleri, dokunuşları, hepsinin katman katman sarmal sarmal çöktüğü zihnini boşaltmak, zehrini atmak istedi. Beş çocuklu bir ailenin en küçüğüydü. En küçük olmasının nimeti, diğer kardeşleri okuma yazmayı sökene kadar okula gönderilmişken onun ilkokulu bitirebilmiş olmasıydı. Beş para harcanmadan alınmış bir eğitimdi bu. Arkadaşlardan, ondan bundan ödünç alınan sayfalara yazı yazılıyor bu sayfalar kaybolmasın diye evde iğne iplikle birbirine dikiliyordu. Diğerlerinin çöpe attığı, parmakla tutulamayacak kadar kısalmış kalemlerle bir iki satır yazılıyordu. Asla yeni kitap yok, yeni giysi-ayakkabı yok, karnını doyuruncaya kadar yemek diye bir şey yok. Okulu bitirdiğinde on iki yaşındaydı ve zaten alışkın olduğu işlere devam etmek, tarlada bahçede çalışmak, her gün birilerinden dayak yemek ve on dördünde de evlenmek vardı devletin ve ailesinin ona yazdığı "kader"de. Evlenilen adam yirmi sekiz yaşında. Güçlü bedeni ve aç cinselliğiyle bir çeşit canavar yani. M'nin

babası başlık parası almış, sofradan bir boğaz eksilmiş üstelik. M düğünden sonra yıllarca tecavüze uğramıştı. Ağlayıp bağırdığını, ağladıkça dayak yediğini, kocasının yanı sıra kayınpeder kayınvalide konumundaki insanlardan da şiddet gördüğünü anlatırdı. Cinsellik ilk zamanlar kol ve ayak bileklerinden yatağa bağlanarak, kimi zaman da kayınpederin ve kayınvalidenin kollarnı bacaklarını tutmasıyla gerçekleşiyordu. Kendisinin yarı yaşındaki bir kız çocuğuna tecavüz eden bir adamın varlığı bir yana, bir de "kız küçük oğlum zamanla alışacak" diye onu yüreklendiren anne-babası vardı adamın. M kolay alışmadı, kaçıp kurtulmaya çalıştıkça dayak yedi, ağladıkça daha çok dayak yedi, babası diğer tüm kızlarına olduğu gibi ona da "asla benim kapıma gelme" demişti. Kaçsa başına daha kötü şeylerin geleceğini, daha fazla insanın kötülüğüne maruz kalacağını düşünüp dayanmaya çalıştı. Evliliğin ikinci senesinde bir oğlan doğurdu, sonra diğer bebekleri(ni) aldı kucağına. Evlilik adı altında tecavüzden doğmuş bebekler. Onlar da şiddetle, itilip kakılarak büyüdüler. M onları sevebilmiş midir?

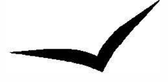
Spinoza meşhur karşılaşmalar teorisinde üzüntünün kötü bir karşılaşmanın sonucu olduğunu söyler. Üzülünce işimiz bitiktir çünkü üzüntü eyleme kudretimizi azaltır. İktidar kitlelerin üzüntüsünden beslenir Spinoza'ya göre. Üzgün kitleleri yönetmek kolaydır, daha çok üzmek ve yıkıcı bir üzüntüye uğrama korkusunu yaygınlaştırarak daha kolay yönetmek söz konusudur. Kadına şiddet, kız çocuklarının istismar edilmesi gibi konular da halkının üzüntüsünden beslenen iktidarlar için sürdürülmesi gereken olgulardır şüphesiz. Varolan üzüntü yetersiz kalıyorsa fazlası da üretilir, teşvik edilir. Böyle bakınca durum nasıl da berraklaşıyor. Türkiye'de lümpen proletarya, köylüler, işçi sınıfı ve hatta tek kişinin çalıştığı memur aileleri için maddi sıkıntı, nitelikli bir eğitim ve sağlık hizmeti alamama, emek sömürüsünün yanı sıra cinsel sömürüye de maruz kalma, "hukuk" denilen şeyin işlememesi gibi durumlar kaçınılmazdır. Bu kümeye, zekâsı ve çabasıyla söz konusu sorunlardan nispeten kurtulmuş, eğitimi sayesinde bulduğu işle kendisi için belli bir konforu sağlayacak parayı kazanabilen ancak keyfine bakmayıp "bir şeyler değişmeli, yaşam daha iyi ve adil olabilir" diyerek mücadele eden insanları da eklemeliyiz. Çünkü onlar da iktidarın üzüntü üretmek için kullandığı kaynak yaşamların sahibidirler. Eğitim hakkı tanınmamış bir kız çocuğunun okuması için para, emek ve vakit ayırırlar ama kızın bir erkekle flört ediyor diye babası tarafından dövülüp öldürüldüğünü duyarlar. Taş ocağı açılacak bir ormanlık alanın kurtarılması için protestolara katılıp polisten gaz ve dayak yerler, Greenpeace bu konuda bir kampanya yürütebilsin diye aylarca ödeme yaparlar ama bir yıl içinde onlarca ormanlık bölgede yüzlerce daha taş ocağı açıldığını öğrenirler. Çocuk haklarını, insan haklarını, özetle herkes için hilesiz işleyen modern bir hukuk sistemini gözetmek devlet politikası olmayınca bu görünürde basit şeyler uğruna mücadele eden tüm insanlar üzüntünün duvarlarına çarpıp dururlar. Fırtınada kıyıya vurmuş denizyıldızlarından birini bile denize fırlatsam kârdır demenin iyiliği yetmez.

"M onları sevebilmiş midir?" diye sormuştum ya. Hani kocası konumundaki adamın tecavüzünden doğan bebekleri, mutlak bir kötülükten, bedeninin ve ruhunun parçalanmasından doğan... Evet sevmiş. Onları da kendisiyle birlikte korumaya çalışmış, becerememiş. Çocuklar da hatırı sayılır bir şiddetle büyümüşler. Kız çocuğu ya da yetişkin bir kadın bir kötülükle bedenine aktarılan bebeği sevmek zorunda değil. Sevmeyebilir, beslemek ya da yaşatmak istemeyebilir. Sevgi göstererek, kabul gördüğü duygusunu aşılayarak büyütemeyebilir. Sevgi ve kabul görmek sağlıklı insanın, sağlıklı toplumun tek koşulu oysa. Melanie Klein'ın muhteşem yapıtı geliyor hep aklıma, *Haset ve Şükran*. Klein bu yapıtta insan ruhunun karakterini iki temel kategoride ele alır: Hasetli karakterler ve şükran duygusuyla dolu olanlar. Hasetli karakterleri yaratmanın iki yolu vardır: Ya insan yavrusunun temel ihtiyaçlarını vaktinde ve yeterince karşılamazsın, böylece sevgi ve kabul görmediğini hissettirirsin ya da ihtiyaçları vaktinden önce, gereksiz sıklıkta ve talep edilenden çok fazla karşılarsın, böylece sevgiyi, tüm

duyguları ve dünyayı değersizleştirirsin. Her iki halde haset dolu, öfkeli, saldırgan, kontrolsüz bir insan çıkar ortaya. Vaktinde ve ölçülü biçimde karşılanmış ihtiyaçlar, iyilik dolu dokunuşlar, sevgiyle birlikte aktarılan tüm değerler ise kendine, çevresindekilere, doğaya, hayvanlara şükran duygusuyla yaklaşan insanlar kazandırır. Demek ki önce çocuklarını sevebilecek anne-babaları yaratmak gerekiyor. Ancak bu hiç kolay değil çünkü mesele ihtiyaçların nitelikli bir şekilde karşılanacağı paraya sahip olmaktan, nitelikli bir eğitimi almış olmaktan, dışlanmamaktan, ötekileştirilmemekten, insanın düşüncesini paylaştığı sesini yükselttiği zaman aile ya da devlet şiddetiyle karşılaşmamasından, sağlıklı bir cinsel gelişimden geçiyor. Yani adil bir gelir dağılımı, ülkenin her yanına yayılmış eşit ve nitelikli bir eğitim sistemi, milliyet, din, sınıf, cinsiyet ayrımı yapmadan haklıyı koruyan bir hukuk sistemi gerekiyor. Dün bir genç kız daha eski sevgilisi tarafından öldürüldü ya devletin kendini sorgulaması ve suçlaması gerekiyor. Oysa bunların hiçbiri söz konusu değil. Kız ve oğlan çocukları, genç kızlar ve kadınlar onlara karşı biraz daha sert olan hayat koşulları içinde "kader"lerine teslim edilmiş durumdalar. Ne kadar uğraşsak yetişemiyoruz çünkü "şeytan okuyabildiğimizden daha hızlı yazıyor". Kişiler, vakıflar, dernekler, sivil toplum inisiyatifleri kız çocuklarını evlilikten korumak için uğraşıyorlar ama yetmiyor. Aileden sorumlu devlet bakanı - üstelik o bir kadın- çıkıp kız çocuğunun zorla evlendirildiği ağır ruh hastası erkeğin ailesinden "erkek tarafı" diye bahsedebiliyor. Şiddet görmüş, hakları çiğnenmiş, yaşamları çalınmış, sevgisiz büyümüş bunca çocuk, patlamaya hazır bir saatli bomba... Varsın gerisini memleketi bu hale getirenler düşünsün. Kendini burjuva çiftliklerine yüksek duvarların arkasına saklayıp üzüntü bana ulaşamaz diyenlerin büyük yanılgısı olacak onlar.

Beyaz Gelin

Hilal KARAHAN

> **"Söz konusu, kadına yönelik şiddet eylemi olduğunda, okumuş-cahil ayrımı da olmuyor: İkili ilişkilerde kültür seviyesi arttıkça şiddetin sadece niteliği değişiyor, yani daha süptil ve görünmez hale geliyor ve fiziksel şiddetten psikolojik eziyete kayıyor; ancak nicelik anlamında fark olmuyor.**

Yaşamımızın bir parçası oldu artık kadına yönelik şiddet haberleri. Duya duya kanıksadık. Bir gün geçmiyor ki gazetelerin üçüncü sayfasında kocasının dövdüğü ya da öldürdüğü bir kadın haberi okumayalım: Genç bir kızın kafası testereyle kesilip parçalanmış cesedine ağladık milletçe; bir yaşında tecavüze uğrayan bebeği bağrımıza bastık.

Kadına yönelik şiddetin coğrafyası yok; kadın söz konusu olduğunda her yer Doğu, her millet cahil, her erkek acımasız... Üstelik hiç akla gelmeyecek yöntemlerle şiddete maruz kalıyor kadın: Okulundan alınıyor, telli duvaklı evlendiriliyor, çocuk doğurması bekleniyor, aç bırakılıyor, itilip kakılıyor, dövülüp işkence görüyor... Toplum büyüyüp gelişmesini, kendini geliştirmesini değil, bir an önce evlenip kadın olmasını bekliyor kız çocuğundan; "kızlar büyüyünce gelin olurlar" kodu bilinçaltına yazılıyor... Önce kendi anası babası vuruyor kızına, toplum niye vurmasın? Önce kendi ailesi eziyor kızını, toplum niye ezmesin?

Düşünün ki benim anneannem Balıkesir'de, 14 yaşında evlendirilmiş, annemi 16'sında doğurmuş; babaannem Kütahya'da, 13 yaşında evlendirilmiş, babamı 14'ünde doğurmuş... Halam, halamın kızları ortaokuldan alınıp evlendirildi (ağlayışlarını hâlâ hatırlıyorum); onların kızları da öyle... Hepsi görücü usulüyle evlendirilmiş, bir erkeği sevip beğenmek harammış, ayıpmış çünkü... Babamın sülalesinde ortaokulu bitiren ilk kız benim. Annem, kendi sülalesinde okuyan ilk kız. Ne Balıkesir ne de Kütahya Doğu'da değil, oysa kadın söz konusu olduğunda, coğrafyanın hiçbir önemi kalmıyor: Kadın için her yer Doğu...

Söz konusu, kadına yönelik şiddet eylemi olduğunda, okumuş-cahil ayrımı da olmuyor: İkili ilişkilerde kültür seviyesi arttıkça şiddetin sadece niteliği değişiyor, yani daha süptil ve görünmez hale geliyor ve fiziksel şiddetten psikolojik eziyete kayıyor; ancak nicelik anlamında fark olmuyor. Çünkü kadını aşağılayan, yargılayan; yani kadına saygısızlık yapan her tür söz, tutum ve davranış şiddet içeriyor aslında...

Dürüst olalım, hangimiz ilişkimizde/evliliğimizde şu cümlelerden birisini duymadık ya da kullanmadık: "Sen iyi anne değilsin", "Emziremiyorsun, sütün yetmiyor", "Sustur şu çocuğu, kafam götürmüyor", "Niye ağlatıyorsun çocu-

ğu?", "Niye ilgilenmiyorsun çocukla?", "Yine mi kitap, az da çocuğunla ilgilen", "İyi yemek yapamıyorsun", "Bu gün de mi yemek yapmadın?", "Çorbanın tuzu az olmuş yine", "Yemeğin dibi mi tutmuş, tadı farklı", "Ortalığı bok götürüyor", "Paranı nereye harcadın", "Kredi kartını bu ay çok kullanmışsın", "Paranın hesabını bilmiyorsun", "Kartını ver, maaşını çekeceğim", "Nereye gecenin bu vakti, otur oturduğun yerde", "Ne tatili durduk yerde?", "Aradım, işten erken çıkmışsın; kiminle geziyordun yine", "Facebook'ta kimlerle chat'leşiyorsun", "Mail adresin sırf erkek dolu", "Skypee'de online gördüm seni", "Kaç kez aradım, telefonuna baksana", "Telefonunu ver, mesajlarına bakacağım", "Kilo aldın yine, dikkat et", "Gebelikte aldığın kiloları hâlâ veremedin", "Spor yap, aktif ol biraz", "Seni artık çekici bulmuyorum", "Ne güzel kadındın sen, doğum yaptın bozuldun", "Yine mi adetlisin", "Niye her akşam başın ağrıyor, bir doktora gitsene", "O nasıl etek, kıçın başın açıkta...", "O nasıl gülmek, ağzını topla...", "Elinin hamuruyla işime karışma", "Anası kılıklı", "Eksik etek", ...v.b. örnekler yazmakla bitmez hayatımızda, hatta sayfalar yetmez... Bu cümleleri niye mi örnek verdim? Çünkü günlük hayatta kullanılan dil bile şiddet içeriyor...

Dil demişken, kültürel mirasa, örneğin türkülere bakalım. O kadar çok türkü var ki "kız çocuğu"na yakılmış, "kız çocuğu" yana yakıla arzulanmış... "Kız çocuğu" kaçırılmış, satılmış, kötüye gelin verilmiş... Bu bizim, Anadolu'nun kültürel mirası! Bu türkülerle büyüdük biz... Örneğin, 15 yaşındaki Nazife isimli kıza tecavüz edilmesinin ardından yakılan şu Şarköy türküsü, insanın yüreğini dağlamaz mı:

"*Bağa girdim bağ budanmış, bağya* bülbül dadanmış
On beş yaşında da Nazife de hanım kimlere aldanmış?

Çıktım Şarköy'ün yoluna, sıra *sıra zeytinler*
On beş yaşında da Nazife de hanıma yazık ettiler

O tepeden bu tepeye oyun olur mu?
On beş yaşında da Nazife de hanıma doyum olur mu?"

(THM Repertuar Sıra No: 517, Kaynak: Mustafa Karayer, Derleyen: Yücel Paşmakçı)

Ya da, şu, bir bağ pırasaya satılan Asiye'nin türküsü, nasıl da içler acısıdır:

"*Oy Asiye Asiye*
Tütün goydum kesiye
Anan seni verecek de
Bir bağ pirasiya
(Bir evlek pirasiya)
Oğol Nazim'im oğol"

(THM Repertuar Sıra No: 2053, Kaynak: Ömer Akpınar, Derleyen: Ömer Akpınar)

Bu iki türküden yola çıkılarak, türkülere objektif bakılırsa, çoğu türküde, örf ve ananelerin bir gereği olarak kız çocuklarını aşk objesi olarak görme ve çocuk gelinleri tasvip etme işlenir. Yani bizim şen şakrak söylediğimiz, radyolarda her gün çalınan bir türkünün altında, bir kız çocuğunun dramı yatabilir... Oysa birilerinin, toplumsal örf ve ananeleri hiçe sayması ve bu vahşete dur demesi gerekiyor. Toplumsal bilinç oluşturulmalı, vicdan mekanizması harekete geçirilmeli. "Çocuk gelin" gibi bir kavram olamaz, pedofilidir bu; bir tür ruh hastalığıdır ve toplumsal genel kabullerle yumuşatılamaz.

Ruh ve beden olarak bir çocuk 18 yaşına kadar cinselliğe hazır değildir. Kemik yapısı hazır olmadığından, adolesan gebeler risk altındadır. Başta sezaryen olmak üzere bir çok gebeliğe bağlı komplikasyon bu yaşlarda ortaya çıkar. Kendi daha çocuk, nasıl çocuk büyütecek ki!

Bizde kanunen 16 yaşın altındaki evlilikler suç sayılıyor; bu kızların tespit edildiği anda ihbarı zorunlu. 16 yaşın üzerindekilerse anne ve babanın rızasıyla resmi evlilik yapabiliyor. Oysa çocuk gelinler çoğunlukla imam nikâhlı; ancak doğumda tespit edilebiliyor, eğer hastaneye getirilirlerse... Mahallede herkes bunu biliyor; imamı, muhtarı, manavı, polisi, zabıtası, esnafı,

memuru... Peki, niye ihbar edilmiyor bunlar? Başlık parası kılıfıyla bu devirde hâlâ nasıl satılıyor çocuklar; bu vahşete, cehalete niye göz yumuluyor? Sanılıyor ki çocuk gelinler dikkatimizden çok uzakta, keyifsiz bir hikâyede, belki bir gazetenin üçüncü sayfasında yaşıyorlar... Külliyen yanlış; çünkü çocuk gelinler artık her yerdeler... Çünkü kadına yönelik şiddetin coğrafyası yok; kadın söz konusu olduğunda her yer Doğu, her millet cahil, her erkek acımasız...

Mecburi hizmetimi Alaplı'da, devlet hastanesinde yaptım. Alaplı, Batı Karadeniz'de; Zonguldak'ın küçük bir ilçesi. "Kızlar bayramı" diye bir gelenek var. Şöyle ki, bayramda kızlar ve erkekler köy meydanında toplanıyor. Kim kimi beğenirse artık, oğlan kızın babasına beş bin lira başlık parası veriyor. Dini nikâh kılıfıyla kızlar pazarlanıyor. Aleni. Polisi, hâkimi, savcısı, imamı, muhtarı hepsi bunu biliyor ama hiçbir şey yapılmıyor. Hiçbir şey! Diyelim ki kızı beğenmedi kayınvalidesi, yahut gelinle damat anlaşamadılar; kız babasının evine geri gönderiliyor. Babalar bu durumdan oldukça memnun, ne de olsa bu kızlar tecrübeli sermaye! Seneye, tecrübeliler, kız oğlan kızlardan daha yüksek parayla satılıyor! Elden ele gezerken bu kızların çocuğu olursa ve kayınvalide çocuğun oğlundan olduğuna inanırsa, kızı geri gönderirken çocuğu kendine alıyor, kız evine vermiyor. Ancak ikinci, üçüncü çocuktan sonra gelin bir evde kalıcı oluyor ve ona resmi nikâh kıyılıyor. "*Alaplı Öyküleri*" başlığıyla yazdım bu kızların hikâyelerini ben, *Dünyanın Öyküsü*'nde yayımlandı. Öyle acı ki bu öyküler... Yani ne kadarını yazabildim, yazdıklarım bu dehşeti ifade etmeye yeterli midir, bilemiyorum...

Çocuk gelinler artık her yerde. Sadece çocuk gelinler mi? Ensestler, çocuk tacizleri, fiili livatalar, çocuk fuhşu, çocuk pornosu o kadar yaygın ki... Kapıların ardında yaşanıyor tüm acılar. Kol kırılıyor, yen içinde kalıyor; ortalığa dökülmüyor... Kızına tecavüz eden oğlunu saklayan, savunan kadını da gördüm ben; kızına tecavüz eden kocasını maaşını alabilmek için ihbar etmeyeni de... Kocası dışarı gitmemiş, evde işini görmüş, ne var ki? Oğlan gece kıza ilişivermiş, ne önemi var? Bunları adli vaka yaptığım için ben suçluydum, onlar suçlu değillerdi; çünkü hasta mantıkları böyle çalışıyor...

Kız çocuğu sünneti ülkemizde yaygın değil; ama sünnetli Arap kadınların doğumda parçalanan vajinalarını toplamamız gerekiyor. İlk gece kanamadan ölen 9 yaşındaki çocuk Yemen'deydi; ama Alaplı'da, 16 yaşındakinin kanamadan ölmemesi için 30 dikiş gerekti. Facebook'a girdiği için taşlanarak öldürülen genç kız Suriye'deydi; ama kocasının vurduğu kadın İstanbul'da. Tecavüze uğrayıp hamile kalan, 5 yıl çocuğunu emzirdiği için recm cezası ertelenen ve sonra uluslararası baskıyla hapis cezasına çevrilen kız çocuğu Mısır'daydı; ama tecavüzcüsüyle evlendirildiği için canına kıyanı Ankara'da. İzmir'in göbeğinde, öğretim görevlisi kadın öldürüldü, eski kocası çekti vurdu kadını sokağın ortasında; daha söze gerek var mı?

Kadına yönelik şiddet her an, her yerde... Hepimizin yüreğinde... Birilerinin bu vahşete dur demesi gerekiyor artık. Toplumsal bilinç oluşturulmalı, bir an önce vicdan mekanizması harekete geçirilmeli...

Bizler, sanatçı duyarlılığıyla gördüğümüzü, görmeyene göstermeye çalışıyoruz. Görülmezden gelineni, görmeyenin gözüne sokma çabasıdır bu belki. Ama asla görülme çabası değil...

Bizler, sanatçı duyarlılığıyla vicdanımızın sesini dinliyoruz. Çünkü vicdan, insani evrimde en özel güçtür; iyiyle kötüyü ayıran mizan...

Kadına yönelik şiddetin coğrafyası yok; kadın söz konusu olduğunda her yer Doğu, her millet cahil, her erkek acımasız... Bu vahşeti durdurmak için herkesin elini kalbine koyarak vicdanının sesini dinlemesi gerektiğini düşünüyoruz. Çağrımız herkese: Çocuk gelinlere, kadın cinayetlerine ve kadına yönelik her türlü şiddete dur diyelim...

Varlığın Kadın Dili ve Kapitalizmin Başkaca Barkodlama Sistemleri

Nigar ÇELEBİ

"Cinsiyet algılarının, iletişimin baş döndüren hızıyla küresel boyutta neredeyse eşitlenerek kadın bedenini metalaştırdığı ve buradan da bir mülkiyet ürettiği düşünülürse kadının kendi bedenin mutlak ve tek sahibi olmasının neden bu kadar engellendiğinin altında yatan gerçeğin kapitalizmin kendi doğası olduğunu anlamak çok da zor değil elbet."

Sözcükler dahi masumiyetini yitirdiğinde sesi kime teslim etmeli. Sırayla bizden alınanlar için, sessiz kaldığımız her durum için zamanın hepimize şerh koyduğunu, tuzun tadını dahi unuttuğumuzu nasıl anlatmalı. Nesiller boyu devam ede gelen kadını ezme, onu küçük görme ve nihayetinde kadın kanı dökme eylemlerinin toplumun kılcal damarlarına dek işlemiş gizli bir anlaşma gibi büyük bir çoğunlukça kanıksanması neyle açıklamalı? Daha modern bir sosyal yapı, yasalar ve psikiyatri biliminin karanlık ve derin labirentleri neye ve ne kadar çare olabilir?

Gündelik hayatımızın ve buradan başlayarak insanlık tarihinin kadına karşı işlenen taciz, tecavüz ve cinayetlerle bu denli kriminalize edilmesine neden bu kadar razıyız? Algılarımızı donduran, bizi sistemin ağlarında zehirlenerek şoklanmış böcekler gibi hareketsiz kılıp, körleştiren "kader" ve "namus" denen kendi küçük ama zerrelerine dek sonsuzca içimize dağılmış kelimeler midir suçlu?

Sanırım erkek güce verilmiş gizli bir görev var. Erkek güçten kastım sadece biyolojik olarak erkeklere ait fiziksel ve ruhsal güç değil elbet. Bu güce dayanan, buradan söz alıp, bunu kendi doğasına aykırı bir şekilde kendiyle bir kılıp, hemcinslerini ezerek kadınlığını unutmuş kadınları da katmak gerek. Bu büyük değirmen, ilkel hınç yasalarının da rüzgarıyla kanatlarını savurup, her gün onlarca kadın cesedi yolluyor hayatlarımıza. Milyonlarca kadın bedeniyse değirmenin çarklarında sıkışmış yarı ölü yarı diri, yaşar taklidi yapıp, dönüp duruyor. Orta çağın giyotini bile bu kanlı değirmenden daha masum geliyor açıkçası. Kelle ve gövdeyi ayıran her ne ise bunu saklamaya, başka türlü göstermeye, yasalara ve kılıfına uydurmaya çalışan ortak bir akıl ve yürek tutulması yok. Saflar açıkça belli. Cellat ortada kelle yerde.

"Bir hırsız yaratmak için, bir sahip yaratın; suç yaratmak istiyorsanız, yasalar koyun" diyor Ursula K. Le Guin. Cinsiyet algılarının, iletişimin baş döndüren hızıyla küresel boyutta neredeyse eşitlenerek kadın bedenini metalaştırdığı ve buradan da bir mülkiyet ürettiği düşünülürse kadının kendi bedenin mutlak ve tek sahibi olmasının neden bu kadar engellendiğinin altında yatan gerçeğin kapitalizmin kendi doğası olduğunu anlamak çok da zor değil elbet. İliklerimize dek işletilmeye çalışılan kirli propaganda ve politikaların satır aralarında, egemen dilin bu denli pervasızlığında ve yasaların gizli kabul görmüş örtülü

gerekçelerinde hep bu gerçekle yüzleşiyoruz tekrar tekrar. Kapitalizm, emekle yaratılan her değerin inkarı ve ezici gücü olduğu gibi evrenin mucizevi yaratım gücü olan kadın enerjisinin de örgütlenerek yaşaması ve toplumsal kurallar bütününü sarmasına şiddetle karşı koyuyor. Aslolan gerçek bu. Bunu unutmayalım. Savaşların, açlığın ve tüm acıların tozu bundan. Vicdanların kurumaya yüz tutması da bundan elbet. Kapitalist düzende kadın evde ve bir susku duvarı gibi eylemsiz ve tepkisiz olduğunda yahut iş hayatında erkelere göre iki misli hırsla çalışıp ürettiğinde ve her koşulda çocuk doğurarak emek gücüne tükenmez neferler yetiştirdiğinde anlamlı ve faydalı bir iş yapmış oluyor. Bundan ötesi teferruat, kadının ince ve ikircikli ruhunun önüne geçilemez salınımı olarak görülüyor. Kadının kendi varlık alanını genişletmeye çalıştığı her eylem her duruş bir anda kriminal bir hal alabiliyor. Dur emri dahi yok artık. Kadınlar kadın olarak var olmaya, muhalif olmaya başladıkları yerde hemen bastırılıp, katlediliyor. Algılar bu derece körleştirilip, bozuldu. Ev içleri masumiyetini ve mahremini yitiriyor. Haberin soğuk dili bu alana da müdahale edip, bilinçleri tahrip etmeye devam ediyor. Sanki her şey kanı ve zulmü besliyor. Bu durumda suçlu sadece zulmeden yahut kan döken midir?

Her şey bir hayal perdesinin ardında bir o kadar de gerçek. Gün gelecek soluduğumuz hava, içtiğimiz su gibi vicdanlarımız ve hatta çocuklarımız da barkodlanacak. Sistem aynılaştırma ve ötekileştirme üzerine hızla yol alıyor. Reddetme ve direnme hakkımızı sonuna dek kullanalım. Kadını ötekileştiren, yok sayan, ayrıştıran, toplumsal hayattan ve kendinden koparan her durum, her birimize karşı işlenmiş ortak bir suç duyurusu gibi olsun. Toplumsal refleks ancak böyle harekete geçmeye başlar. Hafıza ancak buradan tazelenir. Kanunların, akan kanın ve kurban olmanın ötesine buradan geçilir diye düşünüyorum.

Biz kadınlar neden böyleyiz? En katı yargılarımız ve en hasis kıskançlıklarımızın odağı kadın. En azılı düşmanlarımız bir yanıyla gene kadın. Bunu da derinden sorgulayalım lütfen. Böyle mi olmak zorunda. Güç birliği noktasında bireysel farkındalık ve dönüşümü sağlamadan yol almak mümkün değil. Durmadan sorgulayalım. Biz nerede hatalıyız, nerede donuk ve tepkisiz kalıyoruz ki şiddet sıradanlaşıyor. Değerlerimiz nerede yer değiştirdi. Biz nerede kendimize ya da başkalarına haksızlık ettik ki haksızlık etmek bu denli sıradanlaşıyor. Vicdanlarımız, varlığımız ve aklımız neye tahvil edildi. Nelere sahip olma adına nelerden vazgeçiyoruz. Neleri süsleyip, nelerin üstünü örtüyoruz. Esrimeyi ve esriyip ötekinin içinden geçmeyi nerede unuttuk? Yanı başımızda, ev içlerinde neler oluyor. Sokakta, okullarda, tımarhanelerde, hapishanelerde, çocuk ıslah evlerinde, sığınma evlerinde, geri dönülen yahut dönülemeyen baba evlerinde, adliye koridorlarında neler oluyor. Uzak bir köy evinde yaşanan acıda payımız ne? Bunları sorgulamadan farklı bir gelecek düşü beklemek imkansız. Toprağın, rüzgarın, ateşin ve suyun hafızası var bedenlerimizde. Bilgi buradan durmadan akıp, çoğalıyor. Politikaya, ağdalı laflara, bizi ve dilimizi hızıyla kirletip, kekeleten popüler kültüre teslim olmadan, kadın olmanın ve var olmanın kadim bilgisine inanalım.

Kuru dal önce çiçek sonra da meyveyle yer değiştiriyor. Her şey birbirinin içinden geçiyor. Her şey ve her canlı sonsuz bir dönüşüm içinde öz yaratım bilgisini içinde taşıyor. Bu bilgiyle hepimiz evlerden, sokaklara, köy meydanlarına, fabrikalara, bürolara, tarlalara taşalım. Her yeri kadın olmanın bu güçlü ve görmezden gelinemez enerjisini yayalım. Önce yarayla yüzleşelim dahası yaranın kendisi olalım. İnsanlığın kendi uçurumlarını ve kara deliklerini yok edebilecek gücü olduğunu unutmayalım. Kendi öz varlık değerlerimizin, kapitalist sistemin kadına ve erkeğe biçtiği barkodlanmış değişim değerlerine dönüşümünü engellemenin yolu da buradan geçiyor kanımca. Sistemin, görünürde erkek gücün elleriyle kadını ayıplı bir mal gibi görüp, lüzum görmediği yerde yaşam hakkını bize iade etmesine daha ne kadar razı olacağız?

Şiire Yansıyan Kadın

Emel KOŞAR

Eğitim hakkı elinden alınan, tanımadığı ve sevmediği erkeklere "evlilik kisvesi" altında satılan çocukların ülkesi Türkiye.

Çocuklarının önünde kocaları veya sevgilileri tarafından öldürülen ve güpegündüz sokakta dayak yiyen kadınların ülkesi Türkiye.

Onlarca kişi tarafından tecavüze uğradığı halde psikolojilerinin bozulmadığı ileri sürülen, sömürülen, aşağılanan ve cinsel tacize uğrayan kadınların "suçlu ve kirli" görülerek dışlandığı ve cezalandırıldığı bir ülke Türkiye.

Namuslarına sahip çıkmadıkları için aileleri tarafından öldürülen veya intihara sürüklenen çocukların cesetlerinin atıldığı kuyular kadar karanlık bir ülke Türkiye.

İş yaşamında "cinsel bir obje" olarak görülmekten kurtulamayan, uğradığı cinsel tacizleri ispatlayamayan kadınların ülkesi Türkiye.

"Erkek şair" ve "erkek yazar" ifadeleri kullanılmadığı halde "kadın şair" ve "kadın yazar" diye kadınlıkları hep vurgulanan şair ve yazarların ülkesi Türkiye.

Dizi kahramanları için Mevlit okutanların kadın cinayetlerini ve çocuk gelinleri görmezlikten geldiği bir ülke Türkiye.

Çocuğu doğuran ve büyüten annenin yeterli eğitim ve donanıma sahip olmadığı bir ülke Türkiye.

Kadınların erkekleri sığınılacak bir liman olarak gördükleri bir ülke Türkiye. Oysa o sığınakların pek sağlam olmadığı ortada. İnsanın hayatta tek güvenebileceği kişi ne yazık ki yine kendisi. Balık hafızalı, duyarsız bir toplumun ferdi olarak Gezi sonrası hayata umutla bakmaya çalışsak da intihara sürüklenen, öldürülen, dayak diyen kadın ve çocukların acısını paylaşıyoruz.

Türkiye'de ve dünyada intihara sürüklenen kadınların, cinsel tacize uğrayan ve işkence gören çocukların karanlığında ne yazık ki duyarsız bir toplum olarak hepimizin payı var.

İlk şiir kitabım *Fırça Darbesi*'ndeki (Mühür Yayınları, İstanbul 2011) "Benekgül"ü on sekiz yaşındaki bir genç kızın intiharı üzerine yazmıştım. "Zeki, başarılı ve hayata bağlı bir öğrenci" olarak nitelendirilen ve "okul yönetiminden biriyle ilişkisi" yüzünden intihar ettiği iddia edilen Benekgül'ün intihar mektubundaki "Size aç insanlarınızla, beton yığınlarınızla, saçma sapan kurallarınızla, cicili elektronik eşyalarınızla, özgürlük, adalet, barış, insanlık, 'Niye yaşıyoruz?' sorularınızla nice milenyumlar diliyorum. Üzgünüm sizinle yaşamak istemiyorum." cümleleri umutsuzluğunu ve onu ölüme sürükleyen sürecin karanlığını yansıtıyordu. Onun şiirime yansıyan karanlığını ve acısını sizinle paylaşmak istedim:

gül sarmaşıklardan kaçarken
yangınların akışkanlığına sığındı
ürpertilerle çerçeveledi bekleyişlerini
kivi tadındaki imgelerle buluştu
benek benek intiharlar
öfkesini söndürdü
milenyumdan kaçışı
yıldızları söndürdü (s. 23)

Kadın Sorununa Panoramik Bir Yaklaşım

Nilüfer ALTUNKAYA

Kadın sorununu radikal feminist kuramlara bazı açılardan aykırı da olsa asimetrik cinsiyet açısından ele almak zorunda kalabiliyoruz bazen. Fırsat buldukça altını çizmeye çalıştığım bir nokta kadına yönelik yapılan çalışmaların erkek kimliğine göre kadını biçimlendiren bir anlayışla yürütülmemesi gerektiği... Eğer bizim gibi henüz yurttaş olma bilincinin bile yeterince gelişmediği bir ülkede yaşıyorsanız, kadın haklarından söz ederken mecburen ataerkil argümanlara yaslanmak zorunda kalabiliyorsunuz. Kısaca cinsel asimetriden kurtulamıyorsunuz... Bu nedenle burada kadın sorunlarını ele alırken cinsel asimetriyi pekiştiren algılara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamak istiyorum.

Biliyoruz ki; bugün ülkemizde kadına yönelik yaşanan şiddetin bir ucu sinsice yürütülen siyasi anlayışlara dayanmaktadır. Cumhuriyet kazanımları olarak sahiplenmemiz gereken kadın haklarından uygulamada muhafazakâr anlayışlarla kolayca vazgeçiliyor olması içler acısı bir durumdur.

Türkiye'de kadın hareketi, 1910-1920 arasını kapsayan birinci dönem ve 1980'lerden günümüze kadar olan dönem olmak üzere iki dönem halinde incelenir. Bu dönemler feminist kadın hareketinin birinci ve ikinci dalgaları olarak ele alınır. Türkiye'de kadın çalışmaları alanında ele alınan feminist görüşler, liberal, radikal ve sosyalist feminist görüşlerdir. Bütün bu yaklaşımların ortak noktası ise yasal değişikliklerle kadın haklarının temellendirilmesinin yanı sıra kadınların bilinçlenmesi ve korunması gibi taleplerdir.

Ülkemizde bugün hâlâ kadının ev içi emeği görmezden gelinen bir konuyken, çalışan kadının ev içi rollerinde de geleneksel aile yaşantısının izleri sürdürülmektedir. Genel olarak kent tipi orta sınıf ailelerde bile ailenin birliği kadının ev içi konumlanışını suskunluk ve anlayışla karşılamasına bağlıdır, denebilir. Kırsal ailelerde durum çok daha vahimdir, tabii. Kadının ücretsiz aile emeğine katılması ve tarımsal alanda tamamen mülksüz olması, kendi emeği üzerinde hiçbir hakkı olmaması gibi temel sorunlar hâlâ çözüm beklemektedir. Diğer yandan ister kent yaşamında, ister kırsal alanda olsun, ister ev içi, ister kamusal alanda olsun son yıllarda siyasi yönelişlerin muhafazakârlığı tetiklemesiyle belirginleşen kadın bedeni üzerinde devlet yaptırımlarının arttırılmaya çalışılması kazanılmış haklar adına bir gerilemedir.

Namus adı altında 'kadının iffetsizliği' olarak adlandırılan durumların bütün bir aileye mal edilmesi, kadın cinselliğinin toplumdaki denetimini arttırmaya yönelik tutumları pekiştirmektedir. Böylece kadınlara, herhangi bir yanlış davranış nedeniyle kan bağının belirlediği bütün bir aileye utanç ya da şerefsizlik getirecek denli büyük ve olumsuz bir sorumluluk yüklenmektedir.

Diğer yandan muhafazakâr kadınların son yıllarda düşünsel anlamda ve siyasi otorite olarak iktidarla kavuştukları kamu alanlarında yer edinebilmeleri –bir takım cemaatler eliyle ya da değil- olumlu karşılanmalıdır. Türbanlı kadınların kendilerini daha ciddi ifade edebil-

me olanaklarına kavuşmaları her şeyden önce bireysel özgürlükler adına bir kazanım olarak değerlendirilmelidir, bana göre... Her kesimden kadınların eşitlikçi hak taleplerinin önemli olduğu unutulmamalıdır. Başka bir açıdan bakıldığında bu kesimdeki kadınların laik-ulusal-Kemalist düşünceyle yaşadıkları hesaplaşmanın iki yakadaki kadınların arasında yıkıcı bir etki yaratması kadın hareketleri açısından bir sorun olarak da değerlendirilebilir. Ama önemli olan kadının dinsel yaptırımlarla kuşatılırken bile kendi varoluşsal mücadelesini verebilmesidir.

Elbette ülkemizde kadın sorunları çok boyutlu ve farklı parametrelere dayanan önemli bir sosyal meseledir ve daha fazla ayrıntıya girmek bu yazının amacını aşmaktadır. Yaşanan sorunların temelinde gözlenen yoksulluk, işsizlik, sosyal güvencelerden yararlanamamak gibi ekonomik meseleler de kadınların varoluş biçimlerini doğrudan etkilemektedir. Manevi değerlerde ve insancıl tutumlardaki yozlaşmalar, tüm sosyal yapıyı olumsuz etkilemekte ve kadının cinsel bir meta olarak algılanmasının önünü açarken, diğer yandan dini ve geleneksel yaptırımlar kadını kuşatmaya devam etmektedir. Bu çatışma hali elbette erkekler için de son derece olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Ayrıca her konuda olduğu gibi kadın sorunsalının da sınıfsal yanı unutulmamalıdır. Kapitalist sistemin toplumdaki kadın algısını hep tüketim döngüsü üzerinden derinleştirdiğini ve cinsel asimetrinin bu şekilde iyice pekiştirildiğini de belirtmek gerekir.

Bütün bunları kısaca belirttikten sonra kadının edebiyat içinde konumlanışına geçersek edebiyatın da sosyal yapının bir parçası olduğunu ve söz konusu durumların geçerliliğini koruduğunu vurgulamak gerekir. Özellikle işin editörlük boyutunda kadın sayısı son derece azdır. Bu durumun da edebiyat ortamlarında erkek egemen algının ağır basmasına ve yazan kadınların da genel olarak kendi yazarlık varoluşlarını bu erkek egemen algıya göre belirlemelerine neden olduğunu söylemek mümkün.

Elbette, sanatçı olarak kendini var etmeye çalışan kadınların yaşadığı sıkıntıların yine sistemin işleyişindeki aksaklıklar olarak ele alınması gerekmektedir. Adorno'nun bildik sözündeki gibi; yanlış bir hayatı doğru yaşamaya çalışmak en önemli çatışma olsa gerek... Ekonomik özgürlüğü yeterli düzeyde olmayan bir kadının piyasa koşullarının istemediği türlerdeki yazma serüveni oldukça büyük bir emek karşılığında verdiği tutunma mücadelesine bağlıdır. Bu koşullarda Virginia Wolf'un öğütlediği gibi 'erkekler ne diyor?' diye düşünmeden yazmak ne kadar mümkün olabilir ki?

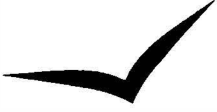
Günümüzde edebiyatla uğraşan kadınlara yönelik adlandırmalar çerçevesinde yapılan tartışmalar bana işin ayrıntısı gibi geliyor... Kadının cinsel kimliğini önceleyen yaklaşımlar yerine yazı ya da şiir serüveninin niteliği geçmediği sürece bu erkek egemen algının izlerinden kurtulmak mümkün değil. Nesnel bakışın yerini kişisel kayırmalar alıyorsa orada birçok 'iktidar'cığın güdümündesiniz demektir. Öncelikle kadının üretim serüvenini bu iktidarcıkların güdümünden mümkün olduğunca uzakta tutması, özellikle kuramsal alanda daha donanımlı olmak için çabalaması gerekmektedir.

Yazan, okuyan, üreten bir kadının sosyal yaşam içinde de, aile yaşamı açısından da yaşadığı sorunlar hiç de azımsanacak boyutlarda değil bana göre... Kendi adıma annelikle yazma çabamı bir arada sürdürmenin zorluklarını ve yalnızlıklarını yaşarken sığındığım tek dostun gene kalemim olduğunu, yazdığım şiire, öyküye karşı olan sorumluluğumu elimden geldiği kadar tek başıma yüklenmeye çalıştığımı söyleyebilirim. İlkeli, sabırlı ve özverili bir şekilde boyun eğmeden çalışmak... Hepimizin birbirimizle kucaklaşacağı yer böyle bir çalışma süreci bence...

Dünya Emekçi Kadınlar Günü bize bunları yeniden düşünme olanağı sağlıyor.

Kutlu olsun!

Filiz ZİBEK

Yas bitti, başlıyoruz

-N' için..-

razı olmanın bir dinginliği var
bizim bir, bir olmuşluğumuz var
karşılıklı bağdaş kurup
birbirimize kendimizi açıklamışlığımız;
kestirilmez sonrası için
kirpikleri uzun, kaygılı ve ürkek
birbirimize kıpkırmızı bakmışlığımız var
dizlerimizin bağının çözüldüğü,
yüksekten çok yüksekten
defalarca düşmüşlüğümüz var
çok bakılırsa ağlanacak çok yerimiz
şöyle bir bakılırsa hayalden seçilmez
pırıl pırıl niyetlerimiz var.

aramızda gözleri sürekli kar toplayan
ta Sümerlilerden Galata'ya hayal avlayan
ruhu ve bileği incecik bir kuşun uçuşuna
nefesini yıllarca içinde tutup
bir dağın darmaDağın sancısıyla bakan var
ah evet, aramızda ağzında yaz boyu gezdirdiği kiraz çekirdeğini
hangi avuca bıraksa canı yanmış
nasıl sevse öyle inkar olmuş biri var
sonumuza çoktan karar vermiş gözleri sonra onun
kiraz dalını her silkelediğinde,
içimin kırmızısını yerlere saçmışlığı elbet.
affetmek yukarıdandır dediğinde
düşüp kalktığımız o yüksekliği hiç hesap edemeyişi ve onun.

sonra bizim terli uykularda birbirimize ölmüşlüğümüz
öldüğümüz uykularda birbirimizi uyandırmışlığımız var
sözün inciticiliğinde inci gibi dizilip birbirimizi öldürmüşlüğümüz belki.

II

aşkın köpüklü suları kıyılarımıza vurduğunda
bocalayan aklımızda çalan korku çanları
anlam buldu mu şimdi?
biz ona ad koyunca, bütün çiçekler
daha mı erguvan daha mı leylak şimdi?
biz birbirimizin karşısında yabancı birer ülke gibi yükselirken
bizi, birbirimize yabancı gibi gülümseten
tüm adlar, tüm anlam bulmalar,
öyle mi?..
göze alamadığımız tüm o uzak yolculuklar
göz hizasında bağışlasın öyleyse bizi!

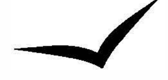
duyuyor musun, aramızdan geçen hüznün tangosunu?
bitmesi gereken yas, bitti!
birbirini nasıl seveceğini bilemeyen iki kedi kadar
yüz yüze baş başa, sarmaş dolaş kalmışlığımız
birbirimizden vazgeçecek kadar birbirimizi sevmişliğimiz var şükür,
evet, ellerini benden başka kimse bu türlü ısıtamaz
almayalım sözlerimizi birbirimizden bu yüzden
ayıklamayalım olanı, olmayanı.
daraltmayalım anlamını an'ların.
hem baksana, bizim olanın içinden,
kocaman bir hayat,
elele başka türlü bir sevmek çıkıyor zaten...
açık seçik gideceğiz şimdi başka kollara
onlarla başka şarkılar geçecek aramızdan
affetmek yerine anlamak kaydı düşecek
niyetinden hızlı akan zamanın defterine
bütün gücümüzle birbirimizi sevdiğimiz de
düşsün kayda o halde,
kalbimizin birbirine çok hızlı çarptığı
bizim, zamanın bir yerinde dünyayı durdurduğumuz da
birbirimizden vazgeçecek kadar, vazgeçecek kadar...

III

evet, razı olmanın bir dinginliği var
birbirinden razı olmanın apayrı...
birini sevmek biraz da herkes içindir
iyi şarkılar, iyi şiirler, iyi filmler gibi
herkes biraz acıyan yanını onunla sarsın diyedir
yoksa benim köpeklere sarılıp, çok ağlamışlığım var
onun, içi bulutlu bir prizmaya sarılıp uyuduğu çok saat...
içine kıyıları köpüklü bir deniz yerleşmiş her aşk
ağız ağıza vererek öpüşüp konuştuğunda,
razı gelmemek imkansızdır çünkü
birbirine geçirdiğin iyiliğin yazgısına inanmanın.
yaşamakla geçilmek istenen her yer
o dakika geçilir, büyük köprüler, uzun denizler,
dar geçitler, karabasanlar, dünyanın bitecek o yeri
hepsi bir bir geçilir...

razı olmuşsak biz onunla birbirimizden,
birbirimizi bulup çıkardığımız içindir, birbirimizin içinden.
adımızın anlamından başlayarak,
bir iyilik güneşi bulmakla ilgilidir belki
herkesin varamadığı başka türlü bir tekleşmeye.
henüz hiçbir yolcu listesinde yan yana düşmemişse de adımız,
birbirimizin kapılarında serin minderlerimiz
geniş avlularımız var artık
testilerde ayranımız, sofralarda yerimiz var
lambada ışığımız, gökyüzünde yıldızımız var
bizim birbirimizde ayvamız var
kirazımız var narımız var
bizim onunla, artık yutkunmadan anlatacak
kocaman bir hikayemiz var.

"parça tesirli" Altay Öktem

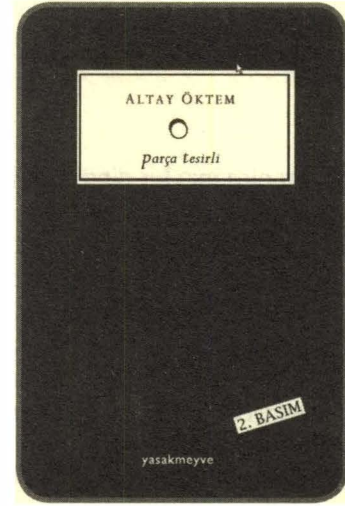

Nezihe ALTUĞ

"O yüzden kimseyi öpmüyorum nice zamandır. Kendimi ıskalıyorum... Bile bile ıskalıyorum. Dayakları, kuleleri çoktan kanıksadım zaten. O yüzden tatara titiri, toplumsal bilinç, kitlesel duyarlık, ulusal kalkışma falan deyip durmuyorum gazetelerin köşe yazıcıları gibi"

Altay Öktem'in, yasakmeyve yayınlarından çıkardığı *parça tesirli* adlı şiir kitabı, 2013 yılında ikinci baskısıyla yeniden okurla buluştu. "şarkılı gece" ve "derin dünya" adlı iki bölümden oluşan on dokuz şiir seçkisi..."Aynadaki Narkissos" gibi yüzünü seyrederek şiir yazan doktor; şair kimliğiyle de; sanki okura, "birbirimize çılgınlar gibi yalan söylemeye başladığımız günden beri, edecek çok laf, *'parça tesirli'* söyleyecek söz kalmadı. Hal böyle olunca, eski defterlere sığınıyor insan. Oralardan bir şeyler çıkarıp bir parça anlam arıyor. O yalan sarmalı her tarafımızı kuşattıkça, azala çoğala yaşıyoruz bilerek, bilmezden gelerek dura kalka, *"şarkılı gece"*lerle, *"derin dünya"*ya katlanıyoruz" diyor. Anılmaktan çok anmayı seviyor. Hep bulunduğu yerde değil, çoğu zaman arandığı yerde var olmak istiyor. Yani, hakikatin küçük ama önemli bir parçası olarak oyun oynuyor. *"Şiir, o oyun olmadan kendi varlığını sürdüremez"* diyor okura. Şiirleri, "her şey" ve "hiçbir şey" olarak duvarına astığı aynadaki yüzünün akisleriyle yüzleşmesi. Böylece ortaya, insan ilişkilerinin bilinmezliğine dair derinlikli, çok katmanlı şiirler çıkıyor. *"bir ayna Allah korusun üç yerinden çatlak sanki" (eflatun bir duvar, s.13)*

Onun şiirlerinde hüzün; insan ruhunu kurtararak, ona derinlik veren bir duygu gibi sarılıyor içimize. Sanki bu duygu aynı zamanda şair ile hayat arasında bir çeşit buğulu cam gibi...

Hüznü, şehirde yaşayanların başarısızlık, kararsızlık, yenilgi ve yoksulluklarının bilinçle ve gururla seçilmiş bir nedeniymiş gibi değil, içimizdekini en derinimizdekini yazmış.*"sesinde ney hüznü; sevişmekten yeni kalkmış / bir sürahi tamircisi gibi kokuyor tenin / senin için sapansız vurulan kuş / senin için devrik bir peygamberim"*

Hayatın hüzünlü bir izdüşümü, hayatın kendisinden çekicidir. Gülümserken bile, bir sözcük çıkıveriyor şiirinin derinliklerinden, yaralıyor ve kayboluyoruz boşluklarında. Aslında okuyunca huzursuz oluyoruz, ama kendimizi frenleyemiyoruz. İnsan içindeki boşluklarının farkına vardıkça, onları doldurmak için bir şeyler yapıyor. Boşluğunu fark eden herkes de kendi eğilimleri doğrultusunda yapıyor bunu. Hem gülümsüyoruz, hem de kanıyoruz! *"Kendimizle röportaj yapar gibi yaşadığımızı söylüyoruz; mesela "Ölümü önlemeye imkân yok mu sizce?"* diye soruyor kendine, bize. Sonra kendi

karşısına geçip *"Kesinlikle yok. Yaşamı önleyebiliriz ancak,"*diye cevaplıyor. Soru bile sormadan yüzüyle tekrar cevaba geçiyor hemen: *"sokaktayım yine; unuttum / sokak diye bir şey olmadığını / kapıyı kilitlemediğimi yüzüme vurdum / ayıldıkça aşağıladın, içtikçe keskin / bir jilet gibi sürtündün tenime / .../ ...seni değil, içimde boğduğum çocuğu sevdim"(derin boşluk, s.57)*

Şiirlerinde beni en çok sarıp sarmalayan, hiçliğin derin duygusunu hissetmem oldu. Şiirlerindeki boşlukları taşkın, daralmak yerine genişleyen, taşmalı bir hiçlik sanki. İki bölümden oluşan kitabının ikinci bölümüne verdiği "derin dünya" ismi, aslında hep dolduramadıkları... Dünya'nın derinliklerine dil içinden bakıyor, boşluğu daraltan ya da genişleten, bilinçle dünya arasındaki ilişkinin niteliği bence.

Kapitalist sistem içerisinde insanların kendilerini tüketim nesneleri üzerinde tanımlama çabalarının ürkütücü yayılımı. Günlük yaşamın içinde işe gidip gelen varoluş kaygılarını aşmış bir doktorun kaygıları. *"...ben de parçalanmış bir aynayım, kırılmış / bir dalım eninde sonunda...(allah aşkına, s.12)"* Derin dediği; dilekleri, acıları, adımları, solukları, göçleri, kesikleri, dolduramadıkları, rüyaları, şiirleri. Yokluk ve yoksulluk zamanlarında hayatta kalabilmek için gerekli dayanışma duygusunu şereflendiren hüzün, hayatın ve ülkenin tersinden okumasına yol açıyor, bunu kaç şair bilebilir ki. *"bir ülke, bir ülkeye gel beraber... / çekirdek aile kuralım senle / vergi verelim seviştikçe, yargılanalım / dizi filmler seyredelim en pijamalı halimizle.../.../ tek yumurta ikizimi yanlışlıkla yutmuşum / şu çürümüş yeryüzüne inmeden önce! (eflatun bir duvar, s.16)"*

Simon de Beuvoir'e ve onun temsil ettiği *"erkeksel özgürlük anlayışı"*na ve *"bireyci feminizm"*ine; *Freud*'un *"öteki cins"* için geliştirdiği *"yoksunluk"* tezlerine kadar götürüyor okuru. Cinsel kimliğin toplumsal olarak belirlendiğini ama cinsiyetin canlı varlıklar olmamızın olmazsa olmaz göstergesi olduğunu savunuyor. *"Bir fotoğrafım say istersen / topu topu kaç kadın girdi ki hayatıma! / anne, kulağımı çekmeden önce / son dileğin ne diye sor, allah aşkına! (allah aşkına, s. 12)"* *Freud*'un üzerinde en çok durduğu konulardan biri komplekslerdir. *"Serbest çağrışım"* yöntemiyle farkına varılan bu kompleksler, bilinçaltının derinlerine gizlenmiş ve kişinin çocukluktan başlayarak bütün hayatı boyunca onu etkileyen önemli oluşumlarıdır. Sanatçı da bilinçaltının derinliklerine inerken bu komplekslerinden faydalanarak kurmaca dünyayı yaratma yoluna gider. Bu komplekslerin başında cinsellik, saldırganlık duygularının kaynağı olan Oidipus kompleksi gelmektedir. Erkek çocukların babalarını rakip görerek ilk cinsel yönelimlerini annelerine karşı geliştirmeleri mantığına dayanan Oidipus kompleksi, kız çocuklarının babalarına düşkünlükleri ve anneleri ile rekabet halinde olmaları durumunda ise Elektra kompleksi adını almıştır. *Freud* "un birçok davranışın kökeni olarak gösterdiği bu durum edebiyatta da farkında olarak yahut olamayarak yazarların ve şairlerin sıklıkla değindiği bir konuya dönüşmüştür. *Altay Öktem*'de annelik, babalık, ebeveynlik kavramlarından, kadın bedenini sömürmenin üzerinde duruyor. Kadının özgürleşme sürecine dair öykülerinde söyledikleri ise kitabı daha anlamlı kılıyor.*"Ayıkken sevişemiyorum. İçince bütün kadınlar güzel görünür derler ya, alakası yok. İçince ben güzel görünüyorum kendime. "Bazen insan kendine kapaklanıyor. Sonsuz bir rüyadan yeni uyanmış gibi bakıyor hayata. Şaşkınlıkla bakıyor. Oysa yeni bir şey yok gökyüzünün altında. Her şey eskimiş her şey küflenmiş. Boğazına bir şey düğümleniyor sanki ağlasan ağlayamıyorsun gülsen gülemiyorsun, ama gülmek zaten imkânsız şu hayatta eğer annen yoksa." "Sadece dua ediyorum. Geceleri kapanıyorum kendi içime; umarım annem aniden uyanıp da onu nedensiz öptüğümü fark etmemiştir diye dua ediyorum. " karnemde sosyal orta, matematik kesirli / kil bilgisi hep pekiyi; oyuncak hamuruyla / yumuşak tanrılar yapıyorum, eğri kuklalar / muntazam ve nizami top mermileri / alt dudağımı büzerek buluyorum deliği" (üflemeli, vurmalı çalgı çeşitleri ve muhtelif çalma yöntemleri, s.37) Ve korkuyorum. Günün birinde Allah beni sağ ele geçirir diye!", "Cennet*

anaların ayağı altındadır diye kandırırlardı bizi küçükken. Belki de o yüzden, kendimle her karşılaşmamda gidip annemi öptüm. Gereksiz yere, anlamsızca öptüm. Oysa anne de bir çeşit boşluktur aslında. Öpüldüğünü fark etmez. Ve kimi öperse öpsün, ölüme bir adım daha yaklaşır insan. Anne dâhil, hiç kimsenin ayağının altında cennetin izine rastlanmayacağını da bütün ölü kesiciler bilir. Zaten otopsi, yanılmama sanatıdır. Gördüğünü keser, kestiğini görür insan. Göz görmüyorsa gönül katlanmaz çünkü yoktur gönül falan." Anlatımlarıyla şairin anlık duygulanmalarını, coşkunluklarını görüyoruz. Düz yazılarındaki, şiirlerindeki *"parça tesirli"* sözcükleri *"parça tesirli"* bombalar gibi dağılıyor içimize. Sonsuzluğun bütün hüzünlerini anlayan ve bunların kefaretini ödeyen bir ruha sahip olduğunu hissettiriyor. *"Pencereden bakarken, camın hangi tarafının içerisi, hangi tarafının dışarısı olduğunu karıştırmayı özledim. Çok özleyince, kendimi tutamayıp annemin odasına dalmayı, onu nedensiz öpmeyi özledim."* Hayatın ritmini doğanın döngüsü ve zamanın akışıyla uyum içinde yansıtıyor. Kendi çocukluğuyla uzlaşması olduğu kadar kadının toplumdaki yerini, evlenmenin kadın yaşamındaki rolünü, kadının hayatta evlilik dışında anlamlı bir hayatı olup olmayacağını derinlemesine irdeliyor...

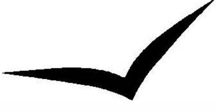
1964 yılında İstanbul'da doğan *Altay Öktem,* Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. Eski Bir Çocuk (1992), Su Kuşu (1992), Beni Yanlış Öptüler Aslında (1993), Çamur Şiir (1995), Her şey; Oda Kırbaç Ayna (1998), Sokaklar Tekin Değil (2003), Dört Kırıtık Opera (2009) şiir kitaplarını çıkardı. *"O yüzden kimseyi öpmüyorum nice zamandır. Kendimi ıskalıyorum... Bile bile ıskalıyorum. Dayakları, kuleleri çoktan kanıksadım zaten. O yüzden tatara titiri, toplumsal bilinç, kitlesel duyarlık, ulusal kalkışma falan deyip durmuyorum gazetelerin köşe yazıcıları gibi."* Sisteme isyan ediyor aslında artık erkeklerin veya kadınların geleceğini değil, bir arada yaşadıkları toplumun geleceğini düşünebilmek istiyorum der gibidir. Ben de isterdim, bir kadın olarak bu gelecekte özgürlük öyle bir düzeye ulaşmış olsun ki iki kişinin birlikteliği adeta bir sanat eserine dönüşsün; *Altay Öktem*'in *"parça tesirli"* şiirleri gibi. Bir yandan ahlaki konularda rahatsızlık duymaktan yoksun bir dünyanın utanç verici bir yergisi, bir yandan da böyle bir dünyanın kadınlar üzerinde uyguladığı kısıtlamaların ve sınırlamaların sıkı bir eleştirisi şiirleri.

Şaire göre yaşam, şiirle özdeştir, şiir var oluşunun belirgin biçimidir. Şiirlerini dışa değil içe doğru ünlüyor. Her an patlamaya hazır *parça tesirli,* her biri pimi çekilmiş şiirler. İç içelik duygusu var, her şey birbirini çağrıştırıyor ve iç içe giriyor. Böylece belirli sözcükler, imgeler, bir döngü içinde bazen ah ederek bazen hayret ederek ama çoğunlukla *"bom"* diyerek tekrarlanıp duruyor. İmge gerçek dediğimiz, şiirin düşündüğü, düşlediği şeydir *parça tesirli.* Şiirle düşlenen, çağrılan ya da şiiri çağıran her şeyin gerçek olduğuna inandırıyor. Tıpkı şiirin de bizzat bir gerçekçilik biçimi olduğu gibi. Eminim ki şairin yaşadığı gerçekler tüm şiirleri. Size soruyorum ey okur doğa nerede biter, kültür nerede başlar, gerçekten bir *"kadın doğası"* var mı?

Sonuç olarak, bazı boşluklar var ruhumuzda ve doldurmaya çalışıyoruz ama biz çabaladıkça boşluk dolmuyor, daha da derinleşiyor; neden? İşte nedenlerin *"parça tesirli"* gerçek cevapları ve insanın karşılaşacağı bütün olumsuz durumlarından yapılmış *parça tesirli* bombası bu kitapta. Derinlemesine incelenecek şiirler. Mutlaka okumalısınız sevgili okurlar.

"parça tesirli", Altay Öktem, Yasakmeyve, 2013,2. Baskı

Hüseyin KÖSE

Aşkın Ayrılığınsa

İnanma elini rüzgâr gibi tutan kızlara
An gelir düşer kuytulara hisleri havalandıran mendil
Nemli bir çift kanat gibi yalar avuçlarının dışını
Ne diyebilirsin ki artmaz eksilmez mutsuzluğundan başka
Kalbinden ötesi acemilik, hiçliklerden bir oda bir yokuşken
Kopa kopa ilerlerken içinde hayat
Söyle marketlere süslenerek çıkan o kızlara ki
Reyonlar arası çokuluslu yolculuklardır
Apaçık mesafelerdir lakin kapanır hayallerde hepsi
Sese gurbet göze yurtluk gecesi kayıp ilanları gibi
Kendine baktığın gözlerden taşarlar ötelere – onlar ki,
Tek başınalığın bittiği ama yalnızlığın sürdüğü yer

Bu sessizlik, bun... Bu her şeye bizden önce koşan ahrazlık
Konuşmayı bilmediğimizden bunca evhamlı düşünce
Bunca karanlık bir şey anlamadığımız için kendimizden
Ey kalbim! Her sahipsiz suçtan geriye kalan yanlış rehine!
Daha başından bildiğin şeyin sonu iyi bitmez ki
Hüzünle başlar yüzün aşkın ayrılığınsa
Şarkın çocukluğunsa duyduğun ses içinde kaybolan bir yerin adıdır
Cismidir karanlığın, sokağı gölgesinden ayıran bir el
Dilimin ucuna gel, iğde yapraklarından çıkalım ayrılığa
Yıkılmışsa duvarımız evler gövdemizin küflenmiş kafesiyse
Daralır göç yolunda kuşlar ince bir kumaştan biçilmişse nefesimiz

Bende gece uzun düş, kimseler varamadı fikrimdeki resmine
Vaktiyle bir sızıyı kaygısız dolaşmış olanlar eteğimde
Yarlar, uçurumlar, karavaşlar, umutsuz sevgililer
Giderayak aşkını aklıyla soyunan herkes
Kötü bir şiire benzeyen bir de, bakışlarından yaralı
Babamdı, yüzümde çıvgınlar yolan kışın hasta adamı
Kuşların ve uykuların şubatsa ardından giden
Düş gibi kelimesiz yolculuklarda, çırçıplak, ürkek, biteviye
Bulutlar gibi yer değiştirmekten eskimiş gözleriyle
Açardı ergenliğimde yeşil ve ağılı bir ben gibi
Mavilere yer bırakmazdı rengimde

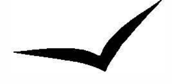
Ey kıblesiz sevgili! Her sözü kavline gıybet bilen çalımlı gök!
Bana da ver yüzündeki sürgünlük hallerinden
Dar sevinçli sokağıma geniş meydanlar aşırtan uçurtma!

O Zaman Bitti
Veysel Çolak

Hayal Yayınları
ISBN: 978–605–5369–41–5
Sayfa Sayısı: 80

Yeşilde Kalan

H. Tuğrul ATASOY

Henüz öğlen sıcağı bastırmadan, sabah saatlerinde yukarı doğru tırmanmak çok daha kolay ve zevkliydi. Yükseklik arttıkça köknarlar araziye hâkim oluyor, onlara sarıçamlar da eşlik ediyordu. Burası, yılın tam da bu vakti köknar sürgünlerinin parlak yeşili altında aşağılarda gürgenin meşenin kestanenin farklı tonlarda yeşillerle süslediği ormana farklı bir albeni katıyordu. Kulübeye eğer hız kesmezse bir beş dakikası vardı. Birden tuhaf bir his kapladı içini. Sanki birisi fırlayacakmış gibi bir yerlerden. "Ne ki şimdi bu?" dedi içinden. Sonra hiç beklemeği bir şey oldu. Yürümekte olduğu patikanın yukarısından 30'lu yaşlarında gösteren kendisine doğru koşar adım gelen orta boylu bir kadın gördü. Sesi sanki gecikmeli ulaştı kulaklarına. "Lütfen, lütfen yardım edin bize!" Ne gariptir o anda kadının parfümünü algıladı. Aralarındaki uzaklık azaldıkça üzerinden atamadığı şaşkınlığı ve kararsızlığı artıyordu, "Tehlikede olan kimdi?" Bir yerlerden bir şeyler imdadına yetişti. Uzun süredir kendisinin de duymadığı sesiyle "Tamam sakin olun bayan" dedi. "Kayıp düştü! Ayağını kırdı galiba! Yardım edin ne olur!" derken kadının elleri tüm gücü ile kollarını kavradı. Kendisine başka bir insan böylesi güçlü tutunmayalı ne kadar zaman geçmişti acaba? "Sakin olun hanımefendi ne oldu?"diye tekrar sordu. Kadıncağız nefesini çevirmeye çabalayarak "Şurada birkaç yüz metre ileride kayıp düştük, o bileğini kımıldatamıyor, durumu kötü ne olur yardım edin!" dedi. "Tamam, merak etmeyin" diyerek omzundan tuttu kadının. Bir yandan da kendisini sakinleştirmeye şaşkınlığını gizlemeye çalışıyordu. Kısa bir an kendi resmi gömleğine ve kollarına ilişti gözleri. Rahatlamıştı, bu ücra yerde bulunma nedeni az ya da çok görsün buradaki tüm canlılardı. "Lütfen yaralının yerini gösterin bana," dedi net bir ses tonuyla. Yanına ulaştıklarında adamın sol ayak bileğini tutarken acı ile inlediğini fark etti önce. Hemen biraz üzerinde gövdesi ıslak devrik bir kütük duruyordu. "Merhaba, ben orman koruma memuruyum merak etmeyin gereken yardımı yapacağız" dedi. Adam yüzü allak bullak olmasına karşın tüm nezaketi ile "Merhaba, lütfen canım çok yanıyor," dedi. "Tamam, siz uzanın ben bir bileğinizi kontrol edeyim "dedi. Gayri ihtiyari başında dikilen kadına baktı. Kadın dağınık ve biraz da üstü başı gibi çamurlanmış sarı saçlarına, bol spor giysilerine, elleri göğsü hizasında birbirine kenetli titremesine, kan-ter içinde ve ağlamak üzere olmasına rağmen oldukça zarif ve de garip bir şekilde tanıdık görünüyordu. Şimdi, bu sırada bunu düşündüğü için utandığını hissetti. "Bayan eşyalar arasında ağrı kesici ya da hiç olmaz ise acısını hafifletecek bir şeyler var mı acaba?" dedi. "Bakayım" dedi. Elleri deli gibi çantaları karıştırmaya başladı. Bir an yerdeki adamın da dikkati dağılınca eliyle ayak bileğini kavrayıp kendince muayene etmeye başladı. Adamcağız feryat etmeye başlamasına karşın o bileği elinden bırakmadı. Her yöne hareketleri serbestti. İki eliyle ayak bileğini, ayağını ve bacak kemiklerini hızlıca kontrol etti. Kırık ya da çıkık yoktu. Ancak anlayabildiği kadarıyla ayak bileği incinmiş ve şişmişti. Biraz olsun rahatlamıştı. Halen çantaların içine sağına soluna çılgınca bakmakta olan kadına dönüp "Hadi koluna girip yukarıdaki kulübeme götürelim onu,

sanırım kırık ya da çıkık yok" dedi. Çantalarda bir şeyle bulamamanın üzüntüsü içinde ağlamak üzere olan kadın bir an ne diyeceğini bilemedi. Çaresizce omuz silkip "Tamam," dedi. Sözsüz bir anlaşma yapmışlar gibi ikisi etraftaki eşyaları hızlıca topladılar. Sonra adamın talimatlarına uyarak yerde acı içinde olan adamın kollarına girerek tek ayaküstünde doğrulmasına yardım ettiler. Mesafe hiç bu kadar uzak gelmemişti. Kulübeye ulaşınca kapının önündeki sandalyeye yavaşça adamcağızı oturttular. İki eliyle hızlıca ceplerini karıştırıp anahtarı buldu. Kapıyı açınca içeri dalıp hızla ortalığa bir göz attı. Ortalık derli topluydu. Geri dönüp "Hadi içeri alalım onu" dedi. Adamcağızı yavaşça içeri taşıyıp girişin sol tarafında pencere kenarındaki uzun sedire oturtup yavaşça uzanmasını sağladılar. Çalışma masasının önündeki sandalyeyi getirip kadının oturması için sedirin yanına bıraktı. Adamın üzerindeki spor giysi paçasının dizinin üzerine dek sıvanmasına olanak veriyordu. Tam cümleleri bir an bulamadı kadına eliyle paçasını sıvamasını işaret etti. Kadın "Tamam" diyerek işe koyuldu. Korucu sırtındaki çantayı ve tüfeğini kapının kenarına koydu dikkatlice. Koşturup ecza dolabına gitti. Çok şükür her şey yerli yerindeydi. Bandajı, analjezik pomadı, kas gevşetici- ağrı kesici hapı alıp adamın yanında yere bıraktı. Önce merhemi ağır, ağır yedirerek sürdü. Kadına dönüp eliyle buzdolabını işaret ederek "Bir bardak su ve buzluktan biraz su getirebilir misiniz? Buzları koymak için bakın yanda buzdolabı poşeti var," dedi. Kadın hızla dediklerini yaptı. Adama bir analjezik-kas gevşetici verdi. Poşetin içine bolca buz koyup bileğin üzerine yerleştirdi. "Sonra bandaj da yaparız ama önemli olan iyice bir dinlenmeniz. Kötü burkmuşsunuz yumuşak doku zedelenip ödem toplamış. Ama kırık çıkık yok sanırım." Adam acısı biraz hafiflemesinin de etkisi ile daha normal bir ses tonu ile tekrar teşekkür etti ve ekledi "Tıpla bir ilginiz var mı?" Korucu biraz mahcup bir tonla"Şey uzaktan sayılır aslında, ben emekli biyologum, üstelik askerde de sıhhiyeciydim" diyerek yanıtladı. Bu yanıt misafirlerin ikisini de şaşırtmıştı. "Neyse uzun hikâye nasıl olsa bugün misafirimsiniz sonra uzun, uzun merakınızı gideririm. Şimdi siz istirahat edin, dolapta yiyecek içecek bir şeyler var. Ben biraz odun kırıp getireyim sonra çayımızı demler bir şeyler hazırlarız." Kadın biraz şaşkın biraz da mahcup bir ifade ile "Olur," dedi. Sonra "Yardım edeyim lütfen" diye atıldı. Korucu, "Hayır, siz biraz dinlenip kendinize gelin. Uygun olduğunuzda yardımınızı talep ederim" deyip kapıya doğru yürüdü. Dışarı çıkınca derin bir nefes aldı. Şans eseri bugün can yoldaşlarını aşağıda bırakmıştı. "İyi de olmuş" dedi. Bu karmaşa özellikle küçük beyin aklını karıştırıp içerideki kazazedelerin durumunu daha da kötüleştirebilirdi. Derin bir soluk alıp hızla odun kırmaya girişti. Görünen o ki bu gece burada kalacaklardı. Henüz geceleri burada kalmıyordu. Bir-iki hafta daha yalnızca gündüzleri gelecekti. Odunları kucaklayıp kapının önüne bıraktı. Kapıyı iki kere tıklatıp başı önünde içeri girdi "Su için bir şeyler almalıyım siz bana bakmayın," diyerek gözlerini önünden ayırmadan mutfak evyesinin oraya koşturdu. Tüpün altını açıp hızla çay suyunu kaynamaya koydu. Bu arada kapının önünden iki-üç tane orta boy odunun alıp sobaya attı. Kapı arkasına yığdığı eski gazetelerden bir parça ile de yakmaya hazır hale getirdi. Sonra yerdeki iki bidonu alıp yine dışarı çıktı. Geri döndüğünde önce pencereleri kontrol etti sonra da çayı demledi. Göz ucu ile sedire baktı. Merhem, buz ve hap işe yaramış adamcağız biraz rahatlamıştı. Kadıncağız ise hala diken üstündeydi. Ayağa kalkıp yanına geldi kısık bir sesle "Ne yapacağız?" diye sordu.

"Hanımefendi korkmayın kırık çıkık yok yalnızca ayağını kötü burkmuş şimdi bir çay yapayım siz istirahat edip dinlenirken ben aşağıdaki kışlık kulübeye gidip durumu bildirir yaralı için araba isterim gerekirse bu gece için de erzak ilaç yemek falan getiririm. Gidip gelmem iki bilemediniz üç saat sürer"

"Biz ne yaparız burada?"

"Korkmayın kapıyı kilitlerseniz size buradaki telsizi de açarım isterseniz tüfeği de bırakırım merak etmeyin" Kadın uzun, uzun ikircikli bir şekilde adamın gözlerine baktı. Aradığı bir şeye yanıt bulabilmiş gibi birden yüzündeki

kaygı çözüldü, güvendiğini hissettiren bir ses tonu ile "Tamam dediğiniz gibi olsun" diye mırıldandı. Dönüp yataktaki adamın yanına yerdeki kalın minderin üstüne oturdu. Korucu çıkıp biraz daha odun getirdi. Dolaptan kuru bisküvilerden bir tabak hazırladı. Sonra bu tabağa tepsiye koyup iki bardak çay ekledi en son olarak da dolaptan bir hap daha aldı. Tepsiyi getirip kadına uzattı. "Tamam, bisküvi atıştırıp çayınızı için, iki veya üç saate dönerim, iki saat sonra şu haptan bir tane daha içirin lütfen."

"Olur, çok teşekkür ederiz"

"Bilgi vermem için şu kâğıda kimlik bilgilerinizi yazabilir misiniz?" diyerek kadına cebinden çıkardığı küçük bloknotu ve kalemi uzattı. Kadın uzanıp aldı ellerinin titremesini engellemeye çalışarak yazarken "Tüfeği bırakayım mı?" diye sordu.

"Lütfen"

"Kullanmayı biliyor musunuz?"

"Evet, silahlar konusunda iyiyimdir"

"Tamam görüşürüz"

Dışarı çıkıp hızlı adımlarla küçük patikadan aşağıya doğru inmeye başladı. İstemeden de olsa kadının yazdıklarına şöyle bir göz attı. Soy isimleri aynıydı. Ama nedense karı-koca olduklarına ilişkin bir izlenim edinememişti. "Birbirlerine benziyorlar üstelik" diye düşündü. Sonra da kendisine kızdı. Dikkatini yola vererek adımlarını hızlandırdı. Patika sabitleştirilmiş yolla birleştiğinde tepeye en yakın köyün üst yanındaki evlerin çatıları görülmeye başlamıştı. Stabilize yolu çapraz karşıya geçti yeniden küçük bir patikaya girdi. Ağaçların arasına girdikten 500 metre sonra küçük bir açıklıkta vadiyi ve sağ yandaki yamaçta yer alan köyün diğer birkaç evini gördüğü kulübesine yöneldi. Köpeklerinin tok havlamaları karşıladı onu. Eve on adım kala iki büyük köpeği yanına gelmişti bile. Tam kulübenin kapısına vardığında koca kedisi de köpeklerin arasından dizlerine sürtünmeye başlamıştı. Hızla içeri girdi. Telsizin başına geçip ayarlamaları yaptı. Gerek gördüğü ne varsa toparladı. Büyük kısmını sırt çantasına yerleştirdi geri kalanları da iki eline bölüştürerek küçük torbalara aldı. Kapıyı kilitleyip kendisini bekleyen küçük guruba "Hadi gidiyoruz," dedi. Yüküne rağmen can yoldaşları yanında olunca dönüş yolu daha bir kolay geldi. Biraz gürültülü geldiklerinden olsa gerek gözetleme kulübesinin bahçesine girdiklerinde bir an tüm ekip durakladı. Pencereden görünen namlu hepsini rahatsız etmişti. Elindekini de yukarı kaldırarak sağ elini "Merak etme, biziz" diyerek salladı. Namlu içeri çekilince ekip yürümeye devam etti. Korucu içeri girip kapıyı kapatınca kadın biraz ürkmüş bir ses tonu ile "Yanındaki o şey de ne?" dedi.

"Haa! O bizim evin küçük vaşağı!"

"Neyi?"

"Bildiğin vaşak, ormanda bir-buçuk yıl önce yavru olarak buldum, benim karabaşlarla birlikte büyüttük onu. Şimdi ailenin bir ferdi oldu. Merak etmeyin en az köpekler kadar evcildir. Köpeklerden de korkmanıza gerek yok sizi benim yanımda görmeleri yeter. Eğitimli ve tanıdıkları insanlara karşı tamamen zararsızdırlar. Hem onlar varken daha bir güvende oluyor insan"

"Tamam, siz öyle diyorsanız!"

"Telsizle konuştum, en erken yarın sabah 10 bilemediniz 11 gibi buraya bir ekip gönderecekler. Mevcut ekiplerin hepsi dün olan maden kazası için görevli imiş, ilk boşa çıkanı yarın erkenden yollayacaklar."

"Teşekkürler, daha erken olamaz mıydı?"

"Ne yazık ki tüm ısrarlarıma rağmen böyle oldu."

"Ama geceyi nasıl geçireceğiz burada? Yani yer açısından sizin için sıkıntı olmaz mı?"

"Merak etmeyi bu koltuk da öbürü de çekyat şeklinde yatak olabiliyor. Yukarıda da bir oda var ben orada kalırım, hem kırık çıkık olmadığı için zaten dinlenmesi gerekiyor...şeyin"

"Ağabeyimin"

"Kardeş misiniz? Ben de benzediğinizi düşünmüştüm ama soramamıştım"

"Özür dileriz kendimizi tanıştırmadık." Kadın kendisinin ve kardeşinin isimlerini söyleyip "Merhaba," diyerek elini uzattı adam da adını söyleyip "Hoş geldiniz," diyerek elini uzatıp her ikisiyle de tokalaştı. Sonra biraz mahcup ve aceleci bir tavırla arkasını dönüp gidip kapıyı açtı. "Bizimkilerle de tanışın" dedi. Gelin bakalım diye seslendi. Başları önde kuyrukları her iki yana kesik, kesik ve hızlı sallanarak iki karabaş içeri girip adamın dizlerinin yanında oturdular. Adam kadına "Gelin korkmayın," dedi. Kadın hiç duraksamadan gelip elini en yakın olan köpeğe uzattı köpek hafifçe başını uzatıp kokladı. Kadın elini ağır ama emin bir şekilde köpeğin gıdığına koyup okşamaya başladı. Öbür eliyle de öbür köpeği sevmeye başladı. Yavaşça çömelince köpeklerin her ikisi de kadına doğru yönelip kafalarını omzuna doğru yasladılar. Kafasını bekçiye doğru kaldırıp "Çok severim ben köpekleri bunlar çok güzeller" dedi. Adam da "Onlar da sizi sevdiler" dedi. O sırada içeri koca kedi girdi köpeklerin arasından kadının şaşkınlığına aldırmadan uzanıp kafası ile kadının yanağına doğru kendi yanağını üst tondan mırlayarak sürttü. Adam "Vay! Sizin kedi çok hızlıymış," dedi gülerek. Ama yine de hafifçe geri çekmişti kendisini. Kadın ne olduğunu anlamadan bu sefer öbür yanağını sürtüp bir adımda sedirdeki adamın ayakucundaki boş alana zıpladı. Adam bu kez iyice geri çekti kendisini. Bu kez kadın "Ne oldu kimmiş hızlı?" diyerek güldü. Vaşak onlara hiç aldırmadan sanki küçük bir kediymiş gibi oraya uzanıp kafasını patilerinin üstüne koyup mırlamaya devam etti. Bekçi, adama doğru ellerini yavaşça "Sakin olun, korkmayın" diyerek aşağıya doğru hareket ettirdi. Yatağın yanına gidip koca kedinin yanaklarını sevdi "Aferin benim oğluma. Sedirde bu kapıdan taraf onun yatmayı sevdiği yer." dedi. Sonra köpeklere dönüp "Hadi dışarı!" diye emretti. Önde köpekler bir anda dışarı çıktılar arkasında koca kedi bir sıçrayışta onlara yetişti. Bekçi "Ben yiyecek bir şeyler hazırlayayım," dedi. Kadın "Yardım edeyim lütfen," diyerek ayağa kalktı. "Bence siz de dinlenin, kahvaltı türü bir şeyler yaparım ben şimdi," dedi adam. Kadın nezaketin sırası değil diye düşündü ve "Olur" dedi. Otellerdeki geç kahvaltıya benzer bir şeyler hazırladı bekçi yarım saatte. Kadın bu arada tekrar uyumuş olan ağabeyini hafifçe sarsarak uyandırdı " Hadi bir şeyler atıştır bakalım" dedi. Çaydanlıkta kaynayan suyun sesi eşliğinde sessizce karınlarını doyurdular. Bu geç kahvaltıdan sonra yaşlı adam "Benim biraz işlerim var siz dinlenin, ha, bu arada şu kapıdan çıkınca karşıdaki kapı banyoya açılıyor, merdivenle de üst kattaki oda ve küçük balkona çıkılıyor, gerekli olursa aklınızda olsun," diyerek dışarı çıktı. Genç kadın pencereden görülmemeye çalışarak dışarı bakmaya çalıştı. Yaşlı adam patikada yürürken etrafında iri köpekleri ve kedi koşturup oynaşarak ona eşlik ediyorlardı. "Ne ilginç bir topluluk" diye düşündü içinden sonra hafif bir kıskançlık hissinin kabardığını hissedince bakışlarını kulübenin içine çevirdi. Çok sade ve düzenliydi her şey. Girişin sol yanında ağabeyinin yattığı pencere önündeki uzun sedir, bunun hemen ayakucunda bir masa ve iki sandalye, karşı duvar tarafında bir büyük koltuk ve şömine, girişle şömine arasında ise lavabo ve mutfak dolabı vardı. Biraz daha sedire yakın dursa da tam orta yerde de büyücek bir soba duruyordu. Giriş kapısının tam karşısındaki duvarın sol tarafında sedirin başucuna yakın tek kişilik bir koltuk, onun sağında ise tabandan tavana rafları olan bir kitaplık duruyordu. Kitaplığın yanında ise kulübenin diğer bölümlerine geçişi sağlayan korucunun gösterdiği kapı vardı. Şöminenin önüne gitti. Orada birkaç aile fotoğrafı ve bunların önünde çok hoş bir çift küpe duruyordu. Resimlere baktı. Bir süre kimin kim olduğunu tahmin etmeye çalıştı. Bakışlarını tekrar odaya çevirdi. Ağabeyi bu arada tekrar uyumuştu. Tek kişilik koltuğu sedirin yanına çekip oturdu. Ayaklarını ağabeyinin ayakucuna doğru uzatıp hafifçe koltuğun içine gömüldü.

Birden sıçrayarak uyandı. Yaşlı adam şömineye kucağındaki odunları koyuyordu. Dışarıya doğru bakışlarını kaydırdı. Neredeyse akşam olmuştu. Toparlanıp ayağa kalkarken ağabeyi de uyandı. Saatine bakınca "Ooo! Amma uyumuşuz, neredeyse akşam olmuş" dedi. Yaşlı adam "O kadar da değil ama ikindiyi biraz geçtik, gelin biraz dışarıda verandada oturalım" dedi. "Evet, iyi olur," dedi genç adam elini kendisini tutması için kardeşine uzatırken. Yaşlı adam da yanına gelip yardım etti. Dışarıda ikisi geniş sedire oturdu yaşlı adam ise sandalyeye oturdu. Köpekler başları önde kuyruklarını sallayarak izin ister gibi yavaşça verandanın ucuna gelip iliştiler. Koca kedi ise hiç izin falan istemeden ve de aldırmadan bir sıçrayışta yaşlı adamın yanına sıçradı yanakları ile adamın dizlerini sevmeye başladı. Adam eliyle yanaklarını sevip "Otur, otur" deyince kedide yan tarafına kıvrılıverdi. Adam, "Kediyle köpek ne güzel anlaşıyorlar, biz insanlar anlaşamazken" deyince Kadın" Başlama yine ağabey!" diye ikaz etti. Yaşlı adam kaşlarını kaldırıp merak içinde soran gözlerle ikisine de bakınca "Şey ağabeyim sıkıntılı bir ayrılık süreci yaşıyor da" dedi. Adam "Sıkıntı falan yok,.Oldu, bitti işte!" diye atıldı. Yaşlı adam "Sorun değil, yaşarken olur böyle şeyler" dedi. Bu kez kadın "Öyle de bu ikisinin ayrılacağına hayatta inanmazdım ama!" diye isyan etti. "Neden ki?" dedi adam.

"Her konuda anlaşan birbirini seven bir çifttiniz siz!"

"Sen niye yalnızsın o zaman? Niye kimse ile uzun vadede ilişkin sürmedi? Çok iyi kısmetlerin oldu!"

"Aman ağabey! Olmayınca olmuyor uyuşmak başka şey birlikteliği götürmek başka şey ama siz yıllarca iyi bir çifttiniz"

"Çifttik ama artık değiliz olamıyoruz, çok mu zor bunu kabullenmek?"

"Bana zor geliyor ne bileyim?"

"Beni bu dağ başına bunları tartışalım diye mi getirdin yoksa bu tartışmalardan uzak kalayım diye mi?"

"Haklısın özür dilerim, kapatalım bu konuyu hem ev sahibimizi de sıkmayalım"

Yaşlı adam gözleri yerde hafifçe güldü. "Yok, canım niye sıkılayım, hem önümüzde koca bir gece var, modern hiçbir iletişim aracımız da yok zaten" dedi yine gülerek. Sonra kadına dönerek " Bakın normalde düşman olan iki tür, çoban köpeği ve vaşak. Birlikteler sırt sırta vermiş kardeşçe yaşıyorlar. Her köpekle her kedi böylesine dost olmaz. Ama gün gelecek belki yolları ayrılacak. Sadece onlar da değil bu köpekler iki kardeş değildi. Üç taneydiler ama diğer birisi kendi yoluna gitti. Diğerlerine uymadı başka bir yuva edindi kendine." Anlamaya çalışıyormuş gibi başını sallayan kadının gözleri uzaklarda bir yerlere takıldı. Uzun bir sessizlik oldu. Birden iki köpeğinde hızla ayağa kalkması ve bir noktaya doğru hırlamaları tümünü uzaklardan geri getirdi. Koca kedi de aynı yöne doğru hafifçe sırtını kabartarak dikkat kesildi gırtlağından hafifçe bir homurdanma geldi. Kadınla adam tedirgin olmuştu. Yaşlı adam ellerini köpeklerin sırtına koyup "Şişşt" dedi. Bu arada kedi yavaşça eğilmiş olan adamın omzuna sürtündü. Yaşlı adam bu kez iki eliyle yavaşça kedinin yanaklarını sıvazladı. Sonra misafirlerine dönüp "Muhtemelen kış sonrası zayıf düşmüş bir ayı yakınlardan geçti" dedi. Ayı sözünü duyan misafirleri daha da tedirgin oldular. "Korkmayın hiçbiri buraya gelmez, hem ekibimiz çok güçlü," dedi. Hayvanlar tekrar sakinleşse de dışarıda misafirlerdeki tedirginlik sürüyordu. Güneşin vedası da yakındı. Yaşlı adam "Hadi içeri girelim, hepimizin doğanın çocuklarıyız bakın, ortak düşman hepimizi diriltip bir araya getirdi, hadi ortak bir keyif için akşam yemeğini hazırlayalım, tok karnına korkmak aç karnına korkmaktan iyidir" dedi gülerek. Konukları da gülümseyerek büyük bir memnuniyetle ona eşlik ettiler. Yemek boyunca iki kardeş iyice rahatlamış görünüyorlardı. Birbirleri ile ilgili eski hoş öykülerini anlatıp durdular. Genç adam ünlü ve tutulan bir avukattı. Genç kadın ise televizyonda haber programları yapıyordu. Yaşlı adam

bunu öğrenince genç kadının niye tanıdık geldiğini anladı. Bir ara kardeşlerin yaşlı adamla ilgili merakları depreşti. Yaşlı adam kısaca üniversiteden emekli biyolog olduğunu, çocukları büyüyüp evden ayrıldıktan sonra hep istediği doğal ve doğa içinde yaşama kendisini attığını anlattı. Genç kadın eşini sorunca eşinin de biyolog olduğunu buraya gelmeden bir süre önce vefat ettiğini söyledi kısaca. Konuyu değiştirmek ister gibi kadın "Ağabey ayağın nasıl ağrısı geçmiş gibi?" dedi. Genç adamın ağrısı bayağı azalmıştı. Bileğini kısıtlı da olsa oynatabiliyordu. Gecenin sonuna doğru yavaş adımlarla da olsa tuvalete kendisi yardımsız gitti. Korucu yatmadan önce bir doz daha ağrı kesici verdi kendisine. Sonra "İzninizle," diyerek genç adam arkasını dönüp yorganına sarılıp yıldırım hızı ile uykuya daldı. Genç kadın "Ağabeyime hayranım küt diye uyur. Ben ise en az yarım saat yatakta dönerim,"

"Yaşlanınca zaten uykusu azalıyor insanın ben de kendimi zorlamıyorum artık daldığım yerde daldığım sürece uyuyorum İhtiyarlığın bana göre bir nimeti bu" dedi gülerek.

"Yok, canım o kadar da kendinize haksızlık etmeyin."

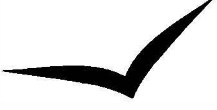
"Latife işte yine de yaşlandım görünen köy kılavuz istemez" deyip sobaya gitti iki odun daha attı. Doğrulurken bir an bakışları şöminenin üstündekilere yöneldi. Kısa bir hüzün anı gelip geçti yüzünden. Bu an genç kadının gözünden kaçmadı. "O küpeler çok hoş ve ilginç sanırım uzun süredir el değmemiş onlara! Neden oradalar?"

"Küpeler el değmeden uzun süre durmaya alışıklar!" diyerek alaycı bir şekilde güldü. "Yurt dışına bir geziye gittiğimde maden, kılıç ve takı işçiliği ile ünlü tarihi bir kasabaya uğramıştık oradan eşime o küpeleri almıştım. Dönüşte kendisine verdim. Aldı baktı teşekkür etti ve yandaki kitaplığın rafına koydu. Dört beş ay sonraydı sanırım, baktım hala orada duruyorlar. Kaldırıp kitaplıkta daha korunaklı bir yere koydum." Yaşlı adam bir an durakladı gözleri boşlukta bir yerlere takıldı. Bir şeyin etrafından dolaştı sanki dikkatlice. Adını anmak istemedi ölümün. Cümlenin başında hafifçe titredi sesi, "Doğal nedenlerden ötürü hayatta yalnız kalınca," kısacık duraklayıp tekrar nefes alıp sözüne devam etti,"hep içimde kalmış olan bu işe başvurdum. Tabii ki eski bir öğrencimin babasının torpili ile emekli yaşlı bir adam olarak bu işe alındım. Buraya gelmek üzere kitaplığımı toparlarken bu garibanları gördüm yine. Çıkarken ceketimin sol iç cebinde küpeler de vardı, biraz eski kafalıyım belki ama bunca yalnızlığı hak etmediklerini düşündüm, yanıma aldım onları da" Kadın bir an ne diyeceğini bilemedi. İçinden "Ne aptalım! Ne diye sordumsa bunu şimdi, adamcağızı üzdüm boş yere!" diye geçirdi. Yaşlı adam aklından geçenleri okumuş gibi "Evladım üzülme, söyleyemeyecek olsam söylemezdim, hüzün duymak bile hoş geliyor insana bir dinleyeni varsa, hem zaman her şeye ilaç oluyor zaten, hele de bir yaştan sonra" dedi. Kadın başını hafifçe öne eğip " Yine de özür dilerim" dedi zor duyulur bir ses tonuyla. Uyumuş olan ağabeyine bakıp "Eşi terk etti aslında, belki eşi haklıydı belki ağabeyim ama ben son güne dek pek olan bitenle ilgilenmedim, ne zaman benimle konuşmaya kalksa geçiştirdim, bir şey olmaz, olur böyle şeyler dedim hep"

"Elinde olsa yapmazdın, gelecekte daha iyi olabileceksen geçmiş için üzülme. Bak yanındasın onun." Kadın evet der gibi başını salladı.

Bu sırada kapıdan homurtu ve iniltiler geldi. Yaşlı adam kapıyı açınca muhteşem üçlü adamın etrafını sardı. Kimisi sürtünüyor kimisi elini kimisi yüzünü yalıyordu. "Durun durun haylazlar" diyerek eliyle dışarı süpürdü üçlüyü geriye dönüp ben bunlara yemeklerini vereyim" dedi. Kadın "Tamam," dedi. Dönüp huzurlu bir şekilde uyuyan ağabeyine baktı tekrar.

Muammer CAN

Terleyen Kelimeler

Bir ömür geçirdiğim köhne odalarda
Hicranım vardı benim terleyen kelimelerim

En sarışın eylülde doğmuşum saçlarım dökülmüş
Bundandır her pazartesi seheri hüzünlenişim

İçli insana böylesi yaşamak zulüm, böyle duvarsız
Bazen vuslata açılan pembe penceredir ölüm

Toprak ve sudan yaratılmışım, Fırat ve Dicle kardeşim olur,
Tüm kederli ırmakların aktığı mecra kalbim

Uzun uzun bir çiçeğin açmasını seyrederim, gün batımında
Üveyikler yaşasın diye ayçiçeği olan tinim

Sapanının lastiği koptuğunda çocuk mücahitlerin
Kalbimi söküp ellerine veren de benim

Kimseden alkış beklemedim, beklemem, işim bu
Her vurulan mazlumun yerine ölmek kaderim

TURGUT UYAR'DA ŞİİRSEL SÖYLEMİN DOĞASI VE PARÇALANMIŞ RUHSAL / ZİHİNSEL DÜNYA

Zafer DEMİR

Turgut Uyar'ın şiir dünyasını kuşatan atmosferin temel olarak mutsuzluktan oluştuğunu söylemek mümkündür. ("Mutluluklar birikmiyor mutsuzluklar birikir" T. Uyar) Şair şiirlerinde kimi zaman bu mutsuzluk çemberinden çıkmaya yeltenir görünmekle birlikte (uzak bir geleceğe ilişkin kimi umutlar, yanıp sönen anlık mutluluklar...) her defasında gerçeklikle kurduğu derinliksiz ilişkilerden bıkarak, yeniden ve daha koyu bir yalnızlıkla bu mutsuz dünyanın içine yerleşmektedir. Uyar'ın şiirlerinde kendisine en yakışan yerin bu dünya olduğuna inanır bir tutum içinde olduğu görülmektedir:

(...)

Bu karanlık böyle iyi aferin Tanrıya
Herkes uyusun iyi oluyor hoşlanıyorum."

(...)

Bu senin eski zaman gözlerin yalnız gibi ağaçlar gibi
Sularım ısınsın diye bakıyorum ısınıyor
Seni aldım bu sunturlu yere getirdim
Sayısız penceren vardı bir bir kapattım
Bana dönesin diye bir bir kapattım

(Göğe Bakma Durağı)

(...)
"Bütün ağaçlarla uyuşmuşum
Kalabalık ha olmuş ha olmamış
Sokakta yitirmiş cebimde bulmuşum
Ama sokaklar böyleymiş
Ağaçlar böyleymiş
Ama sizin adınız ne
Benim dengemi bozmayınız"

(Tel Cambazının Tel Üstündeki Durumunu Anlatır Şiirdir)

Turgut Uyar'ın toplumla, kalabalıklarla, "abluka altında" olarak tanımladığı evlerle, şehrin uğultusuyla bir alıp verememe durumu, bir çatışma yaşadığı açıktır. Bu çatışmanın Uyar'ın şiirine, büyük bir iç sıkıntısı, kaçıp gitme, arınma isteği olarak yansıdığından söz etmek mümkündür. Bu durumun, özellikle belli belirsiz bir umudun, (kaçıp kurtulabilme, bir yerlere sığınabilme umudunun) "Geyikli Gece"yle yeşerdiği, bu umudun "Dünyanın En Güzel Arabistanı'ndan sonra yazılan "Tütünler Islak" adlı kitabındaki şiirlerde daha belirgin bir hale geldiğinden söz etmek mümkündür:

"Geyikli gecenin arkası ağaç
Ayağının suya değdiği yerde bir gökyüzü
Çatal boynuzlarında soğuk ayışığı"
İster istemez aşkları hatırlatır
Eskiden güzel kadınlar ve aşklar olmuş
Şimdi de var biliyorum
Bir seviniyorum düşündükçe bilseniz
Dağlarda geyikli gecelerin en güzeli

Hiçbir şey umurumda değil diyorum
Aşktan ve umuttan başka
Bir anda üç kadeh ve üç yeni şarkı
Belleğimde tüylü tüylü geyikli gece duruyor"

("Geyikli Gece)

Geyikli Gece'yle ilgili olarak Gülten Akın (1983): " Türk şiirinde İkinci Yeni'nin iki koldan geliştiğini söyleyip durduk hep. Bu iki kolda da temel felsefe (Varoluşçuluk) dur. Varoluşçu felsefenin bir yanı kurtuluş umudu tanımayan, insanı " Saçma"nın, "Absürd"ün kara sularına alan düşüncelere yaslanır. Öteki yanı ise, insanın kurtuluşunu aşk gibi, dostluk gibi, insan sevgisi gibi kişisel ya da toplumsal bir amaca bağlanmada bulur. Turgut Uyar'ın "Geyikli Gece" ile başlattığı şiiri bu ikinci kol Varoluşçuluk izini sürer. Kurtuluş aracı olarak en çok cinsel aşk, serserilik, eylemsizlik teorisi geçerlidir." (Akın: 1983, s: 124) Akın'ın, Uyar'ın bu şiirinden hareketle onun şiir dünyasına ilişkin söylediği bu sözleri, Uyar'ın şiir dünyasına geniş bir perspektiften bakıldığında, doğruluk oranı yüksek, ancak bütüne değil parçaya ilişkin bir anlayış olarak düşünmenin daha doğru bir yaklaşım olacağı açıktır.

Turgut Uyar'ın lirik bir şair olduğunu söylemek çok zordur. Uyarın şiirini tasarlarken, ilk olarak, dış gerçekliği şiirine konu edinmeden önce olabildiğince soyutladığı, sonra onu keskin bir bilinçlilik durumu içinde, şiirin yüzey yapısında itinayla somutlaştırdığı görülmektedir. Uyar'ın şiirsel söyleminde çağrışımın şiddeti çoğu zaman, şairin iç dünyasında bir geçmişi/izdüşümü bulunan yoğun bir baskıcı dış gerçeklik tarafından belirlenmektedir. Uyar'ın söylemindeki duygusal ve düşünsel değişimi önemli oranda belirleyen şey ise huzursuz bir yarı karanlıkla çevrili bir geçmiş zamanla, kaçıp kurtulma, açığa, aydınlığa ulaşma hevesiyle dolu bir gelecek zamana ilişkin, bütünlükten yoksun, güçsüz beklentiler arasındaki gerilimdir. Cöntürk, Uyar'ın bu durumunu : " Gidip, gelmek, bir bakıma, yine iğretiliği gösteriyor. Bu iğretilik yine bir ip cambazının iğretiliğini andırıyor. Şair, buna göre, gitmekle gelmek arasında dengesini kurmuş olan ve bu dengeyi korumaya çalışan bir cambaz durumunda oluyor. Şairin dengesini kurmuş olması demek yaşamını hem dünyaya (reel dünyaya) hem de kendisine (hayal ve özlem dünyasına) uygun düşürmesi demektir." (Cöntürk: 2006, s: 235) şeklinde dile getirmektedir. Şair, şiirsel söylemini geliştirirken reel dünyadan yola çıkmakta, ancak reel gerçeklik onun iç dünyasını kuşatan ruhsal dalgalanmalara çarparak parçalanmakta, imgesel gerçeklik, iç sıkıntısının, huzursuzluğun sularından geçerek sözel nesnelere dönüşmektedir. Cöntürk : " hayal evreni ile reel dünyayı bütünsü birbirinden ayırmak mümkün değil. Bazı öğeler her iki evrenin malı olarak öğeleri temsil etmekte üzere kullanılıyor. Bu yüzden şairin bize getirdiği dünyanın reel mi yoksa hayalsal mı olduğu zaman zaman anlaşılmıyor" (Cöntürk: 2006, s: 236) derken aslında örtülü bir biçimde, şairin şiirsel zamanının, bilinç akımı tekniğine uygun olarak geçmiş ve geleceğin içinde eridiği "sıkışmış" bir şimdiki zaman olduğunu belirtmektedir. Şairin ruh dünyasını belirleyen etkinin bir ucu nesnel gerçekliğin algısında diğer ucu ise şairin iç dünyasının derinliklerinde gibidir. Algısal gerçeklik, şairin iç dünyasında imgesel gerçekliğe dönüştükten sonra, şiirde, hem algısal hem de imgesel gerçeğin yankıları, izleriyle dolu, bambaşka bir yüze sahip bir olarak belirmektedir:

Senin bu ellerinde ne var bilmiyorum göğe bakalım
Tuttukça güçleniyorum kalabalık oluyorum
Bu senin eski zaman gözlerin yalnız gibi ağaçlar gibi
Sularım ısınsın diye bakıyorum ısınıyor
Seni aldım bu sunturlu yere getirdim
Sayısız penceren vardı bir bir kapattım
Bana dönesin diye bir bir kapattım
Şimdi otobüs gelir biner gideriz
Dönmiyeceğimiz bir yer beğen başka türlüsü güç
Bir ellerin bir ellerim yeter belliyelim yetsin
Seni aldım bana ayırdım durma kendini hatırlat
Durma kendini hatırlat
Durma göğe bakalım

(Göğe Bakma Durağı)

Uyar'da şiirsel gerçekliğin yapısı hakkında, Cöntürk " Dış dünya çok karmaşık bir şey. Bu yüzden şair üzerindeki etkileri de çeşitli ve karmaşık. Bu etkiler şairin dünyasını durmadan değiştiriyor. Şairin iç dünyası bir de kendi kendine değişiyor. Hele zamanla. İç dünyası değişen şair o kadarla kalmıyor. Dünyaya bakış tarzı, ona karşı davranış tarzı da değişiyor. Buna göre dış dünya hem kendi başına değerleri olan bir varlık, hem de şairin bakışına, görüşüne göre değer alan bir varlık oluyor." (Cöntürk: 2006, s: 205) demektedir.

Turgut Uyar'ın asker kökenli oluşu'nun (yüzbaşılıktan ayrılmıştır) onun şiirsel söylemine derin ve taşkın duyguların akılla bastırıldığı haki bir ton kattığı, böylece şiirinin merkezinde yer alan mutsuz ve yalnız kişiliği kendi rengine boyadığı söylenebilir: "Eski asker, duvara resimleri çakardı

Duvarda 205 pipo.

Kimin 205 piposu var...

Duvarda geniş bir soru?

Yanlış bir yalnızlık mı?

Yanlış bir kovuşturma...

Yanlış bir eski..."

(Bağlı kalmanın yeri)

"Eski kışlalarda bu güz öğleleri

Duruma en aykırı oynak şarkılar

Sıcak çaylardan soğuk gazozlardan beklediğimiz

(Bir Kantar Memuru İçin İncil)

Uyar bu şiirin başlığında geçen "İncil" için şiirin bulunduğu sayfaya yanlış bir anlaşılma olmasın, sakın umutlanıvermeyin dercesine " Müjde anlamında değildir" (İncil: Müjde) şeklinde bir dipnot düşmeyi unutmayacak kadar da zarif (!) dir. Kendini Cöntürk'ün deyişiyle " kuşatma altında, abluka altında" (2006) hisseden şair "dünya"yla çekişmesinde (iç dünyası dahil), yitirileceği başından belli bir savaşın, cesur ama çaresiz komutanı durumunda görünmektedir. Uyar bir taraftan dünyada yaratılan her türlü değerde (kurulan evlerde şehirlerde, bürokrasinin tekdüzeliği içinde yazılan yazılar, düzenlenen dosyalarda...) yoğun bir emeğin olduğunu görmekte, bir taraftan bu emeğin hakkının ödenmeyişine, gasp edilmesine öfkelenmekte, serzenişte bulunmaktadır. Ancak temelinde toplumcu bir öz bulunan bu anlayış, şiirsel düzlemde, kendi tarihsel haklılığını ortaya koymada umutlu bir söylem geliştirmek yerine, "psikolojide "öğrenilmiş çaresizlik" olarak kavramlaştırılan, daha savaşmadan kendini yenilgiye mahkûm hissetme benzeri olumsuz bir ruh haliyle dile getirilmektedir:

"Güçsüzdüm isteksizdim kötülüklerle ölümlerle adamlarla savaşmaya

Güçsüzdüm savaşmaya

O krallara benzerdim ki uyruğu dağılmış utancında acısında

Yenilmenin

(D.E.G.Arabistanı, s. 6)

Uyar şiirine şehrin ve kalabalıkların çoğu kez düzensiz ve güvenilmez bir yaklaşımla konu edilmesinde, onun "alışageldiği hayatı" (askerliği) belki de kendisinin ve ailesinin geleceğini önceden rahatça güvence altına alabilecek sağlam bir plan olmadan bırakmasından kaynaklanan kaygı ve korkuların da bulunduğu açıktır:

"Kadınlar adamlar şehri uğultularla dolduran namussuz kalabalık

Yorgun kalabalık iyi kalabalık alaycı düzenbaz kalabalık

(Dünyanın En Güzel Arabistanı, s, 13)

"Bakın bu şehri ben kurdum ben büyüttüm ama sevemedim (D.E. G.Arabistanı s, 64)

Özellikle yukarıdaki son dize şehrin insanının kendi benliğine yabancılaşma düzeyini ortaya koymada bir anahtar niteliği taşımaktadır. Çünkü Modernizmin, ruhsal ve zihinsel dünyasını parçaladığı insan, aklıyla, mühendislik/mimarlık bilgisiyle, bedensel emeğiyle, kol gücüyle, daha iyi bir gelecek, daha güzel bir toplumsal düzen için yaratmıştır bu şehirleri. Ancak çarpık kapitalizmin bütün kötülüklerini bağrında taşıyan şehir, her fırsatta kötülüğe hazır ve teşne beklemektedir.

Uyar'ın şiirinin bütünüyle yaşamaktan duyulan çok yönlü, yoğun bir "mutsuzluk" duygusu üzerine inşa edildiğini söylemek mümkündür. Çünkü Uyar'a göre asıl olan tek gerçek mutsuzluktur. Mutsuzluk, mutluluk fotoğrafının arabı gibidir. Onda mutluluk anları yaşanıp bittikten sonra mutsuzluğa bitişirler, tıpkı denize ulaşan nehirler gibi, ondan bir parçaya dönüşür, onun soluk bir kopyası olurlar: "Mutluluklar birikmiyor, mutsuzluklar birikir." Ancak şairin şiirsel söylemine geniş bir perspektiften yaklaşıldığında, onun, bu mutsuzluk duygusunun şiddeti karşısında zaman zaman yılgınlığa düşüyor gözükse de, ona bütünüyle teslim olmadığı, onu rasyonel bir kavrayışla, soğukkanlı bir biçimde ve belirli mesafeden ele alarak, şiirsel söylemine konu edindiği görülmektedir.

Gerçek dünyayla kurduğu ilişkiler, o dünyaya ait canlı, sıcak izlenimler, Uyar'ın iç dünyasında, renklerini kaybederek birden solan, buruşan, çürüyen bir özellik kazanır gibidir. O mutsuz iç dünyası, değdiği her şeyi dönüştürerek, kendi rengine boyamakta, bu iç dünyasının perdesinde, geçmiş zamandan anımsayışlar, görüntüler, sesler, birbirine karışmaktadır. Uyar, her zaman, hayatın görünür yüzünün, o derin kabuğunun altında yatan mutsuzluğun bilincindedir. Ancak yine de kimi şiirlerinde, kendisini bu karanlık sulardan tutup çıkaracak, bu iğreti akıştan çekip alacak bir umut arayışında, rahatlama arzusunda görünmektedir. Özellikle "Geyikli Gece"de, bu kaçıp kurtulma, kafasında yarattığı o düş ülkeye sığınma arzusu, bütün şiddetiyle varlığını hissettirir görünmektedir.

Geyikli geceyi hep bilmelisiniz
Yeşil ve yabani uzak ormanlarda
Güneşin asfalt sonlarında batmasıyla ağırdan
Hepimizi vakitten kurtaracak"

Uyar'ın bu derin mutsuzluk ve mutluluk aranışlarıyla örülü dünyası hakkında Cöntürk, şunları söyler: " ...Uyar'ın şiiri, iyi ve kötü olan reel dünyalarla, şairin mutlu ve mutsuz olan reel dünyaları ve mutlu olan kurtuluşsal dünyalarının son derece kompleks olan bir karışımından ibarettir. Uyar'da bu dünyalar arka arkaya, iç içe tekrarlanır. O kadar ki bir tek şiirde bu dünyaların hepsini de bulmak mümkündür. Fakat bu dünyalar teker teker var olan şeyler olmayıp, birbirini tamamlamakta ve Uyar'a büyük bir dünya kazandırmaktadır." (2006, s: 10)

Dış dünyaya ilişkin nesnelerin, kalabalıkların, mekânların (özellikle şehrin) Uyar'ın şiir dünyasına daha çok olumsuz özellikleriyle girdikleri görünmektedir. Bu algıda şairin içinde bulunduğu mesleğin, (Ordu'dan yüzbaşı olarak ayrılmış, sonrasında Seka'da çalışmıştır) bürokratik, tekdüze iş dünyasının da önemli bir etkisi var gibidir. Şairin orduda geçen uzun meslek hayatı nedeniyle üniformanın kuralı ve töresi ile koşullandığını, ordudan istifa ettikten sonra da bürokratik ilişkilerin ağır bastığı bir çalışma dünyası içinde yaşamak zorunda kaldığı bilinmektedir:

"Daha ellialtı dosya var düzenleyeceğim
Gökyüzünün kalkıp dudaklarıma bir değmesi var
Oysa kapılar var duvarlar var perdeler var "

Öte yandan şehrin olumsuz bir imge olarak şiire konu edinilmesinde, şairin, Ankara gibi metropol bir şehre geldiğinde yaşadığı kültürel şokun, "anomi" nin etkisinden de söz edilebilir. Uyar, bu konuda düşüncelerini Attila Özkırımlı'yla (1984) paylaşırken:" Demokrat Partinin yarattığı para patlaması değinmek gerekir. Para patlamasının getirdiği değerlerin değişmesine, sarsılmasına. Ben kendi adıma, bir subay olarak Terme'den (Samsun), Ankara'ya geldiğimde büyük bir sarsıntı geçirdim, bir hesaplaşmaya girme gereği duydum."

şeklinde ifade etmektedir. Yine bu konuyla ilgili olarak M.H.Doğan (2008) "... İlkin Turgut Uyar kentin *sıradan* bir üyesidir. İkinci olarak ise şair kimliğiyle toplumun *dışlanmış* bir üyesidir. Az sonra değineceğim: Kente kültürel olarak derin bir yanılsamaya yol açacak, tüm referans odaklarını dönüştürecektir, ama şairi öncelikle etkileyen büyük kentin *güncel* yaşamıdır. Taşranın ufkunu bir anda tuzla buz eden nesneler dünyasıdır. Neonlar, oteller, işlikler, vb. Uyar'ın kentliliğinin ve şiirinin büyük ölçüde bu olgu çevresinde belirlendiği, çok önce Hüseyin Cöntürk ve Nermin Menemencioğlu tarafından da vurgulandı."demektedir.

Şehrin gürültülü kalabalığının, kara yüzlü binalarının, renksiz, havasız, gri odalarının sıkıntısı şairin mutsuzluğunu, ölüme benzeyen can sıkıntısını besleyen nedenlerin başında gelmektedir. Turgut Uyar'ın içinde yaşadığı bu mutsuz dünyanın "odaları loş" " rakıları ısınmış", " gökyüzleri ağır aksak", "suları kirli ve bulanık" "güneşleri soğuk" "şehirleri uğultulu", kalabalıkları düzenbaz",'dır. Onun şiirlerinde gökyüzü kimi zaman, bu mutsuzluktan kaçıp kurtulabilmenin imkânı olarak olanca derinliği ve berraklığıyla belirmektedir. Kimi zaman şehrin binalarının aralığından gördüğü (belki bir öğle molasında bir lokantada otururken, ya da çalışma masasından başını kaldırıp pencereden baktığında) bu gökyüzünün, Uyar'da bir kurtuluş umuduna, arınmışlık hissi veren bir imgeye, mutsuz iç dünyasının kara bulutlarını dağıtan bir aydınlık bir maviliğe dönüştüğü görülmektedir:

"Ben bu şehre nereden geldim
Bir avuç gökyüzü için başım havalarda"

(İnadına Başıboş Aşk)

"İkimiz birden sevinebiliriz göğe bakalım
Şu kaçamak ışıklardan şu şeker kamışlarından
Bebe dişlerinden güneşlerden yaban otlarından
Durmadan harcadığım şu gözlerimi al kurtar"

(Göğe Bakma Durağı)

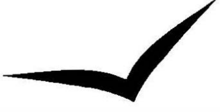
" Çaresiz kaldıkça seni düşünürüm
Önce sesin gelir aklıma
Sonra cumartesi geceleri gelir
Sonra gökyüzü gelir hemen kurtulurum"

(Senfoni)

Gökyüzüne bakmak, adeta şairin mutsuzluğunu, iç sıkıntısını azaltan, ona yaşadığı bu mutsuz hayattan farklı, daha sakin, daha sade, doğaya açık bir başka hayatın varlığını duyuran bir özellik kazanmaktadır. Gökyüzünün onun şiir dünyasını kuran temel imgelerden birisi olduğu söyleyen Cöntürk (2006) konu hakkında : " İçinde yaşadığı reel dünya Uyar'ı çokluk mutsuzluğa itiyor. Bununla beraber o, dünyadaki güzel şeylerle mutsuzluğunu hafifletmekten, kendini geçici bir süre için de olsa, feraha çıkaracak şeylerden faydalanmaktan geri kalmıyor. Örneğin gökyüzü onun için en başta gelen ferahlatıcılardandır. Onu yaşadığı şehrin sıkıntısından, çalıştığı odanın sıkıcılığından, bu odanın kapı, duvar ve perdelerinin ablukasından kurtaran, kendi kişisel yalnızlıklarından kurtaran gökyüzüdür: (2006, s: 224, 225) demektedir. Uyar şiirinde ayrıca, anımsamanın ve tekrarlamanın büyük bir yeri bulunduğu söylenebilir. Onun şiirinin, Cemal Süreya'nın "Mutsuzluğumu yeterince hak etmek için / Geri döndüm kilometrelerce yürüdüm." dizesinde gerçek anlamını bulan, has bir acıyla taçlandırılmış özgün bir yönü olduğu bir gerçektir. O yazılması gerekli büyük hikâyenin aslında kendisi olduğunun farkındadır: "Toplum içinde yaşamasına, yaşama gücünün çoğunu toplumsal kurumlardan, toplumsal değerlerden almakta olmasına, hatta 'aşk'a rağmen, her çağda 'tek başına' 'birey' olarak kalmış olan kişioğlunun macerasıdır ozanın macerası" (T.Uyar, "Yenide Aranması Gereken, Pazar Postası Mart 1958")

KAYNAKÇA:Cöntürk, Hüseyin, Çağının Eleştirisi, YKY, Ocak 2006, İstanbulKoçak, Orhan, Bahisleri yükseltmek, Metis yayınları, Nisan 2012, İstanbul Ercan, Enver, Şair Çünkü Onlar, Kavram Yayınları, Şubat 1990, İstanbulKahraman, Hasan Bülent, Türk Şiiri Modernizm Şiir, Agora Kitaplığı, Kasım 2004, İstanbulAsım Bezirci, İkinci Yeni Olayı, 1986 2. Basım, İstanbulMehmet H. Doğan, İkinci Yeni Şiir, İkaros Yayınları, 2008, İstanbulAkın, Gülten, Şiiri Düzde Kuşatmak, Alan Yayıncılık,1983, İstanbul

Melih ELHAN

milenyum notları

I

tadı mı
değişiyor
kahvenin,
bardağın
üstünde
ismin yazınca,
eski
oltaya
yeni bir
balık
sadece

II

gün dönümü,
en uzun
gece
bile
bir mal,
pazar için

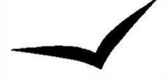
III

şehrin
yeni kabirleri
toplu konutlar
tanımadan
kimse kimseyi
altlı üstlü
yatıp gidiyoruz
işte

IV

pazar randevusu
avm'de
kimine
piknik niyetine,
kimine
az alışveriş
bol seyir
sık yutkunma

Zaman

Aysun ÇEVİK

Zaman, insanların uydurduğu ve benim hayatımı zindana çeviren kavramların başında gelir hep. Zamanı çoğunluğun böldüğü gibi bölmüyorum çünkü. On beş saat aralıksız çalışıp yirmi saat uyuyorum bazen. Ya da iki gün hiç uyumadan üzerinde çalıştığım projeyi bitiriyor, duş alıp birkaç saat gezintiye çıkıyor, bu süre içinde hiçbir yorgunluk belirtisi göstermiyor ama sonra da otuz saat uyuyorum. Benim bir günüm bazen normal insanların üç gününe tekabül ediyor ve bu yüzden "tembel, uykucu, çok çalışkan, hasta, süper, enerjik vs" gibi evet oldukça zıt anlamlar içeren sıfatlarla tanımlanmaya çalışılıyorum ve hepsi de aslında yanıltıcı... Günler ve aylar umurumda değil, para kazanmak için evimden çıkmam gerekmiyor ve teknoloji birçok angaryayı otomatiğe bağlama olanağı veriyor neyse ki. Şanslı mı sayılırım? Bence evet! Mevsimleri biliyorum zira kıyafetlerim değişiyor, ayları ve günleri bilmiyorum. İşleri biliyorum, ne kadar süreceklerini sayfa sayılarına ya da ilk beş sayfadaki içeriklerine bakarak anlayabiliyorum. Bunun için de saate ihtiyacım yok. Lütfen biyoritm demeyin... Konuya herkesin biricik olduğundan girip çıkamamam kuvvetle muhtemel...

Arabaya binmem ama hayatımı birilerinin arabaya binmek zorunda olmasına borçluyum. Daha doğrusu hayatta kalmamı. Çünkü otomobil üreten bir fabrika için çalışıyorum... Neyse ki fabrikaya gitmem gerekmiyor. Tasarımlarımı gönderirim, onlar da paramı gönderirler işte hepsi bu. Abartmaya gerek yok. İş arkadaşım hiç olmadı. Bir tek iş görüşmesi yaptım, kabul edildim ve on beş yıldır aynı firmaya iş yapıyorum. Sıkıldım mı, hayır. Hayatın kendisi daha sıkıcı olduğundan olabilir.

İnsana inanmam, söze inanmam, göze inanmam. Her şey yalan dolan... Mutfak bile. Ki hayatta kalmak için bir mutfağa ihtiyacımız var, gerisi hikâye. Sac kavurma sacta değil, güveç karides güveçte değil. Siz dışarıda yemek yiyenlere söylüyorum. Sanayi tipi ocaklarda, teflon tavada hazırladıkları etleri önünüze sac ya da güveçte koyuyorlar, her şey imaj... Boğazda balık kalmadığını bilmeyen kaldı mı, hayır... Ama boğaz kenarındaki teknelerden balık ekmek yersiniz. O boğazdan çıkmıyor o balık hanım teyze... Kime ne, o ayrı. Neyse ki jetonlar var. İletişime gerek bırakmayan.

Bence yüzyılın icadı jetonlar, karıma göre göz kalemi fırçası. Öyle alelade çekiyormuş kalemi, sonra fırça ile dağıtıyormuş. Pek güzel, pek puslu oluyormuş gözleri. Fırçasının yüzyılın icadı olduğuna inanıyor, bir de çek çekli valizlerin. Tencere kapak mı dediniz. Olabilir... Benim favorim daha önce de söylediğim gibi jetonlar. İletişimi sıfırlayıp güvenli geçiş sağlayan her şey başımın tacı; ki bence bu yüzyılın sorunu güvenlik. Jetonu atar ve geçip vapura binersin... Gerisi hikaye. Jeton olmasa bilet alman, bozuk para bulundurman vs. gerekebilir. Şehrin öte yakasına geçmek için birinin gözüne bakmak zorunda kalmamalıyım... Zulüm bu. Zulüm ne

demek bilmiyorsun diyenlere de sevgiler. Sen benden daha çok acı çektin ya da çekiyorsun diye benim acım değersiz değil ey şehrim ergeni... Bunu kardeşime söyledim, size değil. Her durumda kendi derdini anlatmaya başlayan komşular, kardeşler, teyzeler hatta mahalle bakkalı bu aşamada mevzubahis değil... Ama hepsi başka bir öyküye konu olmaya muktedir kişilerdir orası baki... Kime baksan ayrı bir hikaye. Çalıştığım fabrikaya bir kez gittim, kravatlar, ütülü gömlekler, parlak beyaz ışıklar, bitmeyen koridorlar, gülümsemeler, hoş geldiniz beş gittinizler, başüstüne, buyurun efendimler... Nefesim daraldı. Dışarı çıkıp bir sigara içip tüm bu yolu bir kez daha kat ettim. Sonra tamam dediler. Karıma göre bir firmada on beş yıl çalışmak basiretsizliğin kanıtı. Bence basiret ne demek bilmiyor, yoksa bu kadar çok söylemez. Basiret demeyi seviyor. Sadece tınısını sevdiği için söylediği sözcükler var... Basiret de onlardan biri. Para hesaba yatıyor mu, benim keyfim yerinde mi... e sorun ne o vakit? Kadınlar cevapları sevmez; soruları sever. Cevabı da yok haliyle. Buna alışkınım. O da bana alışkın. Yuvarlanıp gidiyoruz.

Bazı sabahlar ise insanları bir portakala benzetiyorum, ya da portakal formunda, işte öyle yuvarlak bir şeylere. Bazıları bütün ve yuvarlana yuvarlana ilerliyorlar hayatta; mutlu mesut. Bazılarının yuvarlaklıkları hasar görmüş, zar zor yuvarlanmaya çalışıyorlar. Arada yere yapışıp sonra güç bela tekrar formu toplayıp yola devam ediyorlar. Nasılsın sorusuna yuvarlanıp gidiyoruz yanıtı veriliyor olması tesadüf olamaz. Herkes bir bütün, bir yuvarlak olarak doğuyor ama bir şey oluyor bazılarına, terk edilme mi desem, az sevilme mi, çok fazla sevilme mi işte psikolojik şeyler... -bu kısmı karımın ilgi alanı beni aşar- olur ve form bozulur. İşte o zaman yuvarlanmak zulme dönüşebilir.

Bugün bir arabanın güvenlik ile ilgili bir kısmına kafa yoracağım oysaki arabalar güvenli değildir. Araçların çıkabildikleri hız doğaya aykırı... 120km hızla giderken duran bir araca çarparsanız... Olacaklar fizik kanunları ile bellidir ama insan bu hıza çıkan araç üretir ve biner. Bence hep birlikte çıldırmış olduğumuza başka bir kanıt aramak yersiz. Bir yerden bir yere daha kısa sürede ulaşacağım diye ölmeyi göze almak... Arabayı icat edip altında kalıp ölmek... Evet, arabalardan korkuyorum. Bir ev ve bir mahallede yaşıyorum, korkağım ama korkak olmadığımı kanıtlamak için kılıflar arıyorum. Rica ederim tekrar etmeyiniz, bunları karımdan yeterince duyuyorum. Karıma göre cesaret korkmamak değil, korksan da yapmaya devam etmek. Korka korka arabaya binenler bu duruma örnek gösterilebilir diyor, haklı olabilir. Onun cesaret dediğine ben çoğunlukla aptallık derim çünkü mesele hayatta kalmaktır. Bu bünye hayatta kalmaya programlı ne diyorsun hanım. Cesareti tanımlamaya kalkışacak kadar cesur olmadım hiçbir zaman. Karım cesurdur, ikimizin yerine. Gece yarısı kapı çalsa o açar mesela ki bizim kapımız pek çalmaz...

Evde çalışmak evde yaşamaya benzemez. Başka disiplinler gerektirir. Dışarıdan tembel işi görünen evde çalışmak, aslında sadece çok çalışkanların karıdır ama bunu sadece evde çalışmayı ve para kazanabilmeyi başarabilenler bilir.

Benim tek derdim kimse ile karşılaşmadan paramı kazanabilmek. Hayatta kalabilmemi para kazanmak zorunda olmaya borçluyum, çünkü yoksa uyanamam. Evet, uyanmak için güçlü sebeplere ihtiyacım var. İş yetiştirmek bunlardan biri.

Karım normal... Çok normal... Fazla normal... Ona doğum gününde "Normalliğin deliliği" adlı bir kitap hediye ettim. Anlamadı. Normal olmak deli olmakla eşdeğer gözümde ama anlatamıyorum. O kadar normal ki deliliği sokakta görse tanımaz. Yazık der... geçer. Hastalık sanır, tercih edilmeyen sanır... Ama bir deli ile evli kalmayı başarabilir. Her sabah saat dört buçukta uyanır ve bana yat artık der. Uyanmak için çok erken, uyumak için ise çok geç bir saattir ama anlatamam. Şarap açmak için karımın uyanıp yat artık demesini beklerim. Çareniz yok ise şarap bir çözüm olabilir. Kendi

başıma erteleyemeyeceğim durumlarda şarap açarım her zaman. Herkes konuşmak için içer ben susmak için. İçtim şimdi, sonra konuşalım dediğimde karım susar. Karımı susturmanın yolu susmak isteyebileceğim kadar ayık, konuşursam onu kırabileceğim kadar sarhoş olmama bağlıdır. Sadece böyle anlarda susar ve susmayı bilen bir kadınla evli olmanın büyük bir konfor olduğunu anlamamı sağlamak için ettiği birkaç cümle dışında beni taciz etmez. Ne zamandır karınızın konuşmalarını taciz olarak algılıyorsunuz... Şaşırtan sorular başlığı altına yazmışımdır zira terapistler beni şaşırtmaz.

Bir terapist sonrası kavgamızda -ki her terapi sonra kavga ederiz- Tanrı seni affetsin dedi karım... Tanrı beni, bizi hepimizi affeder meleğim, mesele birbirimizi ve kendimizi affedebilmekte dedim. Ben affedilecek ne yaptım diye kükredi. Her şeyin kendisi ile ilgili olduğunu zan etme hastalığından muzdarip. Mesele sen miydin, Tanrı'nın beni affetmesi mi dedim ve on beş sene önce masa almak için çıktığımız alışverişte olan bitenlerden başlayıp bu günden çıktı. Çoğunu takip edemedim. Beni böyle terk etti. Hiç terk etmez sanıyordum, evliliğimizi sürdürebilmemi bu yanılgıya borçluyum. Beni terk etmez, yan odada, şu duvarın arkasında durur sandım... Ama etti, beni terk etti. O kadar şaşırdım ki, şaşkınlığımdan terk edilme acısı yaşayamadım. Belirleyici duygu şaşırmaktı. Beni terk etmesinin hemen ardından düzenim bozuldu. Tüm düzenimi, sürekli düzenimden şikâyet eden karıma borçluymuşum; buna da şaşırdım. Beni terk edebildiği için şaşırmak ona saygı duymakla karışıyordu. Ben onu terk edemezdim ama o beni terk etmişti. Hala ağzım açık on gün geçirdim. Anneme göre ağzı açık ayran delisi gibi on gün bakmasaydım karım şimdi evde olurdu. Mesele hemen peşinden koşmamamdı. Kadınlar böyledir, birinin yarattığı boşluğu anında fark eder ve doldururlar. Annem hemen geldi, karımın yerini alabilecek başka bir kadına yer bırakmama derdindeydi. Boşlukları doldurmak... Bunu sadece İngilizce sınavlarından hatırlıyordum.

Hiç arkadaşım yoktu, konuşabileceğim, derdimi anlatabileceğim, danışabileceğim kimsem yoktu. Neden sürekli boşanmaktan bahsetse de bir an bile boşanabileceğimizi aklımdan geçirmediğimi merak ettim ve bir terapiste gitmeye karar verdim. Bir terapiste nasıl gidilir onu da bilmiyordum. Bugüne dek bu tür işleri karım hallederdi. Benim için neler yaptığını gittiğinde anladığım için kendime kızdım ama ona daha çok kızdım. Bunu anlamamı sağlayabilirdi, neden terk etme yolunu seçmişti diye içlendim. Daha çok içtim. Telefonlarımı açmadı, beni hiç aramadı. Günler, haftalar geçti. Nerede olduğunu bile bilmiyordum. Çalışamıyordum, yokluğu ile varlık kazanmıştı. Varken bu kadar farkında olmadığım varlığı orta yerde duruyordu. Her gün arıyordum, her gün. Dakikalarca çaldırıyordum ama açmıyordu. Bir gece yine aradım, açacağına dair hiç inancım yoktu. Bir yandan onu arıyor, bir yandan şarabımı açmaya uğraşıyordum. Bu kez açtı, ne var, ne istiyorsun dedi. Şarap açıyorum dedim. İçtin şimdi, sonra konuşalım dedi. Yine şaşırdım ama bunu ben söyleyecektim dedim. Ne söyleyecektin dedi. Şimdi içtim, sonra konuşalım diyecektim. Sonra gelsene dedim... tamam dedi kapatırken. Gelmeyecekti, ama geleceğine inanarak uyudum. O gelmedi, ben gitmedim. Annem sen git dedi, annem hep bir şeyler dedi, dinlemedim. Beni fabrikadan attılar, hatırı sayılır bir tazminat da verdiler. Anneme göre tazminatımı almamı da karıma borçluymuşum. Karım avukattır, karım avukat olduğu için tazminatımı vermişler. Birbirinden ilgisiz konuları ilgilendirmeyi başaran bir kadının oğluyum. Karım bunu farklı şekillerde bana binlerce kez ifade etmiştir. Karımın gözünden anneme bakmaya çalıştım, anneme ve bana. Olduğum adam olmamı borçlu olduğum bu kadın karımın beni terk etmesine sebep olan huylarımın müsebbibi miydi? Bu kadar ayrıntılı düşünemem. Yapamam bunu. Keşke karım burada olsaydı, o da şak diye ilişkiyi kurar, suçluyu bulur, nohut pilav yapmaya koyulabilirdi ama yoktu. Annemin varlığı ve karımın yokluğu arasında yürüyüş

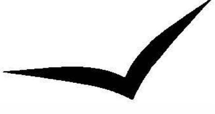
yapmaya başladım. Karımın önce evlenmemize sonra beni terk etmesine sebep olan huylarımın kökenlerini düşündüm. Bu bana iyi gelmedi, zira koşullarını yönetemeyeceğim bir sürecin sonucu olan tüm bu şeylerle suçlanamazdım. Aslında kimse kimseyi suçlamıyordu ama anlamam zaman aldı. Önce fabrikayı arayıp son çizimlerimi gönderdim. Kabul edip beni tekrar işe aldılar. Sonra karımı aradım, açmadı. Annesini aradım, bir sürü bağırıp yüzüme kapattı o da. Babasını aradım. Gel karını al ulan, bir eve iki dertli kadın fazla dedi ve yüzüme kapattı. Madem telefonda konuşamıyorsun mektup yazsana salak oğlum dedi annem. Mektup yazmayalı yüz yıl olmuş gibi geliyordu ama oturup bir mektup yazdım ve evlerinin kapısına bıraktım. Aynı gece babası ile beraber içmeye gittik, ikimiz de birbirimizi dinlemedik. Bir sen söyle bir de ben; bakalım dertli kimdir türküsü çalıyordu. Zamanlaması manidar dedik, güldük. Bu ana kız bu baba oğuldan ne istiyor ulen diye bağırarak evlerinin kapısına dayanmasaydık belki mektup işe yarayabilirdi. Şimdi karımın beni terk ettiği yetmiyormuş gibi, annesinin terk ettiği babası da evime yerleşmişti. Bunu duyan babamın da olay yerine intikal etmesi ile birlikte kare tamamlandı. Hayatını sen yönet oğlum dedi babalar, yoksa bir hayatın olmaz. Bir hayatım zaten yoktu, karım yoktu, evim işgal altındaydı. Ne yapacağımı bilemez halde balkonda otururken yine karımı aradım. Belki açar diye... Açmadı. Mesaj gönderdim. Babalar evimizi işgal etti gel beni kurtar yazdım. Aslında kahraman olan kadınlardır, beni kurtar diyen bir adama hiçbir kadın hayır diyemez, bebekleri oluyor onların oğlum, bir bebeğin çaresizliğine muhtaç onlar. Sen gel beni kurtar de, gelir o zaman diyen kayınpedere uydum, gel kurtar diye mesaj gönderdim ve uyumaya çalıştım... Belki gelir kurtarır, belki sen git onu kurtar diye çemkiren annem haklıdır... Bunu sadece zaman gösterebilir. Bunu sadece zaman gösterebilir... Bir arabanın güvenliği için uğraşırken de karınızın evine dönmesini arzu ederken de söyleyebilirsiniz. İkisine de uyar...

Kendi İle Kendisi
Yılmaz Gruda

Hayal Yayınları
ISBN: 978-605-5369-47-7
Sayfa Sayısı: 64

Özgün ERGEN

Sonlu Yolculuklar Gün Batımında

1
Işık izini seyrediyor gizin bedeninde
üşüyorum kış ortasında kalmış dört yanımla
gece, yıldızını düşürünce lambadan

güneş sansürlenmiş, ne varsa yasaklanan
bana düşmüş karanlığın payı bana

hiçbiri değilim bu görüntülerin!

Az ötede kimse görmeden
cellât ölümü halatta sallandırıyor

sırtlanları ürkütüyor sırtım
karga sesini kendinde deniyor, yenilirken...

ben hep ip atlarken düşürülen kız!

güç uğruna tüketiyor kendini cellât
ellerini terk ediyor tımarladığı bacaklarını

2
Solacağım ben de bir gün elbet bir gün
ama kalmayacak sizin de dipdiri
çakma yüzünüz, kalbiniz elenmiş huniler ardında
ağır taşlardan dökülen toprakta

3
Bir gün bütün suni bahçelerinizde size
bir yedivereni soracağım
sapına kadar asma yaprağını
eteğini küstürmüş
dağlar ardında bir yol:
kaskaranlık bir adamın spor aletiyle
dehşeti katmerlenmiş kolları altında
rengini yitirmiş menekşesiyle bir fahişenin
yalnızlığını

4
Günü bir ıslıkta içime çektim
otobüs camından sarkıyordu akbabalar
sokaklar özgür artık içimdeki sağanakla
ne zaman ki
dili bükülüyor açlıktan bir çocuğun

Herkesin gölgesine basarken çiğnediği kendisi!

5
Ölünce ben
zararsız bir tabutta kitaplarım
artık dikenini içime sarabilirim bir çölün
bir kaktüse apansız sokulabilirim

6
Hiç olmamış bir dosta uzanıyor yüzyıllar var ellerim
hıncımı çekip alıyorum göz yaşımı bir çırpıda

Çağırıyorum ki umut bize de gelsin
yalancı bir baharda, çiçeklendirsin eteklerimi

Acımadı ki diyorum
bana tekmeyle gelen dünyaya

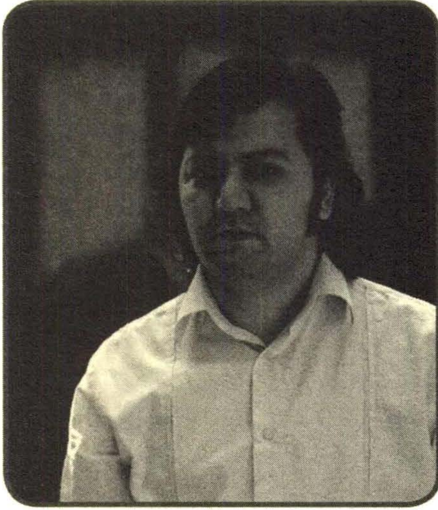
Hiç, hiç acımadı ki

Eski bir kâğıt parçası gibi öylece kalakalmış

7
Her şairin cebinde katlı bir intihar mektubu

Faris KUSEYRİ - Şeref BİRSEL

"Mazluma El Uzatmayan Şairin Canı Cehenneme"

İlk önce, hayata ve hatırata dokunmadan sormak isterim: "Orontes" ve "Mensur"un yan yana gelişinden bizde kalan sessel uyumun dışında sendeki karşılıkları nelerdir?

Orontes, Asi Nehri'nin kadim adlarından biridir. Romalılar bir nehrin var ettiği şehirleri o nehrin adıyla anarlardı. Antiochia ad Orontem gibi. Asi adı Arapça, malum. Türkçedeki anlamıyla, "isyankâr"ın karşılığı olarak düşünülmüş, zira ters yöne aktığı hatta dağları tırmandığı söylenir; hakikaten de Toroslardan Asi'yi izlerken bu izlenime kapılırsınız, eşsiz bir manzaradır. Böylece Asi Nehri, lügat ve tarih defterinde kendi anlamsal bütününü tamamlıyor. Bu isyankâr nehir, bu toprağın isyankâr insanını biçimlendirirken, boynuna vurulmak istenen metaforik bukağılara başkaldırıyor. "Orontes Mensurları" yerine "Asi Mensurları" da denebilirdi. Fakat ben şehrin Roma kökenlerine vurgu yapmak istedim. Benim gönlümü düşürdüğüm Antakya, kıyı Mersin ve Adana'dan yola çıkarak İskenderun ve Samandağ üzerinden Tartus, Banyas'a kadar uzanır. Halep'e de uğrar, Antep'e de. Bu bölge az çok Roma'nın vilayet sistemi çerçevesinde aynı idare altında toplanmış, Osmanlı yönetimi altında da bazı değişikliklerle bu özelliğini korumuştur. İşte ben Antakya dediğimde böylesi bir artalanı anlıyorum. Orontes de bu haritanın lejantı oluyor.

Mensur sözcüğü ise özünde bir paradoksa bilinçli olarak hayat veriyor. Mensur, malum düzyazı demektir. "Düzyazı şiir" anlamındaki sözcük ise "mensure"dir. Bu kitabı oluşturan metinleri şiir olarak görmekle beraber onlara şiir adını, hatta "düzyazı şiir" adını vermek istemedim. İsterseniz artık hükmü iyiden iyiye azalmış, şiire kutsiyet atfeden eski kafalı bir bakışın can çekişen yansıması deyin; ister metin okuma konusunda kendi olanaklarının sınırlarına bir başıbozuk akın.

İkisinin terkipli haliyle ortaya çıkan ses uyumuna dikkat çekerek soruna başlıyorsun. Şüphesiz kitabın kimliği hakkında en önemli ipucunu ismi verir. Bu ahenkli sözcüklerin, Antakyalı olmayan ve edebiyatla terimsel bağlantılar kurmayan (hatta her iki özelliğe bir arada sahip olmayan) okurlar için uyandıracağı yabancılık hissinin elbette farkındayım. Böylece anlam bir ölçüde ötelenerek sessel uyuma dikkat çekilmiş olabilir mi; okurun, başlıkların kimi zaman haksız vaatleriyle oyalanmak yerine, metne odaklanması sağlanabilir mi? Benzer bir durum öz ismimde de vardır. İsmim müstear değil. Çoğu zaman öyle zannedilmiştir. Faris de Kuseyri de zor isimler, ses uyumları var ama öğrenmesi zor isimler. Babamın bana uygun bulduğu isimle benim ilk kitabıma verdiğim isim, belki de böyle bir hülyalı ufukta birbirlerine selam veriyorlar.

Şiir serüveninin başladığı dönemlere inecek olursak, seni şiirin imkânlarıyla tanıştıran zaman ve kültür üzerine konuşalım, Tohum'un toprağa düştüğü yerden bahsedelim.

Çocukluğum İskenderun ve Antakya'da geçti. Torosaltının sıcağını duymamış olan sıcağı bilirim demesin. Hayatın efsaneye efsanenin hayata inkılâp ettiği bu sıcak topraklarda, topraktan kopan bizden bir önceki neslin, anne babalarımızın acısını büyüterek yaşadık. Bir şanssızlığımız daha vardı. Lisanların can çekişme döneminde doğmuştuk. Helenistik köklerinden tamamen kopmuş şehrimizde Rumca unutulmuş, Ermenice 1915'in yarattığı depremde tamamen yok olmuş, kitapta da anıldığı gibi Ermeniler bir kelime Ermeniceye muhtaç kalmış, zaten yazıdan bağımsız olarak gelişen bölge Arapçası da başkaca güzel Doğu dilleri de aynı akıbete uğramış ya da uğramaya başlamıştı. Ben iki dilli bir ailede büyüdüm. Annem çok güzel Türkçe konuşan soyu Toros Türkmenlerine bağlanan bir aileden geliyor, yine güzel Türkçe konuşan babam ise Türkçeyi Arapçadan sonra öğrenmiş. 12 çocuklu bir babanın, Sercan Davud'un, on birinci çocuğu. Yeğenlerinin neredeyse akranı olarak büyümüş. İşte o akranlar yani yaşça benden büyük, sayıları otuz kadar olan kuzenlerimin ellerinde büyüdüm. Bu gençler benim önçocukluğumda üniversite öğrenimlerini tamamlamışlardı. Hemen hepsi örgütlü siyasi mücadelenin parçasıydı, pek çoğu cuntanın ağır darbesini yemişti. Beni kitaba, okumaya yaklaştıranlar annem ve babamdan çok, gereğinden önce bana okuma yazma öğreten, ilk kitaplarımı bana hediye eden bu kuzenlerdir. Bu gençlerin okutacağı kitapları tahmin etmen zor olmayacak, toplumcu şairlerin başucuma taşınması çok doğal yollarla oldu. Bana leblebi tozu, plastik top vaadiyle şiir ezberletirlerdi, zaman zaman olur olmaz yerlerde mesela bir mevlitte, otoriter amcalarımın hazır bulunduğu aile toplantılarında bu şiirleri korsanlama okuturlardı. Bunu, bilinçli bir şiir sevgisi olarak görmek elbette mümkün değil ama içimde şiirden bir ağaca su vermiştir bu hatıralar. Tabii iki dilli Hayber Kalesi Cengi hikâyatı, Kerbelâ latmiyeleri, Arapça-Türkçe karışık başkaca öyküler de kulağımda iyi ki boy verdi. Hâlâ onların sesini içimde duyduğum olur. Hemen hemen bütün kuzenlerim henüz aile kurmadıkları dönemde doğmuş bendenizi bir küçük kardeş, bir evlat olarak görür; İskenderun'un yoksul balıkçı mahalleleri ile yeni yeni serpilen orta sınıf mahallelerinin kıyısındaki beton damlı evimizde; hatta çoğu zaman silme yıldızlı göğ altındaki damımızda bu hikâyeleri okur, anlatırlardı.

İlkokuldan çıktıktan sonra okumaya başladığım, sınavla girilen Makzume Koleji de hayatla ve edebiyatla bağımı belirleyen dönemeçlerden biri oldu. Bu okulda çok kuvvetli bir yabancı dil eğitimi veriliyordu. Birkaç dil öğrenerek mezun olanlar varsa da ben İngilizceye yoğunlaştım. O zaman bir başka dilden metin okumanın önemini kavrayamayacak kadar doğal bir hal almıştı bu uzak güneyin Shakespeareleri, Poeları, Kiplingleri, Conradları. İçinden çıkılmaz derecede okunaksız yazımla muhatap olmak zorunda kalan, edebiyat öğretmenim Zeynep Hanım'ı da okumaya beni bilinçli olarak yönlendiren bir kutupyıldızı olarak anabilirim. Şimdi artık okullarda gerçekleşmesi güç bir "abonelik" sistemiyle her hafta bir Rus klasiğini bana neredeyse not zoruyla okutan Zeynep Hanım, sınavlarıma hiçbir zaman tam puan vermez, evde daha iyisini yaz gel diyerek kalem idmanları yaptırırdı. Belki amaçladığından fazlacasını söyledim ama otuz altı yaşında yaptığım ilk söyleşimin heyecanına verirsin.

Memlekete dışarıdan baktığın, bakmak zorunda kaldığın vakitlerde şiirle arandaki yakınlıktan, dayanışmadan söz açabilir misin?

Sanki çocukluk ve gençlik arkadaşıymışız gibi kronolojik olarak soruyorsun. Çok güzel. Ben de kısaca üniversite yıllarından bahsederek yurtdışı faslına yine kısaca değineyim. Lise yıllarında Antakya ölçeğinde örgütlü lise mücadelesi yürütüyorduk, babam okuldan atılmamı engellemek için okulun muhasebe işlerine bakardı. Şimdi tatlı bir hatıra gibi gelen, gülerek andığım bu fedakârlık, öğrenim hayatımın devamına imkân vermiştir diyebilirim. Yoksa daha o çağdan polis takipleri, burada ayrıntılarına girmeyi gereksiz gördüğüm, bilindik baskıları erken yaşlarda tanımış oldum. Üniversite sınavından sonra İstanbul'a, hayata ve kavgaya daha çok dâhil olmak için evden kesin olarak, bir daha dönmemek üzere ayrıldım. İstanbul Üniversitesinde siyaset okumak için yola çıktım. 90'ların ortalarına denk gelen bir siyasi silkinme dönemiydi. Hayat bıçak sırtında, iç savaş yıllarındaki kadar olmasa da sert yaşanıyordu. Bu yıllarda babamın çocukluk arkadaşı, Antakyalı bir Rum olan İlyas Amca'nın kendisine kimsesiz bir Rum madamdan kalan evine yerleştim. Bu eve İlyas Amca öğrenciliğinde kiracı olarak girmiş, ev kendisine miras kalmış ama o zamandan sonra unutulmuş, harap halde yine de harika bir evdi. Torbacıların, travestilerin, kirli savaştan kaçan Kürtlerin ve en yoksul Romanların yaşadığı Tarlabaşı'nın bugün bile girerken tedirginlik duyacağınız sokaklarından birindeydi ev. Burada şiire ve inandığı güzel dünyaya gönül vermiş belki de Türkiye'deki ilk piercingli erkeklerinden biriyle, Kızıl Numan'la, ev arkadaşlığı yaptım. Her sohbetimiz şiirliydi, bağıra bağıra şiir okur, gazete üzerinde yemeğimizi çiğner, İskenderun'dan bizzat babamın gönderdiği "tini" denen incir rakısını sahanda yumurtamıza katık ederdik. Henüz hiçbir dergide şiir yayımlamamıştım. Taşradan gelmiştik, bu işleri çok büyütüyorduk gözümüzde. Dergileri geniş kadrolu, kara kolçaklı memurların çalıştığı büyük idare binaları olan yerler zannediyorduk. Öyle olmadığını biraz olsun anlayınca bir dergiye şiir gönderdim. Çok az ölümlünün başına gelecek bir talihsizlikle bu adını bile unuttuğum manzume, sebebini hâlâ tam olarak çözemediğim bir muammanın neticesinde bir başka imzayla yayımlandı. Beynimden vurulmuşa döndüm, inanamadım. Tam o dönemlerde okulla ilişiğim kesildi, akıl almaz bir suçlama yüzünden yurtdışına çıkmam gerekti. 21 yaşında, diplomasız, gönlü kırık bir Faris olarak yapayalnız Hollanda'ya gittim. Henüz hiçbir şiirim herhangi bir yerde yayımlanmamıştı ama şu anda iyi ki yapmamışım dediğim bir delilik ânı sonunda bir kitap olabilecek kadar şiirle, birkaç parça eşya ve cebimde Lermontov'un Peçorin sergüzeştiyle Amsterdam'a indim. Hayatım en şiirsiz iki yılını orada geçirdim, şiire ve kendime küstüm. Daüssılanın kara patikalarını çok erken yaşta yürümüş oldum. Küçük bir tiyatro topluluğunda çocuklar için metinler, skeçler yazdım ve "ne olursa olsun" diyerek geri dönmeye karar verdim. Bu şehirden ve sırt çantamla çıktığım

başka maceralı yolculuklardan kırık dökük Hollandaca, kuvvetlenmiş İngilizce, Amsterdam'da zaman zaman yaşadığım "kraker" işgal evlerinin yanık tahta ve toz kokusu, gün ışımadan girilen ve gün karardığında çıkılan tekstil atölyelerinin kederli renkleri ve çiçeklenen tiyatro sevgisiyle yurda döndüm. Yeniden sınava girerek İstanbul'da değil Eskişehir'de edebiyat okumaya karar verdim. İşte senin o zamanlarda fark ettiğin, birkaç arkadaşla çıkardığımız, yıllıklarınızda andığınız Tohum dergisi, o Eskişehir'de çıktı. Ankara menşeli Edebiyat Güncesi dergisinde yayımlanan manzumeleri saymazsak ilk şiirlerimi bu dergide yayımladım diyebilirim.

Bizde -senin de çok iyi bildiğin gibi- mensur şiirler, şairler eliyle değil de düzyazıcılar (romancılar diyelim) eliyle edebiyatımızdaki ilk örneklerine kavuştu. Batı'da durum bunun tam tersiydi. Bizde mensur şiirin bereketli örneklerinin ortaya çıkmamasını, ilk ürünlerin romancılar tarafından verilmiş olmasına bağlayabilir miyiz?

Mensur şiir, şiirsel bir imkân, başka imkânları da bunu da kullanıyorum. Bu konuyu çok çengelemiyorum aklıma ancak mensur şiir üzerinde çok düşündüğümü, bu türün Fransız kaynaklarına -orijinal dilinden olmasa da- eğildiğimi, yerli kaynaklara mesai harcadığımı, bunlar üzerinde basbayağı ders çalıştığımı söyleyebilirim. Mensur şiirin boşluksuz, okura nefes aldırmaz, sıkılı yumruk hali beni çok çekiyor. Mensur şiir tercihini şiir dilinden bir feragat olarak görmemek lazım. Aksine, biçimin dil uğruna önemsizleştirilmesi, metin mimarisinin tekdüzeleştirilerek anlama ve dile vurgu imkânlarının araştırılması da söz konusu edilebilir. Burada amaç, okuma hatta metni inşa sürecindeki yoğunlaşmanın sağlanması olarak düşünülebilir. Önceleri bunları paragrafsız tek parça metinler olarak kurgulamıştım. Ancak andığım yoğunlaşmanın benim bile tahammül sınırlarımı aştığını zaman zaman hissedince metin içre bloklamalar yaptım.

Tesbitin gerçekten önemli, "bizde romancılar içlerindeki şiirsizliğin acısını dindirmek için mensureler yazmıştır." demiştim bir yazıda. Çok mu acımasız bir ifade?

Mensur şiir özgürce cümle kurma olanağı veriyor bir de; bu özgürlüğü, bir kitapta kırılmadan kendine yer bulması gereken "mısra" sağlayabilir mi emin değilim. Ritim ve armoninin dize sonlarından bağımsızlaşması, işaret etmekten çok sezdiren bir ahenge izin veriyor.

Memleket meselelerinin (eğitimden şiire, Ortadoğu'dan kültür politikalarına) içindesin; şiir üzerine dikkate değer, oylumlu yazılar kaleme alıyorsun. Bir bütün olarak, Türk edebiyatının bugününe baktığında, edebiyat ortamımızı geleceğe taşıyacak bir enerjinin oluştuğunu söyleyebilir misin? Bu bağlamda vereceğin örnekler var mı?

Şiirin ricat ettiği söyleniyor. Bu doğru olabilir mi? Şiir, her zamankinden çok görünür olmuştur. Sanal dünyanın iletişim olanakları şiiri yaygınlaştırdığı gibi şiirin köklerinde de tespit edebileceğimiz biçimde bir iletişim yolu olmaya da devam etmektedir. Fakat burada iki sorun görüyorum ben. İnternet, şiiri demokratikleştirdiği, ona ulaşmayı kolaylaştırdığı kadar, okura süzülmüş örnekleri sunma konusunda çok cimri. Her yerde ve akıl almaz sayıda "manzume" var. Bu çok katmanlı bir sorun ve her okur gizli bir şair olduğundan aşılması da güç. İkinci sorun şu. Şiir bir iletişim yöntemi olduğu kadar bir düşünme yöntemi olarak görülmüyor bu yatay düzlemde. Oysa şiirin temel dinamiği "yeni bir söz" söylerken getirdiği yeni anlam ve anlama olanakları yaratması olmalıdır. Bu şairle başlayan okurla gürleşen bir alışveriştir. Maalesef bu diyalektik süreç ağır yara almış durumda.

Edebiyat ortamımızdaki gerilimi, üstelik sadece içinden geçtiğimiz siyasi gerilimlere de bağlayamayacağımız potansiyelini hissetmemek mümkün mü? Ülkemizin, edebiyat

dünyamızın bataklık çiçekleri, tohumunun sabır odasındadır. İnsan; ölüm, aşk ve kendi varlık sebepleri üzerinde düşündükçe şiir var olacaktır. Korkmayalım, "şiir kitapları bin adet bile satılmıyor" serzenişleriyle gönlümüzü bulutlandırmayalım. Şiirli bir toprağın hasadıyız, şairlerimiz de okurlarımızda öyledir.

Türk edebiyatının kurucu metninin şiir olduğu bilinir. Şiir ise daha çok dergiler üzerinden yığılarak gelen, yaşadığımız zamana seçkin örnekler taşıyan bir tür. Bugün Türk edebiyatından dergiciliğimizin ahvaline bakınca neler söylemek istersin?

Dergilerle mesafeli olmuş biriyim. İstenmedikçe bir şey göndermeye bile çekinirim. Kısa bir dönem dergicilik yapmış olsam da o suların rüzgârlarına yabancıyım biraz, yine de bir dergi çıkarma düşüncesi zaman zaman içimde boy verir. Ne nerede yayımlanıyor, neden o yayımlanıyor da beriki yayımlanmıyor? Bunlara kafa yormayı çoktan bıraktım. Kendi işlerime yoğunlaşıyorum, biri bir yazı istediğinde çalışma şevkimin kabardığını da gizlemeden, açık yüreklilikle söylüyorum. Sınırlı sayıda dergiye ürün gönderdim. Kendimce kurallar koydum, böyle böyle kıyıda kendi dalgama bakıyorum.

Bu kadar çok edebiyat dergisinin yayımlanması ürün yayımlamak isteyen çok sayıda imza olmasından kaynaklanıyor. Bunu bir ayıp olarak da görmüyorum. Varsın yayımlansın.

Orontes Mensurları kanaatimce bugüne değin Türk şiirinde düzyazı şiir biçiminde yazılmış en nitelikli eserlerden biri. Tok bir ses. İçine mitolojiyi, akustiği, görselliği alan, akışı kuvvetli bir nehir gibi. Bir ilk kitap olduğu düşünülünce sormak lazım: "Orontes Mensurları" niye bu kadar geç çıktı okurun karşısında? Kitapla şairin arasına zaman mı, imkânlar mı, yoksa yeni şiirler mi girdi?

2001 kışında, Eskişehir'de insanın dünyadaki yalnızlığını düşünmeye sevk edecek kadar efkârlı, kömür sobalı ve soğuk evimde mensurları yazmaya başladım. Aklımda çocukluğumdan biriktirip getirdiğim hayaller, hikâyeler, kendi dilimden hiç süzülmemiş dualar vardı. Henüz bilinçli olarak Antakya tarihi ve mitolojisi okumalarına girişmemiştim. Fakat bunları yazmak, üstelik olabildiğince sivilleştirmek, kendi var oluşuma dokunan noktalarını vurgulamak, bir çeşit şahsi mitolojinin ana hatlarını gerçekle düşün kuş uçumu mesafesinden ve şiirin camsız ama puslu penceresinden bakarak anlatmak istiyordum. Bu yakıcı hevesi çok uzun zaman içimde taşıdım. Sesler, görüntüler, mevvaller, hatıralar, gezi notları, şarkılar, ağıtlar, düğün fotoğrafları, adlar, gazete kupürleri, şiirler, Türkçe ve Arapça, Hıristiyan ve Müselman dualar biriktirdim. Tarihi, var oluş biçimleri, başkaldırışları, dışlanmışlıkları, güzellik ve zaafları yazılmamış ya da kendisi tarafından üzerinde daima düşünülmeyi hak eden saiklerle gizli tutulmuş bir halkı, komşu kardeş halklarla bir arada, yarattıkları dünyayı ezmeden yazmak istiyordum.

Mukaddes kitapları, çocuksu güzelliklerine imrenerek okuyordum. İnsanın ilk hikâyelerinden beri süregelen evreni anlatmak, açıklamak için duyduğu açlığa belki eklemlenebilecek kelamın peşine böylece düştüğümü saf ve mukaddes dilin çekiciliğine kapılmaktan, dolayısıyla dinsel söylemin hayatı açıklarken başvurduğu tevhid önparantezinden bile imtina etmeden yazmaya başladığımı söyleyebilirim. Kitabın dili, aslında muhtevasının doğurduğu zaruretlerin bile ötesine geçen bir "kitabe", "epigram" hatta "mukaddes kitap" dili olmaya bir ölçüde bu yüzden yatkındır. Pagan dualarından, havarilerine seslenirken göğüs kafesinden çıkardığı özyüreğini elinde taşıyan İsa Mesih'in kelamından, özellikle "Genesis", "Neşideler Neşidesi" ve "Eyyub" kıssalarından, gizli Arap Alevi dualarından, kendi kesik başını elinde gezdirirken zalimlere ve mazlumlara seslenen Habib Neccar'ın sözlerinden, "Yaklaşan yaklaştıkça yaklaştı" diyerek okuyanı sarsan ayetlerden, Uzak Asya'da tava düşmüş, Anadolu'da yüz-

lerce yılda dövülmüş şamanistik şiirsel dilden bilerek, isteyerek yararlandım. Bu dinsel söyleyişin muhtevayı daima zorladığını, kendi algı boyutlarını kitabın gövdeye bürünüş sürecinde öne çıkardığını ve buna zaman zaman teslim olduğumu reddedecek değilim. Ne var ki dünyadan ve başka kavimlerden temel izolasyon sebebi inançları olan bir halkı, kendisi ve komşu halklarla ilişkisi çerçevesinde anlatıyorsanız bu kaçınılmaz oluyor.

Artık neredeyse hiç çiğnenmemiş bir toprak yola girdiğimi hissediyordum. Üçüncü binyılın başından okurun kitabı eline aldığı tarihe çok yakın bir zamana kadar biriktirdim ve biriktirdiklerimin çok azını üstelik güzellikleri ve korkunçluklarını yeterince şekle ve söze büründüremediğimi aklımda tutarak yazdım."Tok ses" olarak andığın söylem, sivilleşmiş, şahsileşmiş, bugüne seslenen efsanelerin ihtiyaç duyduğu dildi bence. Açıkça bu dilin peşinde koştum; anlamın perdelendiği anlar, bu dilin en ışıltılı tan vakitlerine denk düşüyor.

Senin iç içe geçmiş sorularını cevaplarken hiçbir şeyi ezmemeye çalışıyorum bunu ancak acemi söyleşiciler yapar. Ancak kitap neden bu kadar geç buluştu okurla sorusu 1978 doğumlu olduğum için önemli görülebilir. Bu yaşta, daha da sonrasında ilk kitaplarını yayımlamış şairler vardır; fakat artık yazacaklarını çoktan yazmış olanlar da... Kitap birkaç yıldır hazırdı. Dünyevi işler geciktirdi diyelim. Fakat Mensurlar bunca yıl boyunca hangi yazı, hangi şiir üzerinde çalışırsam çalışayım; hatta hayatın ve hayatımın neresinde olursam olayım yanı başımdaydı, aklımdaydı. Akıl almaz bir "ölünceye kadar düzeltme" hastalığına tutulmuştum. Tarihime, şehrime, aileme, halkıma ödeyeceğim bir borç gibi görür olmuştum kitabımı. Bu takıntılı, haksız ruh hali kitaba belki de zarar vermiştir; şiirin dizginsiz, koşumsuz atlarını ehlileştirmiştir ve nihayet, şüphesiz kitabın yayımlanmasını geciktiren bir başka etkendir. Şiirin beni inşa etmesinden korkmuyorum ve söz söylerken sözün şehvetini dizginlemenin yollarını arıyorum. Yine de bu dizginlerin, şiirin köpüklü boyunlarına yakışmayacağının farkındayım. Güzel bir söz söylemek istiyorum Şeref, şiir buradan, güzel sözden uzaklaşıyor.

Dünya edebiyatını pek çok çağdaşımızdan daha yakından izlediğini biliyorum. Var mıdır başucundan ayıramadığın yerli yabancı şairler? Bunlarla -varsa eğer- bir akrabalık bağının kökleri üzerine neler söylemek istersin?

Komşu edebiyatları öne alalım. Yunanca ve Arapça şiiri iyi okumaya çalıştım. Keşke güzel Farsçaya daha çok zaman ayırsaydım. Bugün eski dili nedeniyle akademik çevreler dışında artık okunmaz olmuş divan şiirine dikkatli gözlerle bakmaya çalıştım. Ritsos'u severek okudum. Amerikan zenci edebiyatıyla, başka dillerdeki direniş şiirleriyle ilgilendim. Hep keşfedilecek yeni sular var fakat benim ilk limanlarım bunlardır.

Orontes Mensurları, yeni kurulmuş bir yayınevinin (Islık) yayımladığı ilk kitaplardan biri. Kitap bize hem içinde bulunduğumuz şiir ortamının imkânlarının nerelere açılabileceğini gösteriyor; hem de şiirin kadim tarihinde almış olduğu yolu ıskalamadan bir bakıma "söz"e hak ettiği itibarını iade ediyor. Sözün zamanında ve yerinde söylenmesi de cabası. Sen şiirin, dile karşı olduğu gibi, toplumsal bir sorumluluğunun da olduğunu, yaşananlara tanıklık etmesi gerektiğini düşünüyor musun?

Orontes'in can verdiği topraklarda bir dalda iki çiçek olarak büyüyen halklar, çoğunlukla dinsel gerekçe perdelerinin ardında tarihin bilebildiğimiz en uzak anlarından beri savaşıyor. Bunu hatırlayarak başlamalı. Bu ön bilginin insanı taraf tutma çerçevesinde zehirlemesi tehlikesini göz ardı etmemek lazım. Bunu aklımda tutarak devam ediyorum.

Şairin donanımlı olmasını beklemek hakkımız. İyi şair olarak göstereceğimiz her örnek, bu ön şarta uymuyor ama bu istisnaların sayıları gerçekten azdır. Bu donanım insana ve hayata bakışımızı belirlediği gibi şiirle ilişkimizin de seyrini belirleyecektir. Şairi, ütopyası olan bir insan olarak gören naifliğimi koruyarak ve iddialı, büyük sözleri olmayan bir kardeşin olarak söylüyorum: Benim ütopyam barıştır. Haklı, hak edilmiş bir barış. Bu ütopyaya cansuyu verecek sözler söylemek lazım. Barış ütopyası ne barış uğruna verilmiş savaşları görmezden gelmeye ne de zalime direnmenin yüceliğine terstir. Kimi halk hikâyelerinden hatırlayacağımız gibi, bir karıncacık bile yangına su taşırken, kör seyyahlar ellerindeki kandilleri zifiri geceye doğru tutarken insan nasıl olur da insana, hakka yüz çevirir. Zalimi alkışlayan ellerin yazacağı şiirin canı cehenneme. Mazluma el uzatmayan şairin canı cehenneme. Bunları söyledikten sonra şiirsel teorinin, biçim bilgisinin, poetik konumlanışın, külliyata hâkimiyetin bir anlamı oluyor.

Şimdi bunları aklımda tutuyorum dediğim yere dönüp bitireceğim. Orontes havzası, Antakya'mız, Antik Kilikya, Doğu Akdeniz -ne isim verirsen ver- ve yakın çevresi, kanlı tarihini aratmayacak günler yaşıyor. Din motifiyle örgütlenmiş, insanlık tarihinin en zalim, kelle avcıları topraklarımızda, komşu topraklarda cirit atıyor. Bize, komşularımıza sözde demokrasi ve özgürlük getirecek bu şebekenin destekçileri ise doğru düzgün parlamentosu bile olmayan, emperyalist uşağı petrol zenginleri. Antakya'dan her gün mühimmat geçiriliyor, yaralılar hastanelerimize getiriliyor. İnsan bunlara kulak tıkayabilir mi? Bu konuyu geniş geniş konuşabileceğimiz bir konuşmayı daha iple çekiyorum. Yine de öfkemizin nefretle şerbetlenmesine izin vermeden düşünmek ve bu kan ve ölüm günlerinden sonra tüm Ortadoğu diktatörlerine -hiçbirini dışarıda tutmadan- karşı çıkmak lazım. Orontes Mensurları'nın en büyük talihsizliği ise tüm bunların üzerine gelmesi. Gündemin parçası gibi görünmesi. Kimisi bunu bir şans sayabilir; kitabın konuşulması, anılması için bir vesile olarak görebilir ama değil. Zira ben bugüne dair yazmadım, eğer elimden geldiyse bin yılı, bin yılları yazdım. Kan ve usare insan bedeninde olduğu gibi bu topraklarda da hep yan yana olmuştur. Ne olursa olsun bu günler geçecek ve barış ütopyası bir başka savaşa kadar cerahatli yaralarını iyileştirecek.

Bugün Türkiye'de hak ettiği halde görmezden gelinen; hak etmediği halde okurların gözüne sokulan şairlerin olduğunu düşünüyor musun?

Bu sorunun ne kadar sıkıntı vereceğini bilecek kadar çok söyleşi yaptın, bu soruya birkaç kez cevap verdiğini hatırlıyorum. Güzellik sonsuza kadar gizli kalmaz. Lautréamont'un Les Chants de Maldoror (Maldoror'un Şarkıları)'u gibi, daha birkaç ay önce unutulduğu tavan arasından çıkan Van Gogh gibi, hatta bırak Van Gogh'u Paleolitik Çağ mağaralarının renkli boğaları, fazladan bir ayak çizilerek koşma efekti verilmiş zürafaları gibi... Bize ulaşmadan yok olan güzellikler için de zaten üzülmeye hacet yok. Çok az insanla beraber benim bildiğim bir şair olduğunu zannetmiyorum, yine de Osman Serhat'ın bilinmesini, Sedat Umran'ın okunmasını, Ercüment Behzad'ın anılmasını, Hüseyin Ferhad'ın anlaşılmasını, Emirhan Oğuz'un yayımlamasını isterdim; bunlar görmezden gelinen şairler sayılmaz derseniz de elhak, haklısınız derim. Hak etmedikleri halde okurun gözüne sokulanları tekrar anmayalım, hak etmiyorlar.

Şiir/şair üzerine yazdığın yazılar, yaptığın sunumlardaki dikkat ve titizlik pek çok insan tarafından fark edildi. Şiire, şaire dair "şöyle bir kitabım" olsun dediğin, buna hazırlandığın bir çalışma var mı?

Edildi mi? Başarı, yetenek bir yana; bu sıfatları kendim için anmam doğru olmaz; titizlik konusuna itiraz edemem. Eski musahhih geleneğine bağlı sayıyorum kendimi, düzeltmenlik-

le, edisyonla para kazandığım dönemler oldu, hâlâ aşağı yukarı bu işle geçindiğimi söyleyebilirim. Tabii dikkat işin bir yanı, asıl olan çalışmak. Genelde çok çalışıyorum ve aklımda çok ünlü bir gitaristin sözü dolaşıyor daima "Günde bir saat daha fazla çalışabilseydim çok daha iyi çalardım." Her şey hızlandı, bilgiye ulaşmak kolaylaştı sanılıyor; aksine güvenilir bilgi sandığımızdan daha uzakta. Elemek, kontrol etmek, bir daha düşünmek lazım. Yine de bazen çok çalışmıyormuşum gibi geliyor, tembelmişim gibi geliyor. Çok yazmadığım için belki de ama yazdım mı hakkını vermek istiyorum. Başladım mı sıkı çalışıyorum. Tembellik, çalışkanlık bahsinde kafamın karışıklığı ondan. Denemeleri, incelemeleri de yayımlamak için acelem yok.

Bilginin dışarıda tutulduğu, dikkate alınmadığı bir dönemin içindeyiz sanki. Özellikle genç şairlerin -hadi çağdaşlarımızın diyelim- kendi yetenekleri dışında bir edebiyat tarihi bilgisine, şiir tarihimizin kronolojik serüvenine hâkim olduklarını söyleyebilir misin? Edebiyata dair "bilgi" gerekli midir? Ne kazandırır?

Sevgili Şeref, edebiyat tarihine vakıf olmadan, çok okumadan şiir yazılamaz diyemem. Arkadaşları Fikret'in çok okumadığını söyler, ikinci sınıf Fransız şairlerinden öteye gitmemiştir derler; Rimbaud edebiyat tarihini değiştiren şiirlerini kaç yaşında yazdı, az önce andık Lautréamont öldüğünde 24 yaşındaydı; böyle bir liste yapmaya kalksak bitiremeyiz. Fakat şunu söylemek isterim: Özellikle halk şiiri ve divan şiiri artık neredeyse hiç okunmuyor. Eskiden üniversitelerin Yeni Edebiyat dersleri Yahya Kemal'de biterdi, sen de hatırlayacaksın, şimdi günümüze biraz daha yaklaşmış durumda. Şair namzetlerinde ise durum tam tersi, okumaya İkinci Yeni ile başlıyorlar. Öncesi yokmuş gibi, hatta sonrası da yokmuş gibi orada kalıyorlar. Yeni ve bıktırıcı bir İkinci Yeni tartışmasına girecek değilim ama her şair Fikret ya da Rimbaud değildir. Okumak, çalışmak gerekir. Haşim'i sevmeyen nesle aşina değilim, Şeyh Galib'den bihaber bir şaire hep şüpheyle yaklaşırım, Nesimî'den bir beyit yoksa şairin ezberinde ya çok dizi izlemiş ya da gazetelerin üçüncü sayfalarını okuyup öteye geçmemiştir.

Orontes Mensurları'nda hem Doğu'ya hem Batı'ya aynı anda temas eden ve fakat bulunduğu toprakların kültürel iklimini de ıskalamayan bir dilsel, kültürel bütünlük öne çıkıyor. İçerisinde hem tarihî, hem sosyolojik unsurlar dille beraber taşınıyor. Türkçenin bir şiir dili olma noktasında biriktirdiklerine bakınca gördüklerin nelerdir?

Soruları ben kendime soruyorum zannedecekler, biliyorsun böyle şeyler de oluyor. Övücü sözlerine mahcubiyetle teşekkür etmekle yetineyim. Mensurların dili, bir ölçüde arkaik bir dil. Böyle söyleyen olursa ne üzülürüm ne de haksız bulurum. Bunun sebepleri üzerinde biraz olsun konuştuk, hem Arabî taraflarım hem Arabî olana coğrafi yakınlığım bunda etkili oluyor. Bir de metinlerin kültür cephesi, bu arkaik dili belirli ölçüde zaruri hale getiriyor. Efsanenin sivilleşip günümüze taşınmasını, bugünün de şiire ve siyasaya borcumuzu unutmadan efsaneleşmesinin peşinde koştum. İşte tarihle bugünün, söylenceyle hakikatin geçişken olduğu bir yerin dilini bulmak, hiç değilse aramak lazımdı. Mensurların Doğulu dilinin böyle bir veçhesi var. O halde eserin dilinin içeriğin buyruğunda olduğunu mu söylüyoruz? Hayır. İçerik dili belirlemiyor, dil içerikleşiyor. Söz, anlamın cenderesinden dilin imkân salvolarıyla kurtulur. Bu; iyi şiirde, bazen neden iyi olduğunu anlamadığımız iyi şiirde de vardır. Dil üzerinde yeterince düşünmeyen, ne ekmeğini dille kazanabilir ne de başka mekânlarda kendi sesine aksiseda bulabilir. Dilin içerikleşmesi aslında bizi tahkiye yapmaktan kurtaran esaslı bir yoldur. Şiirde tahkiyeyi, bazen mecburen işbirliği yaptığım bir mücrim olarak görüyorum. Bir hikâye anlatmak tamamen şiirin dışına düşmez ama tahkiyenin ağırlığını dilin yarattığı atmosfere bırakmak gerekir zannımca.

Bir adamın evden çıktığını, evde bıraktığı hasta çocuğunu düşündüğünü, bu sırada kırmızı ışıkta karşıya geçmek isterken kaza yaptığını anlatan ama/ve "hasta, çocuk, kaza" sözcüklerini hiç kullanmayan bir metin yazılabilir. Hatta belki de öyle yazılmalıdır, işte bu müphem zarurete bir de ahenk öğesini eklersek şiir gemisinin lombarından girmek için ilk adımı atmış oluruz. Üslup müelliften ayrıştırılamayacak kadar ona aittir, hatta o olmuştur. Hatırlayacaksın Recaizade Ekrem Bey Buffon'dan bunu tercüme etmişti, Talim-i Edebiyat'ta vardır, bulunabilir. "Uslûb-ı beyân aynıyle insandır." der Ekrem. Harika bir çeviri. Üslup bir ölçüde semantik ve fonetik tercihlerle, metaforlarla, imge büyüsüyle ortaya çıkar. Burada artırmadan, hatta eksilterek ilerleyenler; anlamda yoğunlaşmaya, başka türlü okuma olanaklarına da yol vermiş olurlar ki bu şiir için hayırlıdır. Şiirsel üslubu okumak için çeşitli yollar öneriliyor, farklı yöntemler kullanılıyor; hepsi baş göz üstüne. Fakat üslubun temel dayanaklarından biri ahenk olmalıdır. Ahenk, okurda uyanan esaslı ve başkasına benzemeyen bir musiki vehmidir. Anlamla doğrudan ilgilidir zannedilir fakat ben şüpheliyim. Sahnede şiir okuyan bir Mahmud Derviş'i, Adonis'i dinleyenler Arapça bilmedikleri halde bile neden cuşa gelirler, düşünmek gerekir. Bu tip büyük şairlerin şiirleri adeta birer senfonidir. Velhasıl, uzatmadan devam edelim. Eskiden ahenk için armoni ve ritim alt başlıkları önerilirdi. Ünsüz ve ünlü tekrarlarına dayanan aliterasyon ve asonans armoniyi; vezin ve kafiye ritmi temin eder, denirdi. Bu "şematik" şemaya ana hatlarıyla güvenen bir sayarım kendimi. Şuurla şiirin aynı kökten geldiğini unutmadan bu "tekrar zümreleri" ne kadar doğal bir bağ kurarlarsa şiir o kadar iyi olacaktır. Zorlama görünmeyecektir. Anlayacağın "şuurlu ses mimarisi", biz zihnimizi odaklamadan inşa edilirse oradan iyi şiir doğar diyorum; bunu bir çelişki saymamak gerekir. Şuurun gizli, çoğu zaman açıklanamayacak oyunlarıyla ortaya çıkan armoni tamam da, mensur şiirde ritim nasıl sağlanabilir? Elbette mısrasız bir metinde "gerçek" bir kafiyeden bahsedilemez ancak vezin, mensur şiir için de temel ahenk unsurlarından biridir. Burada ben Mensurlardaki vezni anlatmayayım. Var mıdır yok mudur, iyi midir berbat mıdır; belki bir gün bu işleri bilen birileri ilgilenir. Bir de aruz vezni gibi geometrik dizilimler zannettiğimiz kadar korkunç tabular değildir. Küçük çabalarla erişilebilecek şiirsel imkânlardır bunlar. Nâzım Hikmet'ten Attilâ İlhan'a, Behçet Necatigil'den Turgut Uyar'a bu çabaların izleri rahatlıkla sürülebilir. Aruz veznine benzeyen jambik vezin yine bu topraklara yakışan Homeros'ta da vardır, Latin şiirinin köklerine inince de hep onunla karşılaşırız.

Türkçeyle ilgili ne söyleyebilirim; annemizdir, annemdir. Şiirin hem evladı hem ebeveynidir.

Türkçeye çevrilmiş şairlere de özel bir ilginin olduğunu bildiğimden sormak isterim: Bize sence çok nitelikli bulduğun birkaç çevirmen ve çevrilmiş kitap ismi sayabilir misin, çeviri yapmaya niyetin var mı?

Çok sayarım. Bir iki ay önce ölen Amiri Baraka, Ishmael Reed, Alice Walker, çok zor okunan ve Cevat Çapan gibi bir çevirmen bekleyen Laurence Dunbar, diğer büyük Yunanların yanında adı hiç anılmayan üstat Gatsos, çok şükür iyi kötü tanıdığımız Langston Hughes ile anılabilecek Sonia Sanchez, az çevrilmiş Filistinli Fetva Tukan son olarak da bu sıralar takıntılı biçimde okuduğum Güney Afrikalı Ingrid Jonker; Ingrid Hanım'ı çalışmak isterdim, İlyas Tunç'un antolojisi dışında karşılaşmadım. Gatsos'u ve Jonker'i dışarıda bırakırsak bunlar iyi kötü elimin yettiği dillerde yazmış şairler. İlk anda aklıma gelen ya çok az çevrilmiş ya da hiç çevrilmemiş isimler bunlar.

Çok iyi çeviri olarak Cevat Çapan'dan Umarsız Penolope'yi anmam gerekir; hâlâ başucumdadır, tarifsiz bir sevgi besliyorum bu

kitaba, defalarca elimde paralandı. Rusçanın büyük ağabeylerine el atmaktan çekinmeyen Sabri Gürses belki bir gün şiir de çevirmeye karar verir, Tozan Alkan da nitelikli çevirmenlerden biri, onu da analım. Çeviriyorum ama utanıyorum biraz. Hintçe, Japonca, Çince gibi ülkemizde dolaşıma daha az girmiş bir dili biliyor olsaydım tereddütlerim azalırdı ama benim bildiklerimi zaten çok iyi bilenler, çevirenler var. Ancak yukarıda adını andığım, çok az çevrilmiş isimlerle ilgili çalışıyorum, belki sen Kavafis'i layıkıyla çeviren Ari Çokona'yı yüreklendirdiğin gibi beni de yüreklendirirsin.

Türk edebiyatında, temelleri Tanzimat'la atılan, poetik bağlamda pek çok tartışma yaşandı; akımlar, ekoller, manifestolar yayımlandı. Sence bu çıkışların en etkilisi, ileriyi göreni hangisi oldu?

Bir şeye çok şaşırdığımı söylemekle yetineceğim: Son on yılda tüm edebiyat tarihimizdekinden daha çok manifesto yazılmış olmalı; bu mantıklı mıdır, karşılığı var mıdır bu metinlerin? Bu metinleri yazan, imzalayan isimler bile bir bağlayıcılık çerçevesinde davranmıyor, o zaman ne anladım ben bu işten. Manifesto şiirin ve hayatın zorlamasıyla ortaya çıkan bir ihtiyaç olmalıdır. Bu çerçevede Sanat Hareketi'ni saygıyla anıyorum, çok az araştırılmış yeterince derin bir yatak bulamamıştır; edebiyatımız için ne büyük kayıp. Bir de sadece dilleri eski olduğu için bugün ne Tanzimat ne Edebiyat-ı Cedide okunuyor. Bu olsa olsa tembelliktir, köksüzlüktür.

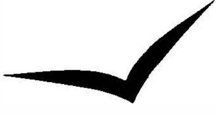
Orontes Mensurları'nın sonunda şiirlerin arka planını, kültürel ayaklarını bir ölçüde ifşa eden notlar yer alıyor. Bu yönüyle de tarihsel göndermeler yerine oturtuluyor. Bu notlar olmasaydı şiirler ne kaybederdi şiiriyetinden?

Şiir hiçbir şey kaybetmezdi. Bu bölüm yok sayılarak da okunabilir kitap; hatta belki böylesi daha iyi olur. Bu bölümün gerekliliği konusunda kendimi dört senede zor ikna ettim (mi?). Kitabı elime aldığımda bu pişmanlığı duyacağımdan emindim. Ama bir ölçüde gerekliydi, bazı yerel unsurlar, özel adlar, Arapça göndermeler... İlk hazırladığım liste matbu listenin üç katıydı, açıklamalar da matbu açıklamaların altı katı... Bu kadarında gerek yok dedim. Birkaç sayfalık bir lügatçe hazırlanmış oldu. Bunlar ışığı yanmayan birer fener gibi. Elinde olsun istemezsen sen yine yıldızlarla bul yolunu. Ya da en iyisi sırlara karış.

Orontes Mensurları'nı -bugün aramızda olmayan, bu dünyadan göç etmiş- kimlerin okumasını isterdin?

Mensurları merhum kirvem, kitaptaki tek ithaflı şiirin kaynağı Tahsin Budak ve babaannem okusun isterdim.

Mehmet RAYMAN

Çaylak Kuşu

insandan insana
hiç kapanmaz bu yara

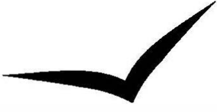
kimin umurunda
orta doğudan doğan güneşin
batığı yerdeki kanama

çatlak ayna
hep pürüzlü gösterir yüzümü
eskiden güvercin uçurmuş dedem
tuna nehrinden öte

sarı yazın döşeğinde
bekler ölümü çaylak kuşu
pazardan pazara taşınır
benden aldığın cevherin ışıltısı

kan lekesi
hiç yakışmıyor yakama
gök mavimsi bir düğme dik
kutsanmış kumaşın tozunu
hep kendimizden bildik

Hüseyin HATİPOĞLU

Ladin

nasıl ağır geliyor ırmaklar kirpiklerine
beslediğin gökkuşağı kimlere renk veriyor
ağzımın tavanına salıncak kurmuş kuşlar
saçlarımın kokusu her gün kırılıyor

sabunlu gözlerimde yüzlerce faltaşı
kuruyan gövdesini seviyorum bakışlarının
gölgeni gönderiyorsun gri bulutlar ülkesine
peşinde, oyuncağı alınmış çocuk masalları

alınıp yüzünü düşürüyor laleler
yükselen binaların inlemeleri eşliğinde
ayak bileklerim uyku tutmuyor

kafamın içindeki camlar kırılmasın diye
dört elle sarılıyorum aydınlığına
ezilen yaprakların kahverengi düşünde
küçük haykırışların izi mi var
kaşlarımda ormanların taze kokusuyla
uzanıp güneşin alnını öpüyorum

yangında önce gözbebeklerin kurtarılıyor

Hayal Dergisi 2014 Abonelik Formu

Soyad: ....
Ad: ....
T. C. Kimlik No:..
Adres: ....
....

İlçe / Semt: .... Posta Kodu: .... İl: ....
Tel: .... Faks: ....E Posta: ....

Abonelik Süresi:
1 Yıl ☐

Abonelik Ücreti:
1 Yıl: 35 TL.

Hayal Yayıncılık
İŞBANKASI
ÇARŞI KADIKÖY ŞUBESİ İSTANBUL
Iban No:
TR 02 0006 4000 0011 1871 4837 32

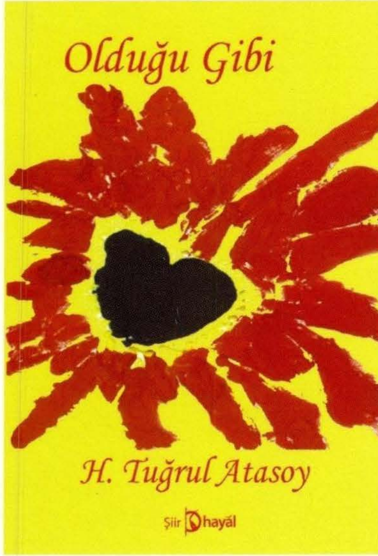
Posta Çeki Numarası:
6063762

Abonelik için yukarıda belirtilen banka ya da posta hesap numaralarına abonelik bedeli yatırıldıktan sonra, form doldurularak dekontla birlikte aşağıdaki adrese gönderilmelidir.
(Bir yıllık abonelik dört sayıdır.)

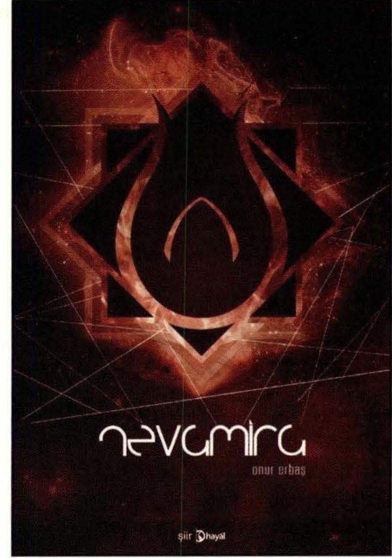
Caferağa Mah. Miralay Nazım Sok.
No: 25/A Daire: 1
Kadıköy - İstanbul

Telefon: (0216) 700 28 36
Faks: (0216) 700 28 37
E Posta: hayald@gmail.com
E Posta: bilgi@hayalyayinlari.com
E Posta: hayal_dergisi@yahoo.com

Hayâl Yayınları

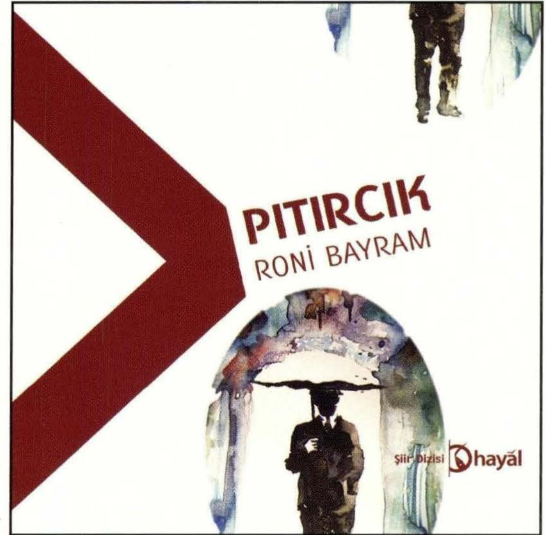
Sayfa Sayısı: 96
Isbn: 978-605-5369-55-2

Sayfa Sayısı: 80
Isbn: 9978-605-5369-56-9

Sayfa Sayısı: 88
Isbn: 978-605-5369-58-3

Sayfa Sayısı: 88
Isbn: 9978-605-5369-57-6

hayâl

Hayal Yayınları ve Telif Hakları Ajansı
Caferağa mahhallesi, Miralay Nazım Sokak no: 25/A
Kadıköy - İstanbul
Telefon: (0216) 700 28 36• Faks: (0216) 700 28 37
www.hayalyayinlari.com